

PLANPERIODE

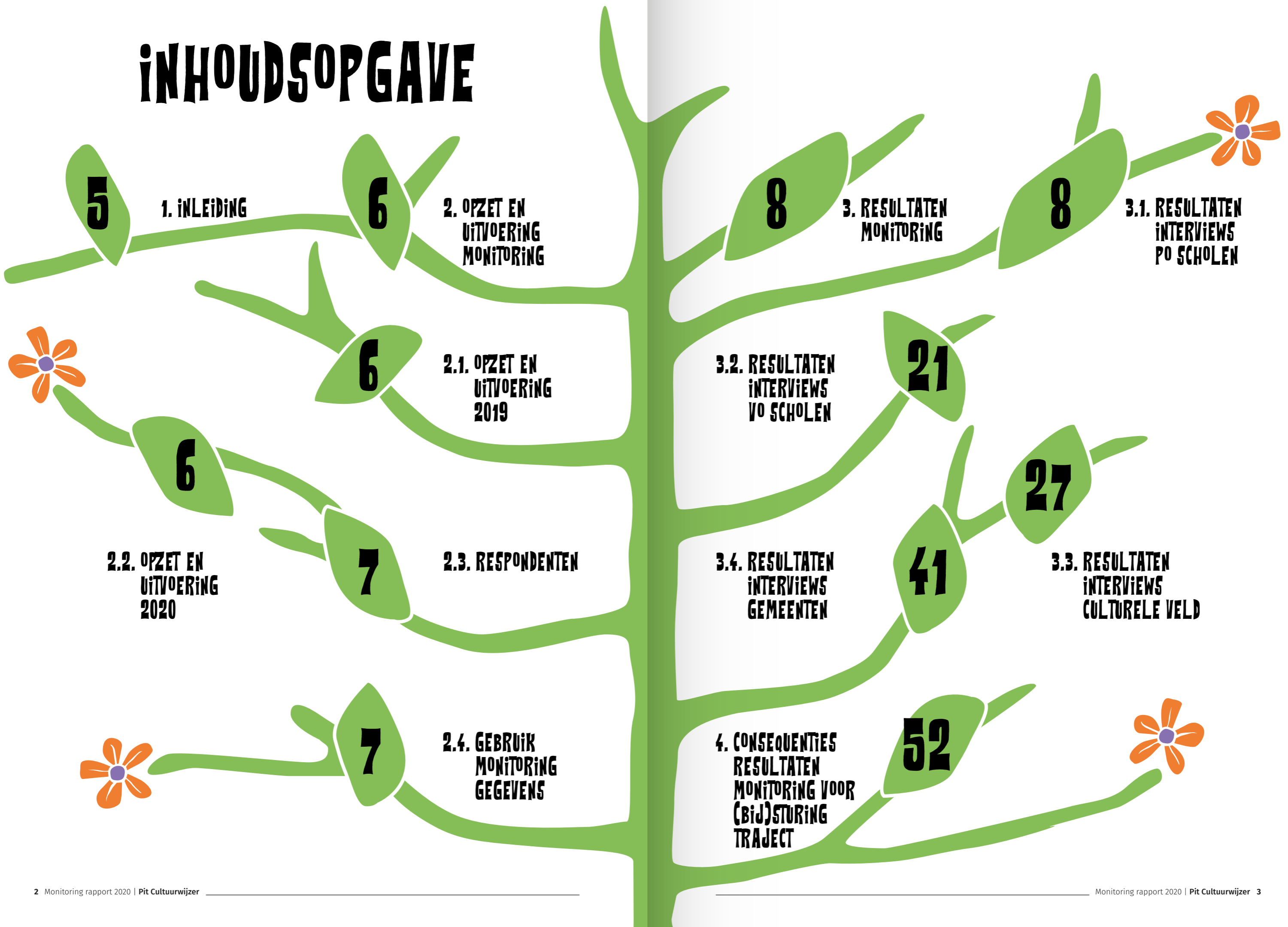
2017-2020

MONITORING RAPPORT

Dit

CULTUURWIJZER

inhoudsopgave

INLEIDING

Penvoerder SCHUNCK geeft voor Parkstad Limburg in de periode 2017-2020 met Pit Cultuurwijzer uitvoering aan het ontwikkelingstraject Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK). Een onderdeel van de CmK overeenkomst vormt de monitoring en evaluatie van het uit te voeren traject. Aan O+A Onderzoek-Advies is gevraagd de monitoring uit te voeren. In dit rapport wordt verslag gedaan van de tweede monitoringronde die is uitgevoerd tussen maart en juli 2020.

Allereerst wordt in hoofdstuk 2 in het kort de opzet en uitwerking van de monitoring in zowel de eerste (2019) als tweede (2020) monitoring ronde besproken. Vervolgens worden de resultaten van de monitoring weergegeven in hoofdstuk 3. Achtereenvolgens worden de interviewgegevens gepresenteerd met betrekking tot scholen voor primair onderwijs (3.1), scholen voor voortgezet onderwijs (3.2), het culturele veld (3.3) en gemeenten (3.4). In hoofdstuk 4 tenslotte worden consequenties van de resultaten van de monitoring geformuleerd.

2.

OPZET EN UITVOERING MONITORING

In dit hoofdstuk wordt de opzet en uitvoering van de monitoring in zowel 2019 (2.1) als 2020 (2.2) besproken.

2.1 Opzet en uitvoering 2019

Om de monitoring zo goed als mogelijk aan te laten sluiten op de (informatie)behoeften van de penvoerder, zijn de projectleider, de intermediairs van de Pit Cultuurwijzer projectgroep en O+A Onderzoek-Advies in juni 2018 nagegaan op welke vragen de monitoring een antwoord dient te geven. Op basis daarvan is een voorstel gemaakt voor de periode 2018 – 2020. Op 19 september 2018 zijn in een vervolgbijeenkomst nadere afspraken gemaakt die in een werknootitie zijn verwerkt. In grote lijnen zijn vier monitoringgebieden geformuleerd ten aanzien waarvan er behoefte aan informatie is om het traject adequaat te kunnen (bij)sturen. Het betreft:

- Het / de veranderingsproces(sen) op de deelnemende scholen;
- De opzet en het functioneren van netwerken / verbindingen;
- Het draagvlak voor, en de rol(len) van, Pit Cultuurwijzer;
- De beoordeling van de dienstverlening van Pit Cultuurwijzer.

Per gebied zijn kernvragen geformuleerd die aan de basis liggen voor de totstandkoming van de interview leidraden.

Rekening houdend met de wens van een kwalitatieve benadering is gekozen voor (een) werkwijze(n) waarbij de projectgroepleden van Pit Cultuurwijzer (i.c. de projectleider, de intermediairs en de projectmedewerkers) een relatief grote rol spelen. Om dit voor hen werkbaar te laten zijn, voldoet de gekozen opzet aan de volgende voorwaarden:

- De rol van de projectgroepleden in de monitoring is zoveel als mogelijk zodanig gekozen dat er sprake is van een integratie van werkzaamheden die zij toch al (moeten) uitvoeren vanuit hun functie;
- De werkzaamheden die de projectgroepleden uitvoeren in het kader van de monitoring voorzien hen van informatie die belangrijk is voor henzelf om hun functie adequaat te kunnen uitoefenen.

Binnen deze kwalitatieve benadering voeren de leden van de projectgroep Pit Cultuurwijzer interviews uit met vertegenwoordigers van vier groepen betrokkenen:

- De schoolbesturen;
- De scholen;
- De opleidingen;
- Het culturele veld.

Ten behoeve van de interviews zijn in nauw overleg met de projectgroepleden door O+A Onderzoek-Advies interview leidraden opgesteld voor deze vier groepen. Daarnaast is bij de respondenten van de scholen en het culturele veld gepeild hoe tevreden zij zijn over de dienstverlening van de Pit Cultuurwijzer projectgroep. Alle geïnterviewde personen hebben hiervoor van O+A Onderzoek-Advies een verzoek gekregen om een korte (kwalitatieve) vragenlijst in te vullen, waarvan de gegevens anoniem zijn verwerkt.

De resultaten van zowel de interviews als de tevredenheidspeilingen zijn door O+A Onderzoek-Advies verwerkt in het uiteindelijke monitoring rapport.

2.2 Opzet en uitvoering 2020

Ook ten behoeve van de voorbereiding van de tweede monitoring ronde heeft overleg plaatsgevonden met de projectleider, de intermediairs van de Pit Cultuurwijzer projectgroep en O+A Onderzoek-Advies. Het betreft twee bijeenkomsten in oktober 2019 en januari 2020.

In het eerstgenoemde overleg is kritisch gereflecteerd op de eerste monitoring ronde en zijn ontwikkelingen geformuleerd die belangrijk zijn voor de opzet van de tweede monitoring ronde. Een van deze ontwikkelingen is, dat in het najaar van 2019 een vierde intermediair is aangesteld, wiens rol zich vooral richt op het vergroten van het politieke draagvlak (bij gemeenten). Een belangrijk reflectiepunt heeft betrekking

op de conclusie dat zowel scholen als instellingen vooral denken binnen hun eigen hokjes en kaders; hun eigen doelen en eigen dagelijkse gang van zaken. Tijdens het eerste overleg is geconstateerd dat we 'een manier zouden moeten bedenken' om dit te overstijgen. Een derde punt betreft de respondentgroepen besturen en opleidingen. De tijd tussen de eerste en tweede monitoring ronde wordt te kort bevonden om in de tweede ronde ook deze respondenten te bevragen. Op basis van deze reflectie bevindingen is besloten de tweede monitoring ronde te richten op de volgende respondentgroepen:

- Scholen voor primair onderwijs;
- Scholen voor voortgezet onderwijs;
- Cultuuraanbieders: instellingen en ZZP-ers;
- Gemeenten.

Bij drie scholen voor voortgezet onderwijs die deelnemen aan het traject van Pit Cultuurwijzer en de zeven gemeenten die vallen binnen het traject, is er gekozen voor het houden van interviews.

Het doel van de monitoring 2020 is tweeledig:

- Afsluiting van de eerste planperiode (2017-2020): wat heeft het traject opgeleverd?
- Vooruitblik op de tweede planperiode (2021-2024): wat is nodig om goede resultaten te bereiken?

Om de scholen voor primair onderwijs en de cultuuraanbieders uit te dagen meer over de grenzen van hun eigen school / organisatie te kijken, is besloten om met hen groepsessies uit te voeren, aan de hand van een aantal stellingen. In nauw overleg tussen de projectgroep en O+A Onderzoek-Advies zijn stellingen geformuleerd. Echter, door de gevolgen van COVID-19 is het onmogelijk gebleken deze groepsessies uit te voeren, en is alsnog besloten deze respondenten (net als in de eerste monitoring ronde) te interviewen.

2.3 Respondenten

Respondenten 2019

In 2019 hebben interviews plaatsgevonden met:

- De twee grote schoolbesturen in Parkstad Limburg: MOVARE en INNOVO;
- Acht scholen voor primair onderwijs die deelnemen aan het traject van Pit Cultuurwijzer. Voor de interviews met de scholen zijn zowel de directeur als de interne cultuurcoördinator van de school uitgenodigd. Deze scholen

hebben minstens de stap van de teambijeenkomst gezet;

- Een interview met de Pabo Zuid-Limburg. Geplande interviews met het Conservatorium en de Academie voor Beeldende Kunst konden door omstandigheden niet plaatsvinden;
- Elf interviews met het culturele veld. Het betreft acht instellingen en drie ZZP-ers.

Respondenten 2020

In de tweede monitoring ronde hebben interviews plaatsgevonden met:

- Tien scholen voor primair onderwijs die deelnemen aan het traject van Pit Cultuurwijzer. Voor de interviews met de scholen zijn zowel de directeur als de interne cultuurcoördinator van de school uitgenodigd. Deze scholen hebben minstens de stap van de teambijeenkomst gezet. Van deze tien scholen zijn er vier ook in de eerste monitoring ronde geïnterviewd. Twee van deze tien scholen verzorgen speciaal (voortgezet) onderwijs;
- Drie scholen voor voortgezet onderwijs die deelnemen aan het traject van Pit Cultuurwijzer. In totaal nemen zes scholen voor voortgezet onderwijs deel aan het traject.
- Elf interviews met het culturele veld. Het betreft acht instellingen en drie ZZP-ers;
- Zeven interviews met gemeenten. Het betreft alle gemeenten waarvan scholen deel uitmaken van het traject van Pit Cultuurwijzer.

Als gevolg van COVID-19 zijn de interviews met de scholen primair en voortgezet onderwijs online uitgevoerd. Omdat deze gesprekken vlak na de lockdown van het onderwijs plaatsvonden, is door de geïnterviewden relatief vaak gesproken over de effecten van COVID-19 voor het cultuuronderwijs. De meeste interviews met de gemeenten hebben in een eerder stadium plaatsgevonden, waardoor deze in de vorm van een persoonlijke ontmoeting konden worden uitgevoerd.

2.4 Gebruik monitoring gegevens

Voor beide monitoring rondes geldt dat, na het beschrijven van de onderzoeksresultaten in een rapport, in een gezamenlijke bijeenkomst van de Pit Cultuurwijzer projectgroep en O+A Onderzoek-Advies is verkend wat de consequenties zijn van de uitkomsten van de monitor voor de (bij)sturing van het traject. De bevindingen van deze bijeenkomst voor de tweede monitoring ronde zijn beschreven in hoofdstuk 4 van dit rapport.

3.

RESULTATEN MONITORING

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de monitoring gepresenteerd. Achtereenvolgens betreft het de resultaten van de interviews met de scholen voor primair onderwijs (3.1); de interviews met de scholen voor voortgezet onderwijs (3.2); de interviews met het culturele veld (3.3) en de interviews met de gemeenten (3.4).

3.1 Resultaten interviews po scholen

In de interviewleidraad voor de po scholen worden de volgende zes hoofdvragen gesteld:

- Reflectie: hoe evalueren de scholen het traject tot nu toe?
- Hoe ervaren de scholen de facilitering van het traject door Pit Cultuurwijzer?
- (Hoe) werken scholen samen met andere basisscholen op het terrein van cultuureducatie?
- (Hoe) werken scholen samen met het culturele veld op het terrein van cultuureducatie?
- (Hoe) werken scholen samen met de gemeente op het terrein van cultuureducatie?
- (Hoe) werken scholen samen met buitenschoolse opvang op het terrein van cultuureducatie?
- (Hoe) werken scholen samen met het voortgezet onderwijs op het terrein van cultuureducatie?

3.1.1 Evaluatie van het traject tot nu toe: reflectie op het proces binnen de school

Verloop van het traject tot nu toe

Twee scholen hebben gewerkt aan leerlijnen. Een van hen geeft aan dat hoe graag ze cultuur ook een vaste plek willen geven binnen de leerlijnen, dat erg moeilijk blijkt te zijn in de praktijk. De tweede school heeft een half jaar gewerkt aan een leerlijn cultuur. Daarbij was merkbaar dat de motivatie van het team werd vergroot wanneer er een extern iemand aanwezig was.

Twee andere scholen geven aan dat het traject als gevolg van COVID-19 momenteel stil ligt.

Vijf scholen hebben in het traject een eigen proces doorgemaakt. Een van hen heeft bij de start ambities bepaald om als kapstok te fungeren om vast te stellen wat ze aan het einde van groep 8 willen realiseren. Een andere school heeft het proces van de vorming van de visie gedeeltelijk met het hele team doorlopen en het andere deel met een subgroep van leerkrachten uit verschillende bouwen. Ook voor de derde school geldt dat zij na de opstart specifiek hebben gezocht naar teamleden die zich willen inzetten op het gebied van cultuur. Zij zijn de icc-cursus gaan volgen, parallel aan het visietraject met Pit Cultuurwijzer. Dat geldt ook voor de vierde school. Op deze school zijn de leerkrachten stapje voor stapje meegenomen in het proces. De vijfde school meldt dat zij startende zijn om cultuuronderwijs een plek te geven binnen hun school en daarin nog zoekende zijn. Zij verwachten dat het een langdurig traject zal zijn tot zij een duidelijk ontwikkeld cultuurplan hebben voor hun school.

Eén school constateerde, als gevolg van de samenvoeging van zeven locaties naar één gezamenlijke locatie, een groeiende behoefte aan afstemming.

Knelpunten

Eén school geeft aan geen echte knelpunten tegengekomen te zijn binnen het proces van de vorming van hun visie en ambities met betrekking tot cultuuronderwijs. Met behulp van de intermediair van Pit Cultuurwijzer hebben zij met kleine stappen het proces doorlopen.

De overige scholen zijn gedurende het traject met meerdere knelpunten geconfronteerd:

- Randvoorwaarden: zoals ontbrekend vervoer en de moeilijkheid om te bepalen waar tijd voor cultuureducatie vandaan kan worden gehaald;
- Stagnatie van het proces: al dan niet door COVID-19 ligt de samenwerking met de culturele partner stil; is cultuureducatie op de lange baan geschoven en/of lag de focus van iedereen op de hoofvakken en niet op cultuur;
- De motivatie van leerkrachten: cultuureducatie wordt

beschouwd als iets wat extra gedaan moet worden en bovenop de al hoge werkdruk erbij komt. Eén (v) so school meldt dat het over het algemeen veel trekken aan de motivatie van de collega's is, omdat ze bang zijn dat de leerlingen ontregeld raken door dit soort extra buitenschoolse activiteiten;

- Visie: het neerzetten van een visie waar iedereen zich vertrouwt mee voelt is moeilijk; het plannen van activiteiten was gedurende het traject moeilijk doordat de visie van de school in die periode niet helder was.

Er komen veel mooie culturele initiatieven op ons pad om onze leerlingen aan deel te laten nemen. Helaas blijven we tegen zaken aanlopen waardoor dat niet kan, zoals ontbrekend vervoer. Ouders van leerlingen kunnen en/of willen we niet vragen het vervoer te verzorgen en het budget van de school laat niet toe vervoer in te huren. Knelpunten zijn dus de gebrekkige faciliteiten en de extra zorg die we verlenen in de school zoals extra ondersteuningsklassen etc. Het is te gevoelig om met deze extra begeleiding te stoppen om daarvoor cultuur in de plaats te brengen.

Er was een wens van de school om een leerlijn cultuur op te zetten, hier hebben we een half jaar over gedaan. We merkten dat de motivatie van het team vergroot werd wanneer een extern iemand aanwezig was, de zogenaamde 'cultuurfreak'. De laatste maanden is helaas het stukje cultuur weggeëbd. Iedereen had de focus liggen op de hoofvakken.

Bij de start zijn we gaan kijken wat we wilden, we hebben ambities bepaald om als kapstok te fungeren zodat we weten wat we aan het einde van groep 8 willen realiseren. Het plannen van activiteiten was gedurende het traject moeilijk doordat de visie van de school in die periode niet helder was. We zaten midden in een traject om de schoolvisie te bepalen en daarom was het lastig om duidelijk te krijgen welke rol cultuureducatie op onze school zou krijgen. Als deze rol

niet duidelijk is, wordt het thematisch integreren of aparte projecten, dan is het plannen van activiteiten ook lastig. We hebben er daarom voor gekozen om het afgelopen jaar door te gaan met het project Talent-Time. Dit project hebben we nog meer verdieping gegeven door met externen te werken. Daarnaast waren er voor alle groepen theaterbezoeken gepland en werkten we samen met 'meer muziek in de samenleving'.

Als gevolg van de samenvoeging van zeven locaties naar één gezamenlijke locatie, groeide de behoefte aan afstemming. Doel van het proces voor de directie was dan ook om te kijken hoe er meer met cultuureducatie binnen school gedaan kon worden, met een onderliggende visie als basis. De centrale ligging van het schoolgebouw bood daarbij ook meer mogelijkheden om gebruik te maken van de culturele faciliteiten in Heerlen. Het neerzetten van een visie waar iedereen zich vertrouwt mee voelt is moeilijk. Niet elk teamlid heeft affiniteit met 'alle vormen' van cultuur. Iedereen meekrijgen is nog een uitdaging. Ook de aansluiting van het SO naar het vso is nog niet gerealiseerd. Dat blijkt moeilijker dan gedacht.

Het proces van de vorming van de visie hebben we gedeeltelijk met het hele team doorlopen. Het andere deel met een subgroep van leerkrachten uit verschillende bouwen. Deze werkgroep heeft een opzet gemaakt die we gepresenteerd hebben aan het team. Dit hebben wij als zeer positief ervaren. Het zou lastig zijn om met het hele team het proces te doorlopen.

Twee jaar geleden heeft een collega de opleiding gedaan en de basis gelegd. Wij hebben het visietraject doorlopen en cultuur heeft daar een primaire plek in gehad. Cultuur heeft ook een frequente plek gekregen binnen onze vergaderingen. De stappen van Pit Cultuurwijzer zijn daar goed in meegenomen. Wij werken op onze school in clusters. Het team moet daarbij stapje voor stapje mee komen wanneer je veranderingen aan wilt werken. Leerkrachten werken niet meer met hun eigen

groepje samen en verandering moet werken als een olievlek binnen het team.

Het was fijn dat er tijdens het ambitiegesprek meerdere collega's van ons aanwezig waren omdat het plan gedragen moet worden door meerdere personen.

Successen

Door meer dan de helft van de scholen wordt de begeleiding door Pit Cultuurwijzer expliciet als succes genoemd omdat daardoor echt maatwerk is ontstaan. Daarnaast zijn successen gemeld op de volgende punten:

- Het formuleren van visie en ambities (door vier scholen genoemd). Daarbij is het betrekken van het team als belangrijke succesfactor ervaren;
- Een doorgaande leerlijn creëren en samen ervoor zorgen dat cultuur gericht aan bod komt;
- De werkgroep Cultuur (op de school) is langzaam gegroeid doordat meer collega's uit interesse zijn aangesloten;
- Meerdere vergaderingen en inspiratiesessies om het team enthousiast te krijgen en draagvlak te creëren;
- Cultuuronderwijs koppelen aan een manier van denken en talentontwikkeling. Bij cultuur maken leerlingen eigen keuzes en voelen ze autonomie;
- Het traject van deskundigheidsbevordering;
- De samenwerking met een culturele partner;
- Het volgen van de icc-cursus, en in het kader daarvan met veel enthousiasme aan de slag gaan met een nieuw cultuurplan;
- Cultuur heeft een prominentere plek binnen de school gekregen.

Wat wij mooi vonden aan het proces was om te zien hoe onze icc-er aan de hand werd genomen in het traject. Het werd duidelijk wat er zoal te doen is met betrekking tot cultuur en hoe we ervoor kunnen zorgen dat een project echt slaagt en goed uitgevoerd kan worden. We zijn samen gaan zoeken naar de kern, door samen te praten over wat de visie van de school is om de ambities te vormen. Dit was écht maatwerk doordat we samen zochten en dat had meerwaarde.

Pit Cultuurwijzer als externe partner draagt bij aan het succes om er samen de schouders onder te zetten, in ons geval bij het opzetten van de leerlijn. Het werd pas echt helder nadat we de indicatoren gekozen hadden en de opbouwende lijn die daaruit volgde. We moesten er even inkomen, maar toen werd het duidelijk. De helderheid kwam doordat we indicatoren gingen verdelen over de groepen en thema's konden koppelen aan de doelen. Een doorgaande lijn creëren en samen ervoor zorgen dat cultuur zinvol aan bod komt! De icc-cursus gaf het gevoel een voorsprong te hebben en gaf veel goede energie.

De samenwerking met Pit Cultuurwijzer kan worden beschouwd als een groot succes. De afgelopen tweeënhalf jaar zijn we met hen in gesprek gegaan en zijn er nieuwe ambities geformuleerd (met betrekking tot cultuur en geschiedenis van de regio). De werkgroep Cultuur (op de school) is langzaam gegroeid omdat meer collega's uit interesse zijn aangesloten. Als school willen we in de toekomst veel meer gaan inhaken op ICT en de robotisering. We hebben ook hulp gekregen bij het schrijven van subsidieaanvragen op dit gebied. Het doel is om deze programmering uiteindelijk te gaan inbedden in het curriculum van de school.

Om het team enthousiast te krijgen en draagvlak te creëren, hebben we meerdere keren een vergadering gehad en ook een inspiratiesessie. De samenwerking met de externen vanuit de inspiratiesessie was leuk, vooral voor het team om te zien hoe het ook anders kan. Het traject van deskundigheidsbevordering door de externen die in de klassen kwamen tijdens het project van Talent-Time was zeker een succes.

Wij hebben nu duidelijk op ons vizier gekregen waar we als school voor staan en onze ambities zijn duidelijker geworden. Wat cultuuronderwijs het algemene onderwijs kan brengen is nu ook duidelijker geworden. We zien cultuuronderwijs niet als een aparte tak dus de uitdaging is dat binnen je reguliere onderwijs te laten zien. Wij koppelen cultuuronderwijs aan een manier van denken en talentontwikkeling. Bij cultuur hebben wij het over dat je leerlingen eigen keuzes maken en autonomie voelen.

Het ambitiegesprek heeft ons richting gegeven in hoe wij cultuur een prominentere plek binnen de school konden geven. Het was in de schoolplanperiode en iedereen was daarmee bezig. Cultuur kreeg de gewenste plek in het schoolplan dus dat was fijn.

Het leven van de visie en ambities op school

Twee scholen geven aan dat de visie en ambities voor cultuureducatie (nog) niet echt leven binnen de school. althans nog niet bij alle collega's. Volgens één school moet de visie nog concreet worden voordat deze echt kan gaan leven binnen de school.

Eén school antwoordt 'ja en nee' op de vraag of de visie en ambities leven binnen de school. Collega's herkennen zich wel in de ambities, maar zouden ze desgewenst niet op kunnen noemen.

Volgens vier scholen leven de visie en ambities op hun school, maar tegelijkertijd melden drie scholen een 'maar'. Een school constateert dat deze wat wegebben de laatste tijd. Een andere school zegt dat ze zeker leven bij de werkgroep Cultuur, maar minder bij de andere leerkrachten. Op nog een andere school blijkt de uitwerking van de visie en ambities in activiteiten moeilijk te zijn.

Drie scholen constateren dat de visie en ambities steeds meer gaan leven op school.

Ja en nee, iedereen herkent zich wel in de ambities binnen de school maar leerkrachten zouden die niet kunnen opnoemen. De ambities zijn voor leerkrachten wel herkenbaar wanneer ze eraan herinnerd worden, omdat ze zo verweven zijn met onze schoolvisie.

De prioriteiten liggen ergens anders dan bij cultuuronderwijs maar we willen er wel mee aan de slag. In de klassen zien we de vertaling van de ambities wel een beetje terug. Onze doelstellingen staan namelijk zo dicht bij de kinderen en vinden we erg goed bij onze leerlingenpopulatie horen. Omdat deze zo goed aansluiten zien we dat we de ambities sowieso wel nastreven in de klas, dat is ook te zien wanneer je de klas binnenloopt. Nu zijn we er bewuster mee bezig om de ambities na te streven.

"We merkten dat de motivatie van het team vergroot werd wanneer een extern iemand aanwezig was, de zogenaamde 'cultuurfreak'."

Vanaf het moment dat we het project op een goede manier zijn gaan voorbereiden wel. De laatste tijd ebt het weg door de gekke (COVID-19) tijden. De presentatie van het nieuwe beleidsplan zou nu plaatsvinden bijvoorbeeld, dat is allemaal compleet weggezaakt waardoor dit geen aandacht meer heeft/ wordt over het hoofd gezien. Een leerkracht heeft wel een paar tips doorgegeven aan leerlingen om thuis bezig te zijn met cultuureducatie. De Kinderboekenweek in oktober willen we weer goed neer kunnen zetten, kijkend vanuit de doelen per groep.

Het belang van cultuureducatie wordt steeds meer gedragen door het team. Er komen veel positieve geluiden van de collega's en zij staan meer dan voorheen open voor een groter draagvlak op het gebied van cultuureducatie.

Binnen de werkgroep Cultuur leven deze ambities zeer zeker. Bij de andere collega's moet er wel nog wat meer betrokken worden en de motivatie is er niet altijd. Dit is wel wat meer aan het veranderen.

De ambities naar het team toebrengen was niet moeilijk, maar de uitwerking daarvan naar activiteiten blijkt moeilijk. Hoe vul je deze thematische middagen in? Wordt cultuur geïntegreerd of blijft het een vak apart? De visie van de school staat ook nog te erg open. De hoop was om dit komend schooljaar echt goed op te gaan pakken. De werkgroep thematisch werken zou hiermee aan de slag gaan. Vanwege recente ontwikkelingen, veel wisselingen in het team, zal dit waarschijnlijk nog iets langer duren.

Het opstarten van een werkgroep cultuur, teamleden die meedenken in de vormgeving van cultuuronderwijs, is een belangrijke stap geweest die voor meer draagvlak heeft gezorgd. De directie heeft dit ondersteund en gefaciliteerd in tijd. De laatste fase daarin is het team meenemen in het ervaren van gedragsindicatoren op gebied van Beeldende Vorming. Dit is een inspirerende studiemiddag geweest. Tijdens de Kinderboekenweek gaan we een schoolbreed project opzetten. Dit als eerste aftrap om projecten in gezamenlijkheid op te gaan zetten in de toekomst. In de toekomst willen we meer ervaring opdoen om die ambities meer en meer in de activiteiten te verwerken. De komende samenwerking met de Vazom in de Kinderboekenweek is een eerste stap, maar dat zal in de toekomst moeten groeien. Projectmatig werken blijkt goed te werken bij de doelgroep. Dit willen we in de toekomst uitbreiden door het structureel in te zetten binnen cultuureducatie.

Onze visie leeft nog niet binnen onze school. De visie moet nog concreet worden, dan kun je dat vanuit het beleid uit laten kristalliseren. We weten waar we heen willen en volgend schooljaar willen we dat gaan implementeren. We hebben het grote kader wel duidelijk.

De visie/ambities zullen steeds meer een plek gaan krijgen binnen de school, nu de werkzaamheden weer opgepakt kunnen worden. De visie/ambities beginnen te leven bij een aantal collega's, daarmee zijn wij op de goede weg. Wij zouden een projectweek hebben gehouden op school met betrekking tot cultuur. Deze kon helaas niet doorgaan i.v.m. de

maatregelen rondom COVID-19. Nu kunnen wij de aanloop naar deze projectweek anders gaan aanpakken. Het plan is klaar en vanuit dit plan kunnen wij een stevigere plek daarvoor creëren op school.

Wij hebben de neiging om leerkrachten activiteiten aan te bieden want zij zijn erg veel tijd kwijt wanneer zij deze zelf moeten maken. Onze doelstellingen zijn nu voor iedereen duidelijk en moeten helder en visueel worden binnen de school. Wij merken dat de leerkrachten er steeds meer mee bezig zijn, ook bij het kiezen van de activiteiten.

Draagvlak

Volgens de helft van de scholen is er sprake van een (redelijk) breed draagvlak voor cultuureducatie. Dit draagvlak is niet beperkt tot de icc-er / de werkgroep en de directie, maar doet zich ook voor bij de leerkrachten.

Bij vier scholen is er vooral draagvlak bij de icc-er / de werkgroep en de directie, maar is het nog voor verbetering vatbaar bij de rest van het team.

Eén school geeft aan dat het draagvlak er was, maar dat het aan het wegebben is.

Ja er is draagvlak, iedereen in het team wil er graag aan meewerken meer aan cultuureducatie te doen. De directie krijgt vragen vanuit de leerkrachten wat mogelijk is in het kader van cultuureducatie. Cultuur is ook gewoon leuk als vak om te geven. Iedere leerkracht zou liever kiezen voor een culturele activiteit dan voor een extra rekenles. Hierdoor moet er soms op de rem getrapt worden door de directie. IMC basis heeft veel overlap met cultuur en sluit aan op onze doelstelling, dat komt wel in iedere les naar voren.

We moeten cultuureducatie integreren met name door een te strak tijdsgebonden lesschema. Daardoor kan je niet iets schrappen om ruimte te maken voor cultuureducatie. De combinatie is noodzakelijk om cultuur meer aan bod te laten komen.

Cultuur is ondanks het draagvlak binnen de directie en binnen de werkgroep Cultuur nog steeds een ondergeschoven kindje. Bij veel collega's bestaat het idee dat wanneer er iets met cultuureducatie 'moet' worden gedaan, dit iets is dat bovenop de al bestaande werkdruk komt. Het wordt helaas soms toch nog gezien als een extra activiteit waar eigenlijk geen tijd voor is. Vanuit de directie en de werkgroep Cultuur is er grote behoefte om de meerwaarde van cultuur voor alle collega's duidelijk te maken. Er moet binnen het curriculum meer tijd komen voor cultuureducatie.

Jammer dat het project 'natuurgeluk' niet heeft kunnen plaatsvinden. Deze stond voor maart gepland dus deze hebben we nog niet kunnen ervaren in de praktijk. We hadden grote hoop dat het een succes zou worden. Dit project staat ook gelinkt met onze visie met betrekking tot punten zoals flexibiliteit, probleemoplossend denken enz. Die link vinden leerkrachten erg belangrijk, dat merk je aan de projectvoorbereiding. Vragen zoals 'wat wil je zien bij de leerlingen?' worden behandeld.

Tijd is een knelpunt, de voorbereiding kost veel tijdsinvestering. We zijn voorheen over onze uren heengegaan met betrekking

tot cultuur. In de werkgroepen vinden we het wel fijn daarmee bezig te zijn. Over de bijeenkomst met de intermediairs en de externe culturele partner was iedereen erg enthousiast en iedereen gaf aan er veel energie van te krijgen. Erg leuk en fijn waren de reacties. Volgend jaar nogmaals indicatoren koppelen aan een thema in zo'n teambijeenkomst met een externe partner etc. zou weer welkom zijn.

Er is zeker draagvlak voor cultuureducatie en de waarde ervan wordt erkend. Collega's vinden het soms wel spannend om zelf creatief aan de slag te gaan met de leerlingen. Deze drempel verschilt uiteraard ook per leerkracht. Naast de collega's is er ook vanuit de directie vertrouwen en draagvlak. Zo heeft de icc-er extra uren om cultuureducatie te regelen. De werkgroep Cultuur doet erg veel moeite om cultuureducatie ook hoog op de agenda van teamvergaderingen te zetten. Het vrijblijvende karakter heeft mede daardoor inmiddels plaatsgemaakt voor een officiële werkgroep.

De werkgroep Cultuur is in de afgelopen jaren flink uitgebreid, doordat diverse collega's zich vrijwillig hebben aangemeld om mee te denken over de invulling van cultuureducatie.

Er was draagvlak, iedereen deed mee en was enthousiast. Het draagvlak is daarmee ook gegroeid. In het begin liep het dus nog maar nu, door alle veranderingen binnen de school, is daar even geen aandacht voor.

Iemand van buitenaf die ons inspireert werkt goed maar dat moet je niet weg laten ebben. Dat mag consequent blijven die betrokkenheid en niet sporadisch plaatsvinden. Het structurele inbedden en vaker terug laten komen bij ons team helpt voor het ontwikkelen van draagvlak.

De directie vindt cultuureducatie heel belangrijk voor de ontwikkeling van hun leerlingen. Vandaar ook de insteek van een gedegen visietraject met implementatie. De tijd die daarvoor nodig is, wil de directie faciliteren. De opleiding van de icc-ers en de formering van een werkgroep Cultuur is daarbij een belangrijke stap. Door de structurele aandacht voor cultuur zijn er nu eerste stappen gezet om cultuureducatie weer te verweven in het curriculum van de school. Het heeft echter nog tijd nodig om bij alle leerkrachten te laten bezinken.

Binnen de werkgroep is er veel draagvlak. Het draagvlak is verder nog niet genoeg uitgebreid. We hebben tot nu maar twee keer een gezamenlijke activiteit gehad. Dat willen we volgend jaar uit gaan breiden door met de indicatoren te gaan werken, in het nieuwe project.

We willen eraan werken dat cultuureducatie een integraal onderwerp binnen ons onderwijs zal zijn. Het is nu de tijd daarvoor, om dat meer aan te jagen. Het cultuurplan is klaar en kan duidelijk gecommuniceerd worden met het team. Na het cultuurplan gecommuniceerd te hebben is de stap naar zo'n projectweek ook duidelijk. Het team ontvangt het cultuurplan erg goed en zetten daarmee ook stappen binnen hun eigen groep. Wij hebben dus wel draagvlak binnen de school en stappen gezet met het cultuurplan.

Binnen de werkgroep heerste de wens om collega's meer betrokken te krijgen bij cultuureducatie.

Enkele collega's besteden nu meer tijd per dag aan cultuureducatie. De onderwijsondersteuners werken daar goed aan mee. Je bent ervan afhankelijk dat de collega's het goed oppakken.

Veranderde werkwijze

Op zeven scholen is er sprake van een veranderde werkwijze. In dit kader wordt genoemd: "het zorgvuldiger aanpakken van cultuureducatie waarbij leerkrachten meer verantwoordelijkheid nemen. Een zorgvuldige monitoring van het proces door de icc-er en het steeds meer out-of-the-box denken." Ook wordt de switch van aanbodgericht naar vraaggericht werken vermeld. Door één van de scholen wordt gesignaleerd dat naast het oprichten van de werkgroep Cultuur, ook merkbaar is dat de icc-er vaker door collega's wordt gevonden en aangesproken met tips, ideeën en vragen rondom cultuureducatie. Er wordt al meer samenwerking opgezocht met culturele instellingen. Een andere school meldt veranderingen zowel op leerkracht- als op leerlingniveau.

Drie scholen melden dat ze nog niet anders zijn gaan werken op het terrein van cultuureducatie.

We zaten in een hele mooie fase met Kasteel Hoensbroek om concrete stappen te kunnen zetten m.b.t. cultuureducatie (een co-creatie die de school is aangegaan met een nabij gelegen culturele instelling om een van de ambities te vertalen naar de praktijk. Leerkrachten maken samen met de educatief medewerker vernieuwde lessen die passend zijn bij de het programma van de school). Dit is verwaterd omdat de scholen dicht moesten door COVID-19. Dat willen we volgend jaar weer oppakken. De manier zoals we bezig waren was goed maar dat is nu anders door de omstandigheden. Wanneer Pit Cultuurwijzer weer vier jaar verder gaat kunnen wij ook verder met cultuuronderwijs.

Dat wat momenteel aan cultuureducatie wordt gedaan, wordt veel zorgvuldiger opgepakt. Tijdens studiedagen wordt hier met regelmaat op gereflecteerd om te checken wat er goed is gegaan en waar nog eventuele verbeterpunten mogelijk zijn.

Binnen de werkgroep (dit noemen wij de stuurgroep) hebben twee individuen het initiatief genomen door veel werk te verzetten. Het team heeft het zeker door hen opgepakt. Zo is er verschil in het werken ontstaan en meer verantwoordelijkheid tegenover cultuur gekomen. De individuen sturen bijvoorbeeld (intern) herinneringen dat het nodig is om te denken over een thema voor een activiteit. De icc-er is gedreven en heeft de tijd gekregen om de icc-cursus te volgen en een goed cultuurplan te maken. De icc-er houdt het plan goed in de gaten en wilt er graag mee verder werken.

We zijn nog niet bewust anders gaan werken. Wel zijn we ons er bewust van dat we anders willen gaan werken in de toekomst. De taken zijn ook anders verdeeld nu. Niet slechts een persoon is verantwoordelijk voor cultuureducatie, maar twee personen. We krijgen veel vrijheid door van de directrice, zij stelt zich faciliterend op.

We proberen om steeds meer out of the box te denken en niet

langer alles in hokjes en de bestaande kaders te plaatsen. We mogen in de toekomst wel nog wat meer naar buiten treden.

Voorheen werkte het bij ons heel anders. We maakten toen nog gebruik van Kunstmenu. Het aanbod stond vast en de inbreng van school/leerkrachten was beperkt. De laatste jaren werken we met een aanbod dat we zelf gecreëerd hebben. We zijn gestart met Talent-Time waarbij groepen kennis maakten met verschillende talenten. Ook leerkrachten kregen de kans om les te geven m.b.t. het vakgebied waarmee zij zelf de meeste affiniteit hadden. Talent-Time is steeds verder gegroeid en dit jaar hebben we voor nog meer verdieping gezorgd door samen te werken met externen. De samenwerking met Pit Cultuurwijzer en de deskundigheidsbevordering vanuit Pit Cultuurwijzer hebben dit mogelijk gemaakt. Naast Talent-Time is er ook nog een vakleerkracht muziek en zijn er voor iedere groep dit jaar bezoeken aan het theater gepland maar deze zijn helaas niet doorgegaan. We vinden dat we veel aan cultuureducatie doen als school en zien ook kansen om het in het gewone onderwijs door te voeren. De doorvoering is heel makkelijk met thematisch onderwijs. Dit willen we in de toekomst in de middaguren realiseren. Belangrijk is hierbij wel steeds dat iemand de rol op zich neemt om te inspireren en informeren. Dit om het draagvlak te behouden.

Je moet het goed van te voren in een jaarplanning weg zetten. Cultuur word namelijk te veel gezien als iets dat makkelijk weg te schuiven is en dat willen wij niet op onze school. Wij zien het belang van cultuureducatie op school in. De leidinggevende heeft er ook hart voor en dat is zeker een voorwaarde.

We zijn nog niet anders gaan werken met betrekking tot cultuuronderwijs op onze school. Als onderwerp leeft cultuuronderwijs wel binnen de school maar nog niet school breed. De werkgroep is bij elkaar gekomen en op die manier zijn er meer mensen bij betrokken geworden. Het groeit op deze manier en maakt meer cultuuronderwijs mogelijk.

Wij zijn nog niet zo ver dat we een andere werkwijze te hanteren. Wij denken dat er steeds kleine stappen gezet worden om anders te werk te gaan. Wij zien dat onze collega's over cultuuronderwijs nadenken en graag verandering aan willen brengen. De combinatie met cultuur willen wij gaan maken binnen het proces, welke nog in ontwikkeling is.

Met leerlingen in de bovenbouw hebben we één op één gesprekken over wat zij willen met betrekking tot cultuureducatie. Bij hen moet je beter je best doen hen te kunnen enthousiasmeren. Creativiteit staat op de vrijdag gepland. In iedere klas wordt een discipline aangeboden, gericht op een thema. Het clusteren geeft de ruimte voor cultuur, dat is ook interessant voor volgend jaar. Leerlingen of docenten kunnen zelf twee lange activiteiten kiezen waar zij over na hebben gedacht waarom zij deze kiezen. Zo gaat het aanbod steeds beter passen binnen onze visie. Deze bewustwording en ontwikkeling is ontstaan door de samenwerking met Pit Cultuurwijzer. Er wordt meer over cultuureducatie nagedacht, dat is erg goed te merken binnen onze school. Cultuur is niet meer iets wat je wegstreept en klaar mee bent wanneer je drie dingen hebt ondernomen binnen een schooljaar.

Tijd voor cultuureducatie

Naast het besteden van meer tijd aan cultuureducatie door (meerdere) leerkrachten, besteden nog slechts weinig scholen daadwerkelijk meer tijd aan cultuuractiviteiten voor leerlingen. De twee (v)so scholen maken melding van meer culturele activiteiten voor hun leerlingen en één andere school werkt eraan. Twee andere scholen doen pogingen om cultuuronderwijs te integreren in de andere vakken.

We zijn hier niet meer onderwijstijd aan gaan besteden. Wel combineren we dit bij IMC basis.

Onze collega's van groep 1 t/m 4 willen dat de leerlingen zich zelf in kunnen schrijven op bepaalde momenten om met cultuur bezig te zijn, dit zijn we ook gaan doen. Wat nu anders is dan voorheen is het besef van de doelen die we willen behalen. Hoe we het doen is een weg die nog zoekende is. Pit Cultuurwijzer heeft aan die bewustwording bijgedragen en daardoor zijn we meer aandacht aan cultuureducatie gaan besteden.

Idealiter zouden wij graag drie tot vier projecten per jaar willen doen maar dat gaat niet door de werkdruk. Twee nieuwe collega's zullen komend schooljaar bij de cultuurwerkgroep aansluiten. De cultuurwerkgroep wordt voortgezet en is daardoor niet persoonsafhankelijk. Eén collega gaat met pensioen en afgelopen jaar hebben we samen aan de warme overdracht kunnen werken.

We vinden het heel belangrijk om hier tijd aan te besteden en niet alleen in de klas, maar ook door met de leerlingen de wereld in te gaan. We proberen hiervoor zoveel mogelijk draagvlak van het team te krijgen. Door het vast te leggen in een jaarplanning of kalender en er ook bewust tijd voor vrij te maken, gaan de leerkrachten uiteindelijk ook bewuster aan de slag.

Er wordt inmiddels wel veel meer aan cultuureducatie met de leerlingen gedaan. We zijn gegroeid van gemiddeld twee naar circa vijf activiteiten per schooljaar.

Er zijn in het afgelopen jaar al eerste stappen gezet om meer aandacht te geven aan cultuur. Mede door de werkgroep, de studiemiddag, maar ook door bewuste bezoeken aan het theater en de Mural-tocht door Heerlen in het Vso.

Wij besteden niet zo zeer meer tijd aan cultuureducatie maar leggen wel een connectie met hetgeen we aan het doen zijn. We merken dat we er bewuster mee bezig zijn. We merken niet dat het vaker terugkomt tijdens teambijeenkomsten, dat blijft nog erg beperkt. Ons voornemen voor het komende jaar is om vanuit (al bestaande) activiteiten te kijken en daar de indicatoren bij te nemen. Dit om te zien wat wij nog toe zouden moeten voegen aan een activiteit om meer aan te sluiten bij de visie. Die werkwijze spreekt ons aan omdat de leerkrachten echte doeners zijn en we dan niet blijven praten, maar meteen toepassen.

Niet binnen de hele school maar door enkele kartrekkers is er meer tijd aan besteed aan cultuureducatie. Wij zijn vaker samengekomen rondom het onderwerp maar wij moeten het komende jaar gebruiken om daar meer samenhang in te

krijgen. Om projecten meer in te richten naar cultuuronderwijs, daarvoor zitten we nog in een startpunt. Het is veranderd van 'het doen van leuke knutsel opdrachten' naar kijken hoe cultuureducatie meer onderdeel van het geheel kan worden. Er is dus meer bewustzijn gecreëerd. Er moet een plan achter zitten om cultuur een plek te geven in de school en dat vinden wij erg belangrijk.

Deskundigheid

Een school geeft aan wel bewuster te zijn geworden, maar niet deskundiger. De icc-er van deze school gaat volgend jaar de icc-cursus volgen.

Vier scholen rapporteren een verhoging van deskundigheid van de icc-er, vooral door de gevolgd icc-cursus. Ook andere leerkrachten worden deskundiger omdat ze weten bij wie (de icc-er) ze kunnen aankloppen om meer te weten te komen over cultuureducatie.

Vier andere scholen signaleren eenzelfde trend, maar dan niet vanwege de gecertificeerde icc-er, maar vanwege externe instanties, zoals Pit Cultuurwijzer. Een school vermeldt daarbij ook expliciet de rol van de directie in het traject.

Eén school zegt deskundiger te zijn geworden omdat het inherent is aan het traject dat bewuster keuzes worden gemaakt en activiteiten worden gekoppeld aan ambities.

Er is een icc-er opgeleid maar meer aandacht aan cultuureducatie is onbewust gebeurd. Bijvoorbeeld bij de tekenles is er nu een gericht doel. Je ziet het dus terug in de kwaliteit van de lessen. Men is deskundiger geworden omdat nu de juiste mensen bevestigd kunnen worden. De leerkrachten weten nu dat je voor cultuureducatie bij iemand aan kunt kloppen en dat gebeurt ook. Het is inzichtelijk geworden bij wie we welke kennis kunnen krijgen.

We zijn zeker deskundiger geworden. Inmiddels weten collega's bij wie ze moeten aankloppen voor vragen, hulp en ondersteuning. Door experts in de school te halen, worden dingen gemakkelijker en drempels minder hoog. Dat was bij het Rembrandt project van toepassing; het is fijn als er iemand in de klas komt om dingen te doen die een leerkracht zelf niet snel doet, zoals verf maken. Daarin groeit de deskundigheid van de leerkracht.

Ja, dit door de professionele aanpak van onze directie. Zij zeggen wat gedaan moet worden en wanneer dat aan te leveren. Zo kan de visie van de school goed in de gaten gehouden worden en kunnen de stuurgroepen daarop inspelen. De structuur en de vrijheid binnen de stuurgroep heeft ervoor gezorgd dat we zelf deskundiger zijn geworden. Pit Cultuurwijzer heeft daaraan bijgedragen door middel van de bijeenkomsten en de duwtjes in de rug, de tips en de behulpzaamheid.

De docenten zijn een stuk deskundiger geworden door de inzichten die het traject van Pit Cultuurwijzer ze heeft geboden. Ze hebben meer verdieping gekregen in het aanbod in Parkstad en in wat er allemaal mogelijk is op het gebied van cultuureducatie. Het werken met de indicatoren vonden de collega's lastig,

vooral om dit toe te passen in de praktijk. Achteraf merken ze pas dat hetgeen wat gedaan werd (bijvoorbeeld een activiteit) kon aansluiten bij een van de indicatoren. De werkwijze verliep dus niet helemaal op de juiste manier. Er werd niet voorafgaand naar de indicatoren gekeken, maar er werd meteen invulling gegeven aan de activiteit en daarna pas gekeken welke indicator hier het beste bij zou passen. Het samenwerken met de externen had voordelen omdat ze met veel vernieuwende ideeën kwamen. Zij zijn expert op dit gebied en geven inspiratie. Ze dragen ideeën aan waar wij als leerkracht waarschijnlijk niet zelf op waren gekomen. Een knelpunt hierin was wel dat de leerkrachten weinig uitgedaagd werden om zelf na te denken. Het plan lag al heel snel op tafel. De volgende keer zou het waarschijnlijk beter zijn om eerst iedereen (leerkrachten en experts) denktijd te geven en daarna pas de kans geven om samen te overleggen.

De icc-cursus heeft bewustwording opgeleverd. Cultuureducatie wordt niet meer gezien als losse activiteiten, maar als een groter geheel. En de achtergrondinformatie helpt bij het vormgeven van cultuuronderwijs in de toekomst. In een komende fase hopen we meer leerkrachten enthousiast te krijgen om binnen hun eigen interesses samen te gaan werken en activiteiten te ontwikkelen.

Wij zijn de afgelopen tijd bezig geweest om twee leerkrachten deskundiger te maken op het gebied van cultuuronderwijs middels de icc-cursus. De icc-cursus was een erg fijne ervaring, met name de kans om kennis te delen en kennis te maken met collega's van andere scholen. Uit de icc-cursus hebben wij veel inspiratie uit gehaald, vooral om te horen wat ze op andere scholen doen.

Er heeft een omslag in het denken plaatsgevonden bij collega's rondom cultuureducatie. Leerkrachten worden nu meer enthousiast en vinden het leuker om met cultuureducatie bezig te zijn. Het kantelpunt lag in het feit dat wij nu ambities hebben geformuleerd en willen werken vanuit onze doelen. Nu weten we ook wat we moeten kiezen uit het aanbod vanuit externen. Voorheen keken we alleen wat bijvoorbeeld SCHUNCK in het aanbod had en wat wij daaruit leuk vonden.

Activiteiten voor leerlingen

Er is geen enkele school die een directe link meldt tussen het organiseren van de activiteiten voor haar leerlingen en haar visie op cultuureducatie.

Meerdere scholen hebben wel een begin gemaakt met het denken vanuit de visie, maar constateren tegelijkertijd dat er nog een slag te slaan is op dit terrein. Zo geeft één van deze scholen aan dat ze graag zou willen dat ze een stuk bewuster met culturele activiteiten om zou gaan. Een andere school meldt dat ook dit stil ligt door COVID-19, maar de verwachting is dat, door cultuur op de agenda te zetten, er ook een stevigere basis voor cultuureducatie kan worden gecreëerd. Het doel is in ieder geval om cultuureducatie meer te gaan verankeren in het bestaande/reguliere onderwijs. Nog een andere school kijkt nu meer naar wat wel mogelijk is. Dit is een activiteit waarbij bewust nagegaan wordt wat het effect op hun leerlingen is en is daarmee een bewust voorbereidingstraject. Eén van de scholen meldt dat de

leerkrachten wel culturele activiteiten organiseren, maar dat er nog veel wordt ingespeeld op het moment. Er zit geen rode lijn in de projecten en activiteiten die zij doen rondom cultuuronderwijs en de werkwijze is nog te veel aanbod gericht. Er zijn wel plannen om hierin verandering aan te brengen.

Een andere school zou het fijn vinden wanneer zij eerst zelf de kans krijgt activiteiten te bedenken vanuit eigen ideeën en dan de externen erbij halen om mee te denken vanuit hun expertise. Nog een andere school kijkt eerst naar welke activiteiten ze al doen en hoe deze passen binnen hun ambities. Nog een andere school kondigt aan in de maanden mei en juni het project 'kunstweken' centraal te stellen en daarmee goed te kunnen werken aan hun doelen met betrekking tot cultuureducatie.

Samenwerking met het culturele veld

Vrijwel alle scholen rapporteren dat hun samenwerking met het culturele veld is veranderd. Soms betreft het hele kleine veranderingen; soms wat grotere. Veranderingen die worden genoemd zijn onder meer:

- Als we voorheen problemen zagen om deel te nemen aan het aanbod, haakten we af. Nu vragen we de externe aanbieder mee te denken over mogelijke opties om onze leerlingen wel aan het aanbod deel te kunnen laten nemen. Vaak komt er dan een oplossing;
- Voorheen werden er sporadisch activiteiten gepland, terwijl we momenteel meer kijken naar hoe projecten schoolbreed worden opgepakt. Onze voorkeur gaat daarbij uit naar maatwerk;
- We zijn bewuster na gaan denken over de besteding van ons budget. Hierdoor zijn we zelf creatief gaan denken over het 'hoe' en 'wat' en hebben daarom ook een groot deel zelf opgepakt in plaats van uitbesteden. De Cultuurbox van de VAZOM word binnenkort uitgelegd en dan gaan we kijken wat we daaruit mee kunnen nemen en wat past bij onze school;
- Er heeft een verschuiving plaatsgevonden van het aanbodgericht werken naar het vraaggericht werken. Door de input vanuit het onderwijs mee te nemen, kan het ook meer gedijen in het curriculum;
- Naast de activiteiten die we met de leerlingen op school zelf laten plaatsvinden, zijn we ook actiever gaan samenwerken met het ontwikkelen van maatwerk projecten met de culturele partners (waaronder Continium, Parkstad Limburg Theaters en SCHUNCK);
- Doordat er bewuster contact wordt gelegd met bijvoorbeeld het theater, is er in eerste instantie veel contact geweest. Dit contact gaat wel steeds makkelijker. Het helpt dat Pit Cultuurwijzer op de achtergrond als een soort vangnet fungeert. Er is ook, in gesprek met de VAZOM, gekeken naar maatwerk in een activiteit voor de Kinderboekenweek;
- De samenwerking met het culturele veld is niet veranderd. Wij kiezen nog steeds voor de veiligheid van de Cultuurbox, al zijn we er wel bewustere keuzes in gaan maken. Zo willen we bijvoorbeeld niet meer alles doen of simpelweg kiezen voor een activiteit omdat hij ons wel leuk lijkt. Nu pakken we de indicatoren erbij, met een stift kiezen we wat belangrijk is. Zo kiezen we nu bewust wat het beste is voor onze school;
- Het culturele veld wordt bij onze school betrokken door de cultuurcoach van de gemeente Landgraaf. Een deel van het cultuuronderwijs wordt ingevuld door de partners die door de cultuurcoach betrokken worden;

- Door het bezoeken van de netwerkbijeenkomst en icc-cursus hebben we goede contacten opgedaan met externen. We zijn benieuwd naar wat er nog meer allemaal is. Collega's denken doelgerichter over hoe hun methodes op het externe aanbod aan te laten sluiten.

Eén van de scholen meldt bovendien dat het resultaat van de cursus Grondstof goed te zien is. De culturele experts waarmee ze samenwerken, stellen gericht vragen over de wensen van de leerkrachten. Een andere school geeft aan enthousiast te zijn over de andere aanpak van de contactpersoon van de VAZOM.

3.1.2 Facilitering van het traject door Pit Cultuurwijzer

Begeleiding van het traject door Pit Cultuurwijzer

Alle scholen zijn (zeer) tevreden over de begeleiding van het traject door Pit Cultuurwijzer. Een begeleiding met respect voor de autonomie van de school, waarbij de intermediair samen met de school zoekt naar wat het beste bij de school past, en niet oplegt hoe het volgens hem/haar zou 'moeten'. De intermediair is een sparring partner; een expert; iemand die de juiste vragen stelt; denkt in mogelijkheden; een breed netwerk aan de scholen biedt; over de schouders meekijkt; stimuleert; inspireert; de school scherp houdt; leerkrachten zelf laat nadenken; de school op een prettige wijze coacht; ruimte geeft maar tegelijkertijd geen vrijblijvendheid accepteert; samen met de school de lijnen uitzet en de trajectstappen professioneel begeleidt.

We zijn als team in het verleden nooit zo ver kunnen gaan om tot verdieping te komen. We blijven in onze eigen bubbel zitten en denken vaak alleen maar in valkuilen. Nu zijn we daar anders naar gaan kijken, doordat iemand net andere vragen stelt. Het resultaat wat we hebben kunnen behalen uit de begeleiding vanuit Pit Cultuurwijzer is dat leerkrachten nu de juiste vragen stellen en de juiste opmerkingen maken.

We hebben vanuit Pit Cultuurwijzer vooral hulp gekregen bij het formuleren van de ambities en het werken met de culturele vaardigheden en de bijbehorende gedragsindicatoren. Ook het netwerk van de intermediairs heeft ons in aanraking gebracht met nieuwe partners.

De begeleiding is als prettig ervaren. Dit willen we ook graag zo houden. We hebben veel dingen zelfstandig aangepakt, maar het is fijn dat er hulp geboden wordt en dat af en toe iemand informeert hoe het gaat en of jullie nog kunnen helpen. Hierdoor blijven we scherp.

Wensen: we willen graag met elkaar in gesprek blijven en meer mogelijkheden tot netwerken.

De intermediairs van Pit Cultuurwijzer zijn degenen geweest die de weg hebben gewezen naar het creëren van een doorlopende leerlijn. Het proces met Pit Cultuurwijzer is als erg prettig ervaren, fijn en inspirerend. Hier is iedereen zonder tegenzin mee bezig geweest. De intermediairs van Pit Cultuurwijzer zijn altijd goed bereikbaar en als er iets is, dan zijn ze er voor ons. Pit Cultuurwijzer denkt heel actief mee met vraagstukken omtrent cultuureducatie en het formuleren van een duidelijk

visie en dat wordt als prettig ervaren.

We zijn tevreden met deze begeleiding. Pit Cultuurwijzer is te vinden wanneer de school ze nodig heeft en de school weet waarvoor Pit Cultuurwijzer kan worden benaderd.

Pit Cultuurwijzer heeft gezorgd voor een goede begeleiding tijdens het doorlopen van de stappen voor het visietraject. De intermediairs hebben zelf ook voor de klas gestaan in het verleden en door deze achtergrond in het onderwijs hebben zij zich goed kunnen inleven in wat de leerkrachten wensen. Het is fijn dat het initiatief vooral bij de school zelf ligt. Vooral de coachende houding van de intermediairs is als zeer prettig ervaren. Het heeft de leerkrachten de mogelijkheid gegeven om ook zelf met input te komen en zelf na te gaan denken over waar de wensen liggen.

Het begeleidingstraject heeft ons meer deskundigheid geboden. Het is erg fijn om te kunnen sparren met iemand die er meer verstand over heeft dan jezelf, dat hebben we als zeer prettig ervaren.

Het is heel fijn dat er geen tijdsdruk achter het visietraject zit. Teamleden willen enerzijds geen druk voelen, maar vanuit Pit Cultuurwijzer is ook duidelijk dat het traject niet vrijblijvend is. Er zijn duidelijke verwachtingen afgestemd naar de mogelijkheden van de school. Dat heeft mede gezorgd dat het team dit ook omarmd heeft. Ook de mate van begeleiding vanuit Pit Cultuurwijzer is prettig. In de beginfase is dit intensiever geweest, maar nu iets meer op afstand. De directie onderstreept dat de icc-er in dit geval erg gegroeid is in haar rol.

De intermediair van Pit Cultuurwijzer heeft de lijnen heel goed uitgezet en deze ondersteuning hebben we nodig. Er moet namelijk iemand zijn die dit met ons oppakt, om het levend te houden. Wij zijn tevreden over de begeleiding vanuit Pit Cultuurwijzer. Het is fijn dat we een beroep op Pit Cultuurwijzer kunnen doen. We vinden de manier van werken heel fijn, Pit Cultuurwijzer komt niet met een idee maar kijkt samen met de school wat bij de school past. Het is fijn dat er geen vast plan is hoe je het kan doorlopen, maar iemand die je eraan herinnert dat cultuur ook aan bod moet komen. Dat is erg fijn. Het maatwerk voor onze school ervaren wij als erg positief. Het zou mooi zijn de plannen met Pit Cultuurwijzer door te zetten, zoals het betrekken van erfgoed binnen onze cultuureducatie.

Wij merken dat de begeleiding van het proces door Pit Cultuurwijzer erg prettig is. Je kunt met de intermediair sparren en ontdekken. Het stapsgewijs werken was erg fijn, zo is er duidelijk een einde in zicht met betrekking tot het ontwikkelen van een visie voor onze school op het onderwijs. De dialoog met de intermediair van Pit Cultuurwijzer vonden wij erg prettig. De gesprekken die wij met Pit Cultuurwijzer hebben gevoerd, zorgden voor duidelijkheid over wat je wilt als school. Je krijgt ook ideeën aangereikt. Kortom, alles wat nodig is om een cultuurplan te bewerkstelligen. We zullen als school deze hulp nodig blijven hebben en zonder Pit Cultuurwijzer is dat niet mogelijk.

De begeleiding van Pit Cultuurwijzer is te vinden in het proces en het maken van een plan. De combinatiefunctionaris die naar ons toekwam hebben wij gezien als een apart iets. Het was voor

ons in het begin onduidelijk wie welke rol had.

Wat welkom is aan begeleiding is dat onze school geholpen wordt met de eerste stappen te zetten om tot netwerken te komen. Dit wordt aangeboden binnen de icc-cursus maar dat heeft een tijd geduurd om daar wegwijs in te worden. Het deel netwerken is een eigen tak van sport en mag onderdeel van het stappenplan van Pit Cultuurwijzer zijn. Hoe we als school ons netwerk kunnen verbreden zou mooi zijn om duidelijker te krijgen. Pit Cultuurwijzer kan ondersteunen bij het op weg helpen een netwerk te creëren en dat moet niet per se onafhankelijk zijn.

De begeleiding van Pit Cultuurwijzer heeft een cultuurplan voor onze school opgeleverd. Dit door de ruimte te geven om te sparren, vragen te stellen aan ons en daarbij hebben we goed doorgevraagd om meer richting te krijgen.

De directie is meer ruimte gaan maken voor cultuureducatie en uren voor de taak van icc-er, daar heeft Pit Cultuurwijzer goed in geholpen.

Wij hebben pictogrammen laten maken om onze doelen visueel te maken en hieraan gericht te kunnen werken. De indicatoren hebben wij zelf vastgesteld en gaan wij volgend jaar evalueren. Wij willen kijken naar hoe wij een duidelijke lijn in ons cultuuraanbod kunnen brengen, Pit Cultuurwijzer kan daarbij ondersteunen.

Idealiter zouden wij komend jaar met onze ankerpunten van cultuuronderwijs aan de slag gaan, zoals de week van pesten aan drama koppelen. Wij weten wat we stap voor stap willen verbeteren en de rol van Pit Cultuurwijzer kan zijn dat aan te vullen door bijvoorbeeld een inspiratiesessie met een kunstenaar te bewerkstelligen. Dit doen wij samen met een andere basisschool, zo hebben wij voor een jaar een mooi programma staan.

In de opleiding mag iets meer ruimte zijn. De opdrachten tijdens de cursus met Grondstof zijn erg dichtgetimmerd en zo is er geen ruimte voor verder gesprek en ontmoeting in kleine groepen.

Digitale ondersteuning

De website pitcultuurwijzer.nl wordt af en toe / zelden (7x) of nooit (3x) bezocht door de scholen. Twee scholen geven als argument dat ze goed worden begeleid door de intermediairs en het daardoor niet nodig vinden de site te bezoeken. Een aantal scholen geeft aan behoefte te hebben aan praktische zaken (lestips / bezoekerstips); een overzichtelijke agenda met culturele activiteiten in de regio Parkstad; ideeën van andere scholen / informatie over wat andere scholen doen op de site en de culturele kaart.

De digitale behoefte ligt bij praktische dingen, goede les tips of bezoekerstips. Deze moeten niet te moeilijk of te ver weg zijn of te duur. Het is ook fijn wanneer je dit aanbod kunt filteren (bijvoorbeeld onder begeleiding of niet). We worden overspoeld met online lesmateriaal.

Het is fijn dat het platform er is en om met externen in contact te komen. Nu bezoeken wij hem niet omdat het niet nodig is / we er niet naar opzoek gaan. Met de intermediairs kun je direct contact leggen. De website van Pit Cultuurwijzer gebruiken we niet. Hoe gaat het op andere scholen, ideeën van andere scholen om zelf toe te passen zou wel interessant zijn voor een website.

"Cultuur is niet meer iets wat je wegstreept en klaar mee bent wanneer je drie dingen hebt ondernomen binnen een schooljaar."

De website van Pit Cultuurwijzer bekijken we niet. Leuke ideeën over activiteiten met leerlingen zou de website misschien wel interessanter voor ons maken. Wij gebruiken nu Pinterest voor deze inspiratie. Cultuur moet eerst meer in ons lijf zitten, wanneer wij daar verder mee zijn, dan denken wij meer op zoek te gaan naar informatie daarover. Nu worden we goed meegenomen door de intermediairs dus is het niet nodig dat wij zelf online onderzoek gaan.

De website van Pit Cultuurwijzer bekijken wij af en toe. De website vinden wij mooi en duidelijk. De geanimeerde introductie is erg leuk om te zien. Wij kunnen niet aangeven wat er op de website mist en wij zien dat er regelmatig nieuwe content op komt te staan. Binnen het traject was het ook prettig de stappen middels de website te bekijken.

Parkstad CultuurWeb en Thuis CultuurWijzer maken onderdeel uit van de Pit Cultuurwijzer website. Een aantal scholen heeft deze sites niet of nauwelijks bezocht. Andere scholen hebben de sites gedeeld met hun collega's, maar die hebben dit niet opgepakt of het is niet bekend of hun collega's er iets mee hebben gedaan.

Een school heeft tijdens COVID-19 gebruik gemaakt van de tips op Thuis CultuurWijzer (deze site is ontwikkeld tijdens de lockdown van COVID-19), terwijl andere scholen dat juist niet hebben gedaan omdat ze zich hebben geconcentreerd op de basisvakken.

Parkstad CultuurWeb wordt minder vaak bekeken. Een aantal scholen geeft aan dat de informatie op deze site te weinig is afgestemd op de leerkrachten.

Thuis CultuurWijzer hebben we als school wel gedeeld onder onze collega's, maar dat is niet opgepakt. We hebben in de crisistijd dezelfde lessen gedraaid die wij normaliter geven, uit angst dat de leerlingen een grote achterstand zouden oplopen. Het onderwijs is dus beperkt tot alleen de basisvakken. We vinden het aanbod van Thuis CultuurWijzer wel mooi en hebben het gezien maar bewust voor gekozen daar nu niks mee te doen.

Wij kennen het onderdeel Thuis CultuurWijzer van de website van Pit Cultuurwijzer. Tijdens COVID-19 waren de tips die op Thuis CultuurWijzer staan zeer welkom. Naar Parkstad CultuurWeb kijken wij niet. Al het aanbod dat wij binnen krijgen op de school is erg verwarrend. We weten ook niet hoe die organisaties eruit zien.

We hebben de site Thuis CultuurWijzer bekeken. Met name naar het aanbod vanuit het culturele veld. Wij vinden het mooi dat de kleine partners erin staan weergegeven. De website is duidelijk en mooi vormgegeven en dat vinden wij erg prettig. Wij hebben geen gebruik gemaakt van de Thuis CultuurWijzer omdat de focus binnen de crisistijd lag op het reguliere onderwijs. We hebben simpelweg geen tijd gehad daar aandacht aan te besteden.

Parkstad CultuurWeb hebben wij aan onze collega's laten zien maar deze is niet fatsoenlijk bekeken. Het is namelijk niet duidelijk wat de instelling nu precies aanbiedt en wij hadden

verwacht daar meer op door te kunnen klikken en te filteren op wat er geschikt is voor de bovenbouw, hoeveel kost het en bij welke doelstellingen het past. Een leerkracht gaat namelijk niet verder zoeken op de website van de culturele instellingen zelf. Alleen om te zien welke discipline zij aanbieden (zoals nu op Parkstad CultuurWeb) is niet prikkelend.

3.1.3 Samenwerking met andere basisscholen

Aanraden van het traject aan andere scholen

Alle geïnterviewde scholen zouden andere scholen het traject van Pit Cultuurwijzer aanraden. Daarvoor geven zij verschillende argumenten.

Door deelname aan het traject wordt cultuureducatie echt op de kaart van de school gezet en worden het draagvlak en het cultuurnetwerk vergroot. Scholen pakken dit soort visietrajecten niet vlug uit zichzelf op en hebben professionals nodig die hen daarin ondersteunen. De structuur die wordt aangebracht en de bewustwording rondom cultuureducatie is erg belangrijk. Het wordt gevonden om als school structureel met cultuur bezig te zijn, en dat wordt ook andere scholen gegund. Leerkrachten zijn niet meer op hun 'eigen eilandje' bezig rondom cultuuronderwijs, en als school wordt de keuze gemaakt om bewust met cultuuronderwijs om te gaan. De begeleiding van Pit Cultuurwijzer helpt om cultuureducatie beter vorm te geven op maat van de school. Het is belangrijk dat leerlingen dit proces van culturele ontdekking ervaren, in de hoop dat een leerling misschien zijn verborgen kwaliteit ontdekt. Door dit traject te doorlopen, krijgt de school meer houvast en nieuwe inspirerende ideeën om de leerlingen kennis te laten maken met cultuur. Vooral in de regio Parkstad is dit zo belangrijk omdat veel leerlingen vanuit thuis zelden tot nooit in een theater of museum komen. Het is van belang dat de school ze deze mogelijkheden wel kan aanbieden.

Eén school geeft aan met het traject in korte tijd heel wat bereikt te hebben op cultureel gebied. Een andere school meent dat er wel sprake moet zijn van intrinsieke motivatie (dan zie je namelijk ook pas echt het belang van cultuureducatie in). In korte tijd wordt veel nieuwe informatie verkregen over wat er allemaal mogelijk is. De directeur van één school geeft aan, dat mocht hij op een andere school komen te werken, een traject met Pit Cultuurwijzer een 'must' is.

Scholen geven verschillende mogelijkheden aan om andere scholen te benaderen / warm te maken om deel te gaan nemen aan het traject. Hiervoor kan gebruik worden gemaakt van kanalen zoals:

- Het bestuur (bijvoorbeeld oproepen tot deelname via de website en/of de nieuwsbrief van het schoolbestuur);
- Scholen (blijven) uitnodigen voor netwerkbijeenkomsten;
- Scholen via het netwerk van scholen / directeuren benaderen voor deelname aan het traject;
- Mond tot mond reclame via teams (van de scholen) onderling;
- Bij schooldirecteuren vragen wanneer het nieuwe school(jaar)plan geschreven wordt en of ze daarvoor een nieuwe icc-er op willen leiden om cultuur een plekje te

- kunnen geven.
- Als inhoudelijke argumenten waarmee scholen kunnen worden benaderd, worden genoemd:
- Met het traject van Pit Cultuurwijzer komt een school tot de kernwaarde van cultuur. Dat je als school niet alleen kunt benoemen 'wat' je doet maar ook 'waarom' je cultuuronderwijs toepast;
- Scholen laten zien hoe zij aan de slag gaan met het visietraject, welke mogelijkheden er zijn en dat dit traject voor elke school anders is (maatwerk);
- Cultuur is geen eendagsvlug maar mag worden verweven in de praktijk van alledag. Het is niet iets wat 'er bij komt' maar wordt geïntegreerd in het lesgeven;
- Het is belangrijk om te benadrukken dat het traject met Pit Cultuurwijzer geen blauwdruk is. Het is een procesbegeleiding die je als school helpt tot een eigen keuze en identiteit te komen.

Samenwerking met andere scholen

Vier scholen melden dat het voor hen niet echt zichtbaar is wat andere scholen doen op het terrein van cultuureducatie. Volgens één van hen zou het toegevoegde waarde hebben om dit wel te weten.

De overige zeven scholen geven aan dat het voor hen beperkt zichtbaar is wat andere scholen doen. Bijvoorbeeld door uitwisseling tijdens de netwerkbijeenkomsten, binnen het clubje van icc-cursisten of door een intensiever contact dat bestaat met een andere basisschool.

Het is niet echt inzichtelijk wat er op andere scholen gebeurt, maar het zou zeker een toegevoegde waarde hebben. Intervisie is een waardevol middel om van elkaar te leren. In het onderwijs gebeurt dit nog te weinig. Het icc-netwerk is wel een moment waarop we het gesprek aangaan en leren van elkaar. Hier zijn ook eerste contacten gelegd om in de toekomst ook eens bij elkaar te gaan kijken.

Alhoewel de meeste scholen het op prijs stellen te weten wat andere scholen doen op het gebied van cultuureducatie, zijn er ook aarzelingen merkbaar. Het kost veel tijd om hiervan kennis te nemen en situaties van scholen zijn niet altijd onderling vergelijkbaar. Meerdere scholen noemen de netwerkbijeenkomsten als goede mogelijkheid om elkaar op de hoogte te stellen en van elkaar te leren.

We hebben er behoefte aan om te weten wat er op andere scholen gebeurt wanneer deze scholen dezelfde populatie leerlingen hebben als onze scholen. Alleen met een doel zouden wij contact met andere scholen opnemen. De aanpak van cultuuronderwijs is specifiek voor iedere school, dus wanneer je trots ben op je eigen werk, wat je doet, en daar vertrouwen in hebt, is het lastig dat bij andere scholen in te brengen. De scholen hebben namelijk variërende waarden. We zijn wel bereid onze ervaringen met anderen te delen. Een van onze doelen is 'de blik verbreden van de leerling' en dat is ook een doel van een aantal andere scholen. Bijvoorbeeld met betrekking tot dat doel inspiratie opdoen is wel interessant en zou iedereen wel open voor staan. Het lijkt ons wel leuk om ideeën te krijgen hoe wij het ook

zouden kunnen doen ter inspiratie of kennisuitwisseling. Wij vragen ons wel af of er een meerwaarde is deze informatie te krijgen. Bij elkaar komen lijkt ons wel fijn maar kost te veel tijd. De website is daar misschien wel goed voor.

Vanuit de klankbordgroep krijgt de directeur veel inspiratie van activiteiten en plannen van andere scholen. Dit zou meer gedeeld mogen worden.

De focus ligt op onze eigen lijnen en proces. Het is voor ons niet interessant actief te gaan volgen waar scholen mee bezig zijn op het gebied van cultuureducatie.

Wij vinden het fijn om activiteiten van andere scholen zichtbaar te hebben. Wij laten ons dan inspireren en zien dat wij ook bijvoorbeeld iets met architectuur zouden kunnen doen zoals op de laatste netwerkbijeenkomst.

Geen van de scholen werkt, op het gebied van cultuur, samen met andere basisscholen. Een aantal scholen zou dit, onder voorwaarden, wel willen doen. Voorwaarde zou onder meer kunnen zijn dat deze scholen dezelfde populatie leerlingen hebben als de eigen school of dat de andere scholen in een vergelijkbaar stadium zitten binnen het traject met Pit Cultuurwijzer.

Kennisdeling

De (icc-ers van de) meeste scholen nemen deel aan de icc-netwerk- / CmK in de praktijk bijeenkomsten. Eén school geeft aan nooit aanwezig te zijn geweest; andere scholen een aantal keren tot vaak / altijd. De woensdagmiddag is niet altijd een geschikt moment, omdat er dan op school ook vaak overleggen zijn gepland.

De netwerkbijeenkomsten worden vooral gezien als goede mogelijkheid om inspiratie op te doen, kennis te delen en kennis te nemen van good practices.

Het is prettig om met de icc-ers te praten over hun eigen ervaringen, good practices te delen en vervolgens ook zelf aan de slag te kunnen gaan. Onderzoekend bezig zijn is net weer de juiste prikkel om er zelf op school ook mee aan de slag te gaan. Het zelf aan de slag gaan is de fijnste vorm. Daar raak je geïnspireerd van.

Tijdens deze bijeenkomsten is vooral ontdekt wat er in het culturele veld te doen is. Het gaat niet zozeer om het met andere icc-ers in contact komen. Als school zijn we vooral op zoek naar de praktische tools en tricks en zijn we minder gericht op het zoeken naar samenwerkingspartners. Hier weten we namelijk Pit Cultuurwijzer voor te vinden.

Creatief denken was erg interessant, daarbij alles wat je daar opsteekt. Tijdens die bijeenkomsten vonden wij het vooral fijn met andere scholen in contact te komen en met hen uit te wisselen. De bijeenkomsten zijn goed zoals ze zijn en heel interessant. De icc-bijeenkomsten zijn inspirerend. Ook de netwerkbijeenkomsten helpen om nieuwe ideeën op te doen. Zowel onze icc-er als directeur proberen zoveel mogelijk aanwezig te zijn.

De combinatie van inspiratie en de ruimte krijgen dingen te delen, heeft voor ons meerwaarde tijdens de icc-netwerkbijeenkomsten / CmK in de praktijk. Deelnemers die vertellen wat er op hun school speelt. Die diversiteit maakt het zinvol om voor ons deel te nemen aan de bijeenkomsten.

De icc-netwerkbijeenkomsten/ CmK in de praktijk hebben wij twee keer bezocht. Activiteiten die daar aan bod kwamen hebben wij de dag erna in de klas toegepast, op onze eigen manier. Doordat dit zo praktisch was, hebben we dat meteen kunnen toepassen. Tijdens de icc-bijeenkomsten is een voorbeeld van een activiteit die prikkelt interessant. Een moment waarbij leerkrachten kunnen vertellen hoe ze keuzes maken voor activiteiten, kijkende vanuit hun eigen cultuurplan, lijkt ons ook interessant. Het kennisdelen onder elkaar vinden wij belangrijk.

3.1.4 Samenwerking met het culturele veld

Het vinden van partners

Alle scholen weten culturele partners te vinden, maar voor de ene school is dit gemakkelijker dan voor de andere. Ruim de helft van de scholen vindt culturele partners via Parkstad CultuurWeb, netwerkbijeenkomsten en/of de intermediairs van Pit Cultuurwijzer. Op één van de scholen beschikt de icc-er zelf over een groot netwerk. Een andere school kent wel de grote instellingen, maar is nog op zoek naar partners in de eigen omgeving. Nog een andere school is vooral lokaal gericht en kiest partners uit de eigen omgeving. De meeste scholen bezoeken de netwerkbijeenkomsten (voor het culturele veld en het onderwijs). Kennisdeling en inspiratie opdoen zijn veelgehoorde opbrengsten van deze bijeenkomsten. Voor twee scholen is het krijgen van (potentiële) nieuwe samenwerkingspartners ook een opbrengst.

Samenwerken met culturele partners

Een groot deel van de scholen is een duurzame samenwerking aangegaan met een of enkele culturele partners. Als partners worden genoemd:

- Kasteel Hoensbroek
- De muziekschool (SCHUNCK of SMK)
- SCHUNCK
- het Thermenmuseum
- Parkstad Limburg Theaters
- VAZOM
- SMK

Eén school noemt daarnaast partners die door de cultuurcoach betrokken worden.

3.1.5 Samenwerking met de gemeente

Twee scholen werken niet samen met de gemeente en vijf scholen doen dat of incidenteel of alleen op het terrein van subsidies. Twee scholen werken wel samen. Eén in de persoon van de cultuurcoach en bij de andere school draagt de gemeente bij aan de IMC basis. Dit is naar tevredenheid van de school.

De gemeente draagt bij aan de IMC basis en weet ook steeds nadrukkelijker onze school te vinden. Wanneer wij de gemeente

een vraag stellen, komt daar ook steeds beter antwoord op. Financieel wilt de gemeente ons ondersteunen in onze aandacht voor talentontwikkeling. De gemeente denkt nu echt vanuit de school mee en wat ze kan betekenen. Het vervoer blijft wel verwaarloosd, dat zou de gemeente ook nog kunnen ondersteunen. De kansen liggen er om deel te nemen aan cultuur, we kunnen er simpelweg niet naartoe als dat niet op loopafstand ligt.

We worden helaas niet altijd even goed op de hoogte gehouden van bijvoorbeeld extra cultuurgelden en subsidiemogelijkheden. Er zijn veel wisselingen in portefeuille bij de gemeente, wij denken dat dingen effectiever geregeld kunnen worden, rondom de extra cultuurgelden. We zitten niet samen met de gemeente rond de tafel.

We werken niet met de gemeente samen op cultureel gebied (alleen voor 'de gezonde basisschool'). Wel heeft de gemeente rondom de viering van 75 jaar bevrijding initiatieven aangeboden en gefinancierd (kunstenaar in de klas bijvoorbeeld).

Nee. Momenteel is de meerwaarde hiervoor nog niet duidelijk. Het subsidiëren van het busvervoer zou wel een kans kunnen bieden.

Momenteel wordt er niet veel samengewerkt met de gemeente. Alleen op het gebied van subsidieaanvragen is er met de gemeente contact. Verder is er niet duidelijk wie er van de gemeente benaderd zou moeten worden bij vragen over cultuureducatie. Wanneer de school met de gemeente om tafel zou gaan zitten, is dit vooral voor het bespreken van subsidiemogelijkheden. Hier ligt in deze samenwerking de grootste behoefte. Dit vooral ook omdat voor de school, voor het leggen van nieuwe connecties, Pit Cultuurwijzer veel toegankelijker is om te benaderen. Pit Cultuurwijzer schakelt sneller en kan de school met de juiste personen in contact brengen. Er liggen nog kansen op het inspelen op de actualiteiten.

Er zijn enkele verbindingen met de gemeente, maar behalve de €4,-regeling is er geen samenwerking op het gebied van cultuur. Op andere vlakken wel (bijvoorbeeld verkeersveiligheid), maar daarin ervaart de school een moeizaam contact. Het duurt een poos voordat je de juiste persoon aan de lijn hebt en dan vraagt het nog geduld om een afspraak te maken.

Met de cultuurcoach hebben wij een samenwerking en dat loopt goed. Pit Cultuurwijzer ondersteunt daarbij en de manier van deze ondersteuning vinden wij prima. Er was een diffuus beeld binnen de eerste gesprekken wat de cultuurcoach voor ons kon betekenen en verwachten. Dat beeld is nu gelukkig duidelijker geworden. De wethouder wilt graag inspelen op talentontwikkeling en dat scholen daar op vroege leeftijd mee beginnen. Sport is dan heel makkelijk om geregeld te krijgen en een culturaanbod hangt er dan een beetje bij. Wij als school vinden cultuuronderwijs even belangrijk daarin. Wij denken dat de wil er is vanuit de wethouder maar dat zien we niet terug in de uitvoering.

Vrijwel alle scholen zien voordelen van een (Parkstad-brede) samenwerking van gemeenten op het gebied van cultuur. De

voordelen worden vooral gezien op het terrein van deelnemen aan culturele activiteiten die buiten de eigen gemeente worden uitgevoerd. Maar ook in het geval van betere samenwerking dan nu, blijven problemen als vervoer van en naar de instelling / activiteit bestaan.

Dan wordt je werkgebied veel groter en je mag je geld ook buiten de eigen gemeente uitgeven. Voor de leerlingen betekent dit weer verruiming van hun blik op de wereld. Vervoer blijft daarbij wel een moeilijke kwestie, omdat dit in de praktijk moeilijk te realiseren is.

Een Parkstad-brede samenwerking zien we wel in losse projecten terugkomen zoals 'meer harmonie in de samenleving'. Samen kijken wat we voor elkaar kunnen betekenen zou niet verkeerd zijn. Bij projecten met verschillende scholen in een gemeente is het belangrijk dat de gemeente dan ook mee-/samenwerkt. We zouden als school wel met de gemeente in overleg willen gaan; we zien een financiële en faciliterende rol voor hen. Ook als bijvoorbeeld activiteiten samen met andere scholen en gemeente worden opgezet, dan is het misschien laagdrempeliger mee te doen voor scholen.

Er is een bijeenkomst geweest samen met gemeenten Landgraaf, Kerkrade en Beekdaalen. Zij zijn samengekomen en ieders visie op cultuuronderwijs was onderdeel van het gesprek. Dat was een eenmalige samenkomst en deze was erg breed, daar zat namelijk ook het vo bij en personen vanuit het culturele veld. Dat was een hele fijne bijeenkomst en deze heeft begin november 2019 plaatsgevonden. We kregen toen eerst presentaties en daarna zijn we praktisch bezig geweest met stellingen. Na de bijeenkomst is er geen vervolg meer aan gegeven.

Wij denken wel iets aan de samenwerking te hebben tussen gemeenten. Gemeenten blijven namelijk zelf ook nog erg zoekende. We weten niet wat er allemaal is in gemeenten, bijvoorbeeld met betrekking tot cultureel erfgoed. Dat zou meer opgepakt kunnen worden om duidelijk te krijgen wat wij als school met cultureel erfgoed zouden kunnen ondernemen. Een dilemma van ons is ook of we wel of niet naar het theater moeten gaan met onze leerlingen, dat is namelijk een grote kostenpost voor ons om te kunnen realiseren.

3.1.6 Samenwerking met buitenschoolse opvang

Geen van de geïnterviewde scholen werkt op het terrein van cultuur samen met de buitenschoolse opvang (bso). Bij vijf scholen wordt de bso uitgevoerd op hun locatie. Eén van deze scholen ziet geen culturele rol voor de bso. De vier andere scholen staan hier wel voor open. Vier scholen hebben geen bso. De leerlingen van één van deze scholen nemen verspreid over verschillende locaties deel aan bso, en de school vindt het lastig om hier een verbinding te realiseren. De bso voor leerlingen van een andere school is slechts op enkele meters van de school gehuisvest. Deze school staat open voor samenwerking. De twee andere scholen zijn (v)so scholen en van hen wordt geen rol verwacht in de buitenschoolse opvang.

3.1.7 Samenwerking met voortgezet onderwijs

Niet alle scholen werken samen met scholen voor voortgezet onderwijs. En daar waar wel wordt samengewerkt, gebeurt dat niet of nauwelijks op het terrein van cultuureducatie. Niet alle scholen zijn ervan overtuigd dat het goed is als scholen primair en voortgezet onderwijs gaan samenwerken op het terrein van cultuureducatie. De twee (v)so scholen verzorgen zowel po als vo en hebben de samenwerking binnen hun school geregeld.

Verbinding van po naar vo op gebied van cultuureducatie is er niet en we weten ook niet of dat wenselijk is. Wij weten niet wie daarop zit te wachten, daar hebben we weinig kijk op. Die aansluiting is wel iets om over te denken en is misschien in de bovenbouw (groep 8) een meerwaarde. Kinderen uit groep 8 gaan bijvoorbeeld wel eens een middag meelopen op een nieuwe school.

We werken niet samen met het vo. Er is moeilijk een doorgaande lijn te realiseren omdat iedere school andere ambities heeft. Talentontwikkeling lijkt wel aanwezig te zijn op iedere school, dat zou een rode draad kunnen zijn. Pit Cultuurwijzer kan ondersteunen bij het tot stand brengen van de verbinding. Bijvoorbeeld workshops volgen op het vo. Ze hebben ook meer ruimtes waar meer mogelijk is. Netwerken met elkaar is zeker welkom.

Meer verbinding tussen po en vo zou mooi zijn. Dit jaar wilden wij die verbinden meer maken. Leerkrachten vo koppelen aan leerkrachten po om expertise uit te wisselen. Daar liggen zeer veel kansen maar praktisch ook veel uitdagingen. Organisatorisch pakken scholen tijdsplanningen namelijk erg verschillend aan. De inhoud komt in deze uitwisseling nog niet tot zijn recht. Het is afhankelijk van de leerkracht wat aan cultuuronderwijs aan bod komt. Zo is er een vluchtelingen project en koken aan bod gekomen. Een doorlopende lijn maken van groep 7 en 8 en het eerst en tweede leerjaar van vo is zeker welkom. Pit Cultuurwijzer kan met onze projectgroep (van het pilot project) daarover mee praten. Pit Cultuurwijzer kan helpen die verbinding te maken met het vo op cultuurgebied.

3.2 Resultaten interviews vo scholen

In de interviewleidraad voor de vo scholen worden de volgende vier hoofdvragen gesteld:

- Hoe is de deelname van de school aan CmK tot stand gekomen?
- Welke ontwikkelingen hebben zich tussen de start en nu voorgedaan?
- Reflectie: hoe evalueren de scholen het traject tot nu toe?
- Wat hebben de scholen nodig van Pit Cultuurwijzer om succesvol door te kunnen gaan met CmK?

3.2.1 Totstandkoming deelname aan CmK

Initiatief tot deelname

Op alle drie de vo scholen kwam het initiatief van één van de docenten behorende tot de vaksectie (tekenen/

handvaardigheid; CKV). Deze docenten zijn ingegaan op een uitnodiging van Pit Cultuurwijzer om deelname van de school aan het CmK traject te bespreken. In één geval was er enige verwarring over de rol van SCHUNCK / Pit Cultuurwijzer.

Wij zijn met SCHUNCK in gesprek gegaan en via SCHUNCK leerden wij Pit Cultuurwijzer kennen. Onze oud collega (Iris) coördineerde dit. Het liep door elkaar en het was voor ons niet duidelijk wat het verschil was tussen SCHUNCK en Pit Cultuurwijzer. Wij dachten eerst een aanbod te krijgen. Het werd pas achteraf duidelijk hoe die verdeling was tussen SCHUNCK en Pit Cultuurwijzer.

Juiste moment om in te stappen

Voor alle drie de vo scholen kwam de deelname aan CmK op het juiste moment. Ze waren allemaal toe aan een kritische heroriëntatie op hun onderwijs en een nauwere koppeling aan de schoolvisie, en konden daar hulp van buitenaf goed bij gebruiken.

We hebben als vakgroep niet lang hoeven nadenken om in te stappen in CmK. We wilden graag kritisch kijken naar onze opdrachten en werkwijze, en waren daar al een tijdje mee bezig. We wilden graag aanpassingen maken en dat is fijn door middel van coaching en begeleiding zonder dat de school daarvoor hoeft te betalen, dat is erg meegenomen. Iedereen van de vakgroep wilde vernieuwend zijn en vond dit een goede kans. De financiën speelde zeker mee in het enthousiasme, het opleidingsbudget van de school is erg beperkt. Fijn dat er scholing wordt aangeboden vanuit Pit Cultuurwijzer.

Binnen het programma van toetsing (PTO) zijn verschillende dingen geprobeerd maar hoe veranderen we de dingen waar we tegenaan lopen? De kennis, professionele aanpak en kritische blik van een buitenstaander die meekijkt is fijn, want als collega's heb je op een bepaald moment een gekleurd beeld/ tunnelvisie. In de samenwerking tussen de vakken muziek/ kunst/CKV is nog iets op te halen.

We waren op zoek naar een ander jasje voor het vak met onze vaksectie / directie. En het leek ons fijn om daar met een externe naar te kijken.

In de afgelopen 10 jaar was het programma hetzelfde, er moest iets nieuws komen. Dit was het juiste moment om anders te gaan denken. Ook vanuit het schooljaarplan en onderwijsontwikkeling kwam op het moment dat we begonnen alles bij elkaar.

We hadden het gebouw verbouwd en nagedacht over wat er nodig is aan faciliteiten: lokalen en ruimte om te exposeren. We waren op zoek naar een manier om cultuur meer te laten bekijken bij de leerling.

Onze school is net gestart met een nieuwe manier van onderwijs en wij zijn zoekende naar hoe cultuuronderwijs daarin te integreren.

Draagvlak

Draagvlak voor deelname aan CmK is bij alle vo scholen snel gevonden, omdat zij allen op zoek waren naar een heroriëntatie op hun (cultuur)onderwijs. Eén school geeft aan redelijk blanco te zijn ingestapt, maar dat het steeds meer is gaan leven bij het volgen van de stappen.

Creativiteit zit enorm binnen onze school en zien wij in verschillende vakken terugkomen. Wij zien cultuureducatie als zeer waardevol en vinden het erg belangrijk. De waardering voor cultuuronderwijs blijkt erg prominent aanwezig te zijn op onze school. De school draagt cultuuronderwijs een warm hart toe.

3.2.2 Reflectie: evaluatie van het traject tot nu toe

Schets van het traject

Alle drie de scholen geven aan dat er veel gebeurd is tussen de start van het traject en het moment van het interview. Er is veel waardering voor de begeleiding door Pit Cultuurwijzer, met name in het focussen en concretiseren van wat de scholen willen bereiken met cultuureducatie. Eén school heeft ervaren dat deelname aan het traject vooral een organisatorische planning vraagt om tijd vrij te maken naast de lestaken. Voor een andere school gold dit niet. De derde school geeft aan dat het proces (met name het formuleren van ambities) meer tijd in beslag heeft genomen dan aanvankelijk gepland, maar die tijd ook echt nodig te hebben gehad voor het proces.

- Er werd naar speerpunten toegewerkt en dat was fijn want het was in eerste instantie erg breed. De intermediair heeft dit toen goed weten te filteren samen met de vakgroep;
- Met een extern iemand aan de slag gaan rondom deskundigheidsbevordering was erg prettig. Zo kregen we duidelijk waar we aan wilde werken en werd het goed concreet;
- Mooi dat iedereen open en eerlijk dingen heeft kunnen benoemen;
- Extern werken aan het traject van DCL op de SCHUNCK locatie was erg prettig (zonder vast te zitten aan de randvoorwaarden van de school);
- Eerst de manier van lesgeven en beoordelen in orde krijgen was belangrijk;
- Meer inzicht in de lesopbouw;
- Kritischere blik (ook naar elkaar, collega's);
- Beter beeld over wat we willen bereiken (in het begin heel blanco ingestapt);
- We denken nu aan formatief toetsen;
- Het traject heeft het kunnen versnellen, zoals lesbrieven omschrijven;
- Inzicht gekregen dat de bewustwording van de leerling een grote rol heeft op het procesmatig werken.

Het eerste wat we doorlopen hebben is het invullen van de vragen van het assessment, elke collega heeft dit apart gedaan voor zijn eigen vak. Deze uitkomsten hebben we naast elkaar gelegd. Toen is de visie gekomen.

Toen bleek de samenvatting van de visie te kloppen: dát willen we uitstralen. Het paste binnen het schoolplan. Vanuit die visie zijn we verder gaan denken. Er was een sterk gevoel van "nou willen we verder" en wat hebben we daarvoor nodig.

Op het ambitiegesprek hebben we wel even gezeten. Het was lastig om dat in de praktijk te brengen. Dat heeft een tijdje geduurd doordat er veel dingen in de school speelden (verhuizing, verbouwing, veranderingen in vaksectie). De ambities nu zijn duidelijk.

Wat we nu willen gaan doen is de lessen anders inrichten en echt doelen stellen. Daar hebben we wel even tijd voor nodig gehad en dat ging ook niet sneller.

We zijn in het beginfase van onze ‘nieuwe ‘ school gestart en hebben gekeken naar de kunstvakken. Nu we twee jaar verder zijn hebben we dit anders ingedeeld en met een andere docent. Daarom was het fijn om een nieuwe frisse start te maken op het gebied van cultuuronderwijs en dat was zeker een succes. In het plan van vorige jaren konden wij ons niet compleet vinden en het voelde niet eigen aan. In het ambitiegesprek met Pit Cultuurwijzer hebben we geen gebrek aan tijd ervaren. Meer om een datum te prikken.

Het traject om cultuur en visie in te zetten moesten wij sowieso in als school. Het is fijn daar begeleiding vanuit Pit Cultuurwijzer bij te hebben gehad. De doelen die we met Pit Cultuurwijzer hebben geformuleerd hebben wij niet heel breed ingezet maar afgestemd op de creatieve vakken. Muziek, tekenen en handvaardigheid krijgen de leerlingen aangeboden. De wens voor nog iets extra's is er nu niet.

Wij dachten binnen de school al eerder over cultuuronderwijs na en zo werd er ook binnen ons team breed over nagedacht. Wij hebben in kaart kunnen brengen wat wij al allemaal doen op het gebied van cultuuronderwijs, wat wij daarin goed doen en wat beter kan. Dat is duidelijk geworden binnen het proces met Pit Cultuurwijzer en onze inspiratie geweest dat mee te nemen binnen CKV. CKV zijn we dus anders vorm gaan geven. De indicatoren zijn we visueel gaan maken om kenbaar te kunnen maken binnen de school zodat er aandacht voor is. Wij zijn van ideeën naar ontdekken en ervaren kunnen overstappen waarin we onze eigen keuzes kunnen maken.

Opbrengsten van het traject

Door de scholen worden verschillende opbrengsten genoemd:

- Meer procesmatig werken;
- Inzicht in de lesopbouw;
- Evaluatie bij de lesbrieven;
- Werken vanuit ambities;
- Cultuur is onderdeel van de school en van de leerling;
- Werken aan het terug brengen van de motivatie van de leerling;
- Duidelijkheid over wat de school echt belangrijk vindt op het terrein van cultuureducatie.

We wilden werken aan een doorgaande leerlijn en meer samenwerken met de vakken. Dit heeft geresulteerd in meer procesmatig werken en inzicht in de lesopbouw. De prioriteit is de evaluatie bij de lesbrieven, beoordelen op het proces. Dit sluit aan bij de toets cursus die we volgen (niet vanuit cultuur).

Het heeft ons gebracht dat we een goed beeld hebben van waaruit we verder willen werken.

We zijn er nog niet, maar we praten over de ambities. We zijn in gesprek over hoe we de ambities in beeld willen brengen. Het is goed dat er een goede basis is gelegd. We zijn echt even losgeweekt van wat er al jaren is gebeurd. We hebben alles losgelaten en zijn opnieuw begonnen. Het heeft ons samen verder kunnen brengen.

Cultuur is onderdeel van de school en van de leerling. Iedereen beseft dat cultuur veel meer is dan “een beetje kunnen tekenen”. Het is veel meer, zoals creativiteit of 21^e eeuwse vaardigheden. Het is een onderdeel van het hele leven. Dat moet nog veel meer tussen de oren komen, het moet een onderdeel worden van de school. Nu is het soms nog iets extra's.

Onze grootste ambitie is om cultuur meer te laten zien in de school. We willen dit intern laten zien. Naar de leerkrachten en leerlingen toe: we willen dat leerlingen trots zijn. Dan gaat het ook meer leven en kunnen ouders dat ook zien. We zien heel veel kansen voor de toekomst.

Voor ons is het heel belangrijk dat de leerling trots is op zijn eigen werk (het eigen groeiproces) Dat de leerling zijn eigen talenten leert kennen en hiermee aan de slag gaat. Dat deze talenten gepresenteerd worden op school zodat het vak gaat leven. Dat de leerling verantwoordelijkheid neemt voor het gebruik van eigen materialen. Respect toont voor de omgeving en voor de materialen waarmee hij / zij werkt en respect toont voor elkaars werk.

In het verleden werd alles gedaan, zoals altijd. Er kwam niets nieuws bij. Nu zijn we kritischer geworden. We missen de motivatie bij de leerling, we willen dat weer terug. Zij vinden zichzelf niet creatief, ze moeten weer de stap te durven zetten om te beginnen. Dat is een lastig punt en blijft ook lastig. De leerling staat centraal, daar gaat het om.

Het DCL traject heeft onze school tot nu toe gebracht dat onze kunst- en cultuureducatie sturing heeft gekregen. Zonder de invloed van Pit Cultuurwijzer was dat een andere kant op te gaan. De invloed is niet heel duidelijk te definiëren omdat we als school een start hierin maakten, geen verandering. Door het traject met Pit Cultuurwijzer hebben wij duidelijk kunnen krijgen wat wij nu als school echt belangrijk vinden op het gebied van cultuureducatie.

Er waren onderwijsdoelen maar een vakwerkplan is er nog niet. De eerst prioriteit was duidelijk krijgen wat wij belangrijk vinden om de leerlingen mee te geven.

Knelpunten

Twee scholen melden knelpunten. De ene school geeft aan dat gezamenlijk lesbrieven ontwikkelen nu niet kan in elkaars aanwezigheid (als gevolg van COVID-19) en dat daar geen tijd meer voor is als de lessen weer (normaal) beginnen. De tweede school noemt verandering en ziekte van collega's en tijdgebrek als knelpunten.

Successen

Door de drie scholen zijn als successen genoemd:

- Inzicht in hoe de leerling iets beleeft en hoe wij het voor ogen hadden;
- Iedereen eigen ideeën zijn, met behulp van coaching door de intermediair, samengekomen als geheel;
- We hebben teamleden extra goed leren kennen, er was saamhorigheid;
- Vooral vakinhoudelijk is veel dieper samengewerkt;
- Dit jaar hebben wij goed in elkaar gestoken lessen kunnen geven;
- We gaan nu concreter werken aan de doelen.

Wat nodig is binnen de school (vakcollega's / directie / faciliteiten) om succesvol door te kunnen gaan met het traject

Eén school geeft aan vooral behoefte te hebben aan ruimte en tijd om het proces samen als vakgroep te kunnen doorlopen. Een andere school wilt vooral binnen de school meer bekendheid geven aan wat er gebeurt op het terrein van cultuureducatie.

Ruimte en tijd. De vakgroep moet samen het proces doorgaan en eraan werken. Je bent te gewend aan de vaste patronen en te werken met oude lesbrieven.

- We willen het traject niet overhaast doen en daar staat iedereen achter;
- onze contactpersoon houdt het succes levend, dit moet prioriteit hebben om de komende maanden aan te werken;
- Voordat we een nieuwe opdracht maken, eerst de bestaande al meteen ombuigen, stap-voor-stap.

We willen cultuur meer in beeld brengen. Gelukkig is dit bij de verbouwing ook meegenomen. We willen laten zien waar onze leerlingen toe in staat zijn. Dat is eerste stap, dan gaat het daarna vanzelf veel meer leven.

We gaan ook gesprekken aan met de Vazom aan de hand van onze ambities. De workshops die zij komen geven, kunnen we bijvoorbeeld presenteren op school.

Niemand wéét wat er nu gebeurt, wat de leerlingen doen. Als teamleden dat weten, dan kunnen we dan de andere vakken er ook bij betrekken. Er zijn heel veel ideeën, en nu moeten we ze uit gaan voeren (hoe kun je organiseren / betaalbaar houden).

3.2.3 De rol van Pit Cultuurwijzer

Begeleiding van het proces van De Cultuur Loper (DCL) op school

De scholen noemen verschillende zaken waaraan zij behoefte hebben in hun begeleiding door Pit Cultuurwijzer. Het gaat vooral om het krijgen van begeleiding in het proces om duidelijk te krijgen waar de school staat en wat ze wil bereiken. En vervolgens hoe de visie kan worden vertaald naar de praktijk.

Als coach, intervisie, duidelijk krijgen waar we staan en wat we willen bereiken. Pit Cultuurwijzer kan de ogen openen in de rol van buitenstaander. Pit Cultuurwijzer kan begeleiden en spiegelen.

We zijn aan het onderzoeken. De hulp die jullie daarbij gegeven hebben, hebben we nog nodig. Als persoon zelf vind ik dat fijn, maar ook omdat Pit Cultuurwijzer veel ideeën en een groot cultureel netwerk heeft. Wij hebben nog geen netwerk; zover waren we nog niet. Ik heb wel de uitnodigingen voor netwerkbijeenkomsten gekregen, die heb ik nog niet bezocht. Het is heel fijn samenwerken. De intermediair doet het heel goed en we willen graag verder gaan met deze samenwerking. We zijn er nog niet, we zijn pas bij stap 3. Er is eigenlijk niets dat niet gelopen heeft. Alles stond in teken van het doel dat we willen bereiken. Dan moet je soms 2 stappen achteruit om vooruit te komen. Ik (directrice) vind het ook belangrijk dat hier ruimte voor is en dat er kansen zijn. Zo'n proces is nooit klaar. Het doel bereikt; klaar. Het gaat ook niet om het doel, maar om hoe we dat doen.

De stappen die nu gezet moeten worden zijn om de visie naar de praktijk om te zetten. Hoe wij dat moeten gaan doen, weten we nog niet. Wij zouden graag hulp krijgen bij het opzetten van een vakwerkplan en de doelen met de visie in het achterhoofd. De doelen voor komend schooljaar zijn de basis en een stip aan de horizon. Wij willen graag werken vanuit een uitgangspunt. Het doel is bijvoorbeeld samenwerken, en dan laten wij de

kinderen samen aan een schilderij werken bij handvaardigheid. In het traject zouden wij daar graag hulp van Pit Cultuurwijzer bij krijgen, hoe wij dat het beste in het proces mee kunnen nemen.

Wij hebben een duidelijk programma nodig om de gestelde verbeterpunten te realiseren en neer te zetten. Dit is namelijk nog niet helder. Inspiratie is welkom voor onze collega's. De input daarvan kunnen wij dan op dezelfde manier aanvliegen binnen onze eigen inhoud van de lessen. Een kapstok kan handig zijn daarvoor. Onze vraag is 'hoe kunnen we leerlingen echt laten ontdekken en ervaren binnen de lessen?'

Wat wij graag duidelijk willen krijgen is hoe we goed onze doelen na kunnen streven. Begeleiding in het inbedden daarvan is wel welkom vanuit Pit Cultuurwijzer. De verbeterpunten goed onder de loep nemen en concreter gaan maken is ook iets wat wij graag willen doen. We willen de leerlingen meer zelf laten ervaren.

Scholing/professionalisering

Scholing / professionalisering wordt door alle drie scholen op prijs gesteld. Maar zij geven alle aan, dat eerst moet worden nagegaan aan welke scholing / professionalisering behoefte is.

(Vergroting van) draagvlak

Geen enkele school uit wensen op het terrein van (het vergroten van) draagvlak.

Netwerkbijeenkomsten

Alle drie de scholen menen dat netwerkbijeenkomsten nuttig kunnen zijn, maar alleen als er sprake is van een onderwerp dat de belangstelling van de school heeft.

Rond half 5/5 uur is wellicht een idee om een netwerkbijeenkomst te organiseren (voor etenstijd). Met SCHUNCK hebben we goede ervaringen, maar netwerken is verder niet nodig. Van andere culturele aanbieders hoeven we niet meer te weten tenzij ze goede aanbiedingen hebben vanuit het culturele veld. We staan open om verder te kijken binnen het culturele veld wanneer we een stevige basis hebben staan.

Als mijn beeld helder is, kom ik wel, zeker als ik inspiratie op kan doen. Maar ik kon zelf nog niet veel aanleveren of presenteren eerst. We wisten toen nog niet waar we heen wilden. Nu weten we dat wel. Directie geeft aan de ict-er aan dat ze ook mag gaan als ze alleen dingen wilt “halen” en dat ze zelf niet eerst iets hoeft te brengen. Voor het vo apart zou ook ideaal zijn. Het moet dan gericht zijn. Het schoolkind van po is anders dan een puber. Dat maakt het interessant en ook lastig. De motivatie van de puber is een moeilijk punt, net als de schaamte die er soms is bij pubers, om te laten zien wat ze doen. Dat soort onderwerpen is interessant om samen te bespreken.

Netwerkbijeenkomsten zijn niet zo zeer welkom voor ons. Wij zouden eerst een wens of vraag moeten hebben en deze hebben we nog niet concreet. Wij kunnen dus niet aangeven of wij behoefte hebben aan netwerkbijeenkomsten. Alles wat wij doen is nieuw, de school is nieuw en de leerkrachten ook. Wij zijn bezig met het concreter maken wat nu precies onze hulpvraag is, dat is nu onvoldoende benoemd en moeten we eerst duidelijk hebben.

Website

Van de DCL website wordt alleen functioneel gebruik gemaakt: inloggen op het DCL traject. Eén school leest wel de nieuwsbrieven en een andere school heeft wel eens gekeken naar Parkstad CultuurWijzer. De derde school geeft aan dat het niet bezoeken van de site niet aan de site ligt, maar aan tijdgebrek.

Good practices / Bij elkaar kijken

Eén school heeft in dit stadium geen behoefte aan het delen van informatie. Hun angst is dat een overvloed aan informatie hen zal beperken in het goed neerzetten van hun eigen basis. Een andere school zou wel graag good practices willen zien en kennis willen delen.

We weten hoe we het willen en welke kant we op willen. Eerst onze basis goed laten staan en dan pas delen met anderen. Inspiratie bij andere scholen zorgt voor nog meer informatie / kansen wat te veel zal zijn. We moeten het beperken. Naar verhalen van ander scholen op de website kijken we niet. Indien het in de nieuwsbrief staat zullen we het eerder lezen.

Good Practices lijken me geweldig. Dat is wel een trigger, als ik zie waar andere mee bezig zijn. Délen met elkaar. Een community zou ideaal zijn. Een VO- vakcommunity, bestaande uit kunstdocenten uit Parkstad. Bij elkaar kijken lijkt me heel leuk, sprekers ook. Het is gewoon fijn om kennis te delen, je kunt altijd ideeën meenemen, of eens bij elkaar kijken op scholen. Daar leer je heel veel van. De verbinding.

Betrekken van basisscholen

Eén school juicht de verbinding van po en vo toe, maar vindt het voor zichzelf nog te vroeg om deze stap te zetten. Een andere school maakt deel uit van een po-vo werkgroep, die breder samenwerkt dan op het terrein van cultuur. Cultuur zou betrokken kunnen worden, maar dat vergt nog een zoektocht en tijd. Deze school geeft ideeën voor de verbinding van po – vo.

Het is voor ons te vroeg voor de verbinding van po en vo. Zal wel mooi zijn. Want iets wat ze op de basisschool geleerd krijgen wordt op de middelbare school weer afgeleerd. Het ideaal zou een doorlopende leerlijn moeten zijn. Het zelfde geldt voor de lijn van middelbaar onderwijs naar het mbo.

Ik zit in een werkgroep die breder is dan samenwerken op het gebied van cultuur. Dat is om de verbinding tussen po – vo in de brede zin te maken. Nu gaat het over taalachterstand. Dat zouden we kunnen koppelen aan cultuur. Hierin zit wel een verbinding. Dit is wel een grote zoektocht, omdat er heel veel betrokken partijen zijn. Tijd ontbreekt om dit goed neer te zetten. Ik merk dat ik verval in allerlei voorbeelden en ideeën die leven, omdat we nu nog in die zoektocht zitten.

Wat je bijvoorbeeld kunt doen is het po hier binnen halen en laten zien wat er is. Wat doen de leerlingen in het vo? Andersom kan ook: Leerlingen maken nu presentaties en laten die zien op hun oude basisschool. Creativiteit zouden we hierin mee kunnen nemen.

Of een culturele dag voor groep 8 / toekomstige leerlingen. Dan kunnen onze leerlingen zo'n klas begeleiden.

Er zijn al samenwerkingen, maar we moeten meer aansluiten bij elkaar. De prioriteit ligt nu bijvoorbeeld op een gezonde levensstijl. We weten nog niet in hoeverre je dat met cultuur kunt doen, maar staan open om dat te onderzoeken.

Pit Cultuurwijzer zou hier wel een rol in kunnen spelen vanuit haar contacten met basisscholen, of organisatorisch. Pit Cultuurwijzer heeft een netwerk en een bepaalde manier van samenwerken die dat gemakkelijk maakt.

Betrekken van andere voortgezet onderwijs scholen

Eén school heeft twee locaties die meer zullen gaan samenwerken. Als optie noemt deze school ook het op termijn samenwerken met scholen die in de buurt van elkaar liggen, zoals een culturele dag organiseren voor de scholen samen.

Betrekken van het culturele veld

Twee scholen zijn nog zoekende als het gaat om het betrekken van het culturele veld. Eén van hen geeft aan nog niet ver genoeg gevorderd te zijn in het proces om hierin duidelijkheid te krijgen. De andere school wil het culturele veld de komende vijf jaar echt goed leren kennen en ontvangt daarbij graag hulp van Pit Cultuurwijzer.

Ik zou wel willen kennismaken met alles wat hier is, met het culturele veld in Parkstad. Ik weet de partners nog niet te vinden. Ik ben er ook pas een jaar mee bezig. In de komende vijf jaar wil ik het écht goed leren kennen, die tijd gun ik mezelf. Pit Cultuurwijzer kan me hierbij helpen. Nu ben ik nog zoekende bij wie ik moet zijn.

Parkstad CultuurWeb is een goed voorbeeld. Dat is heel handig. Je zou daar nog op kunnen zetten wie de participanten zijn bij CJP, omdat wij CKV hebben werken we daar ook mee. Ik kan mijn ideeën ook bij intermediair neer leggen en zij kan me doorverwijzen. Dan kunnen wij kinderen zelf doorverwijzen (na schooltijd). Een idee is ook om buurtcentra te betrekken (onder / na schooltijd).

De samenwerking met het culturele veld is wel veranderd. We kijken er nu anders naar. Omdat we een doel hebben. We hebben onze ambities in het hoofd.

De contacten met het culturele veld worden persoonlijk. Zij staan heel erg open om samen te werken en komen langs om dingen te bespreken. Samenwerking was er al met de VaZOM, maar nu denken zij écht mét ons mee. We willen ook nog wel nieuwe dingen ontwikkelen. We hebben meer gesprekken en andere gesprekken.

Met betrekking tot externen is het moeilijk om te benoemen welke begeleiding wij daarin wensen. Er is veel mogelijk maar wij weten niet wat wij moeten doen. Er zijn namelijk veel workshops in de aanbieding. Wij kunnen nog niet zeggen wat we missen of waar wij ondersteuning in wensen. In het proces zijn wij daar nog niet ver genoeg voor.

Andere zaken over de samenwerking met Pit Cultuurwijzer

Eén school meldt dat het fijn zou zijn als Pit Cultuurwijzer een vaste plek zou hebben waar naartoe kan worden gegaan voor de gesprekken en cursussen. Een andere omgeving brengt meer rust.

Een andere school zou alles graag wat concreter gaan maken,

met de hulp van Pit Cultuurwijzer. Ook zouden ze de visie (die nu heel statisch is) onder de loep willen gaan nemen. Daar is nu ook de ruimte voor met de nieuwe collega's.

3.3 Resultaten interviews culturele veld

In de interviewleidraad voor het culturele veld worden de volgende vier hoofdvragen gesteld:

- Reflectie: welke opbrengsten heeft het traject tot nu toe opgeleverd?
- Vooruitblik: moet Pit Cultuurwijzer doorgroeien tot een onafhankelijk expertisecentrum voor cultuureducatie in Parkstad?
- Vooruitblik: is de verbinding tussen binnen- en buitenschools leren een gezamenlijke taak / verantwoordelijkheid van het onderwijs en het culturele veld?
- Is Parkstad-breed samenwerken noodzakelijk voor de toekomst van cultuureducatie in onze regio?

3.3.1 Opbrengsten van het traject tot nu toe

ZZP-ers:

De ZZP-ers melden positieve ervaringen op het gebied van Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK). Een van hen heeft de netwerkbijskomsten van CmK als zeer positief ervaren en heeft daardoor bij andere opdrachtgevers binnen kunnen komen. Ook meldt deze ZZP-er een groeiende onderlinge bekendheid en grotere gunfactor tussen de instellingen. Bovendien is er minder wildgroei aan losse activiteiten, hetgeen de kwaliteit ten goede komt. Een andere ZZP-er heeft diverse inspiratiesessies gegeven op verschillende basisscholen en heeft dit als positief ervaren. De derde ZZP-er heeft de afgelopen jaren op het gebied van CmK gewerkt met deskundigheidsbevordering voor het onderwijs (bij de schoolteams met de leerkrachten) en dit als positief ervaren. Ook de deelname aan de cursus Grondstof was voor deze ZZP-er heel waardevol. Door twee ZZP-ers zijn ook knelpunten vermeld. Het betreft:

- Het samenwerken met leerkrachten komt in de praktijk nog moeilijk van de grond;
- ZZP-ers worden meestal door culturele instellingen ingezet en de informatie voor een opdracht komt daarbij meestal vanuit de instelling. De ZZP-er heeft daarbij nauwelijks tot geen direct contact met de leerkrachten;
- Naar aanleiding van de inspiratiesessie willen leerkrachten meteen aan de slag, maar op sommige basisscholen is er geen geld en / of hebben niet alle leerkrachten de technieken voorhanden of vinden ze dat het veel gedoe met zich mee brengt (te veel rommel).

Ik heb diverse inspiratiesessies gegeven op verschillende basisscholen. Het is mooi om te zien hoe je leerkrachten en bso-begeleiders kunt laten ervaren wat zij hun leerlingen zouden kunnen laten ervaren en daarbij de sfeer creëren dat deze leerkrachten dit ook durven te doen.

De afgelopen jaren heb ik op het gebied van cultuureducatie met Kwaliteit gewerkt met deskundigheidsbevordering voor het onderwijs (bij de schoolteams met de leerkrachten). Dit

bleek verrassend leuk te zijn. Daarnaast bleek de deelname aan de cursus Grondstof heel waardevol te zijn. Het bood een hele nieuwe manier aan om te kijken naar het proces van de creatieve opdrachten en de focus lag minder op het uiteindelijke product. De lessen die voor de afsluiting van deze cursus zijn ontworpen (in samenwerking met de leerkrachten) waren een groot succes en werden goed ontvangen. Een knelpunt is dat ZZP-ers meestal door culturele instellingen worden ingezet en dat de informatie voor een opdracht daarbij meestal vanuit de instelling komt. De ZZP-er heeft daarbij nauwelijks tot geen direct contact met de leerkrachten. Dit contact is echter wel van belang om de te ontwikkelen programma's meer te laten aansluiten op de belevingswereld van de leerlingen. Je mist in dit geval de dialoog die met de leerkrachten wordt aangegaan en die juist van belang is voor het ontwikkelen van een aansluitend programma.

Instellingen:

Onder invloed van CmK zijn veranderingen merkbaar in de samenwerking van culturele instellingen met het onderwijs. De meest opvallende veranderingen hebben betrekking op:

- Het aansluiten bij, of stimuleren van, een nieuwe kijk op cultuureducatie;
- Een verbeterde samenwerking tussen culturele partners in de regio Parkstad en in de gemeenten enerzijds, en tussen culturele partners en het onderwijs anderzijds;
- Meer maatgericht werken.

De verbeterde samenwerking tussen de culturele partners wordt mede toegeschreven aan de netwerkbijskomsten en de lancering van Pit Cultuurwijzer. Verschillende expertises en disciplines zijn dichterbij elkaar gekomen en er heeft kruisbestuiving tussen deze disciplines plaatsgevonden. Er zijn meerdere voorbeelden genoemd ten aanzien van meer maatgericht werken:

- Onlangs heeft er een verschuiving plaatsgevonden van Kunstkeuzemenu naar Cultuurbox en zijn we meer aan de slag gegaan met het (met het onderwijs) op maat ontwikkelen van programma's en het combineren met de culturele competenties uit het DCL traject en de kerndoelen;
- We zijn meer gaan nadenken over de behoeften en wensen van de scholen (verschuiving van aanbodgericht naar vraaggericht);
- We hebben lessencycli samen met het onderwijs ontwikkeld en uitgevoerd;
- We gaan co-creaties met het onderwijs aan.

De instellingen benoemen de volgende successen:

- Het project 'Abel', en de samenwerking daarbinnen (door drie instellingen als een succes ervaren);
- Het groeiend aantal klassen uit het voortgezet onderwijs dat een bezoek brengt aan ons museum. Zij staan ook open voor samenwerking en maatwerk;
- Het project 'Meer harmonie in de samenleving'. Inhoudelijk is het project vooral gericht op het ontwikkelen van een doorlopende leerlijn;
- Inspiratiesessies met scholen, gegeven door onze docenten en workshopgevers.

Ook noemen instellingen knelpunten die ze gedurende het traject hebben ervaren. Hierbij gaat het onder meer om:

- Samenwerking met het basisonderwijs. Enerzijds moeten

we nog meer naar buiten brengen dat we ook maatwerk aanbieden, anderzijds kunnen we helaas geen grote aantallen aanvragen voor maatwerk aan, vanwege gebrek aan capaciteit;

- Het is hard vechten om de scholen binnen te halen;
- Het aanvragen van subsidies voor projecten omtrent nieuwe media. Hulp bij het schrijven van deze subsidieaanvragen is gewenst;
- De samenwerking met de ene gemeente verloopt moeizamer dan met de andere gemeente;
- Het durven "loslaten" van producten;
- Het vinden van de juiste mensen voor de uitvoering en ontwikkeling van nieuwe producten;
- Scholen die nog niet deelnemen aan het traject van Pit Cultuurwijzer weten te overtuigen mee te doen om zo hun visie op cultuureducatie te vernieuwen;
- In het theater is het lastig om met wensen van individuele scholen rekening te houden (bijv. n.a.v. ambitiegesprek, of aan de hand van thematieken), omdat wij voor wat betreft de inhoud afhankelijk zijn van de makers.

Wij hebben de afgelopen jaren voornamelijk gezien dat de samenwerking in de regio Parkstad en in de stad is verbeterd. Door de netwerkbijeenkomsten en oprichting van CultuurWijzer enerzijds en door de samenwerking met de andere partners op te zoeken anderzijds. Verschillende expertises en disciplines zijn dichterbij elkaar gekomen en er heeft kruisbestuiving tussen deze disciplines plaatsgevonden. Het project 'Abel' was hiervan een goed voorbeeld. Jammer dat het project inmiddels is opgeheven. De behoefte blijft bestaan om met de partners (en nieuwe culturele experts) te blijven samenwerken en samen een doorlopende leerlijn op te zetten. Daarbij is de verbinding en samenwerking met de scholen het uitgangspunt. De ambitie ligt er om dit ook met andere trajecten op te pakken wanneer daar vanuit onderwijs behoefte aan is. Met de hulp van ontwikkelaars en cultuurexperts is het goed te doen om maatwerk en deskundigheidsbevordering verder uit te rollen. De inzet van externen is daarbij noodzakelijk.

De afgelopen jaren hebben we gewerkt met het kunstkeuzemenu. In begin was het erg moeilijk om hiermee aan te haken bij Pit Cultuurwijzer (en bij de vorige CmK-periode). Onlangs heeft er een verschuiving plaatsgevonden van Kunstkeuzemenu naar Cultuurbox en zijn we meer aan de slag gegaan met het (met het onderwijs) op maat ontwikkelen van programma's en het combineren met de culturele competenties uit het DCL-traject en de kerndoelen. Het kunstkeuzemenu liep al erg goed en we bereikten veel scholen in Parkstad. Met Cultuurbox kunnen we het onderwijs nog beter bedienen en nog meer inspelen op specifieke wensen en behoeften vanuit het onderwijs.

De afgelopen tijd zijn we voortvarend aan de slag gegaan met het grote (en nieuwe) project met 'meer harmonie in de samenleving'. Inhoudelijk is het project vooral gericht op het ontwikkelen van een doorlopende leerlijn. De lessen worden gegeven door vakspecialisten en daarbij worden linken gelegd met het culturele leven, de naschoolse activiteiten, poppodia in de omgeving en de HaFa's. De intentie is dat de leerlingen zich na schooltijd verder kunnen bekwamen als ze enthousiast zijn geworden van de muzieklessen tijdens schooltijd. Ze kunnen

"Wij hebben de afgelopen jaren voornamelijk gezien dat de samenwerking in de regio Parkstad en in de stad is verbeterd."

dan starten met muzieklessen in de vorm van kortere cursussen, waarbij de leerlingen een aantal weken aan de slag gaan met een instrument.

Ondersteuning door Pit Cultuurwijzer ZP-ers:

Voor één van de ZP-ers was de werkwijze en manier van denken van Pit Cultuurwijzer in het begin niet helemaal helder. Er was behoefte aan meer informatie over de werkwijze van De Cultuur Loper en dan vooral met betrekking tot de inspiratiesessies. Vooral door te doen werd deze werkwijze steeds duidelijker. Sneller zicht hebben op de competenties en de stappen van De Cultuur Loper was wenselijk geweest.

Een andere ZP-er geeft aan vooral met de nieuwe ontwikkelingen mee te zijn gegaan.

De derde ZP-er kan bij Pit Cultuurwijzer altijd terecht met met vragen en voor meer context of verduidelijking.

De deelname aan de cursus Grondstof is een belangrijke vorm van ondersteuning die de ZP-ers hebben ontvangen. Een van de ZP-ers noemt daarnaast het meedenken bij de brainstorm voor het culturele loket.

Er zijn ook nog ondersteuningswensen / verbeterpunten genoemd door één van de ZP-ers:

- Meer ondersteuning bij het schrijven van de tekst voor de culturele kaart (het is voor sommige ZP-ers moeilijk om zichzelf te verkopen, vooral door middel van een tekst op papier / digitaal);
- De gespreksvoering met de docenten. Af en toe zijn er docenten waar je helemaal niets uit krijgt en het is lastig om de juiste toon te vinden om het gesprek goed door te laten lopen.

Alle ZP-ers voelen zich serieus genomen door Pit Cultuurwijzer. Pit Cultuurwijzer is altijd bereikbaar voor vragen en ideeën. Eén van hen geeft aan nooit het gevoel te hebben gehad er tijdens de sessies alleen voor te staan. Ook worden ZP-ers betrokken bij een brainstorm en cursussen.

Instellingen:

De instellingen noemen verschillende vormen van ondersteuning die ze hebben gekregen van Pit Cultuurwijzer:

- Cursussen voor de medewerkers (onder andere Grondstof);
- Veel meedenken bij vraagstukken;
- Veel meer samenwerking met culturele partners / de samenwerking is geïntensiveerd, en er is een goede verbinding gemaakt met het onderwijs;
- Vele mogelijkheden, waaronder het aanvragen van een groeipakket, zijn benut;
- Netwerken en leggen van nieuwe contacten;
- Netwerkbijeenkomsten hebben bijgedragen aan nieuwe kennis en connecties op het gebied van cultuureducatie (nieuwe contacten leggen, elkaar op de hoogte te houden en nieuwe samenwerkingen opzetten);
- Pit Cultuurwijzer heeft cultuureducatie bij scholen onder de aandacht gebracht;
- Met name het afgelopen jaar (ook door de lancering van de Pit Cultuurwijzer website) is het makkelijker voor de scholen om te kiezen waar ze naar op zoek zijn en wat ze willen. Het is zichtbaar geworden 'wie er is'. Nu kan centraal gepresenteerd worden wat het aanbod is;
- Ondersteuning bij het realiseren van co-creaties met het onderwijs;

- Een gezamenlijk traject gestart voor het herzien van producten uit Abel (vanuit het groeipakket);
- Gesprekken met de intermediair. Zo was het gemakkelijker om met nieuwe scholen, andere culturele instellingen en experts in contact te komen.

Eén van de instellingen had verwacht dat Pit Cultuurwijzer bij scholen meer zou verhelderen dat wetenschap en technologie ook bij cultuureducatie kan behoren. Dit is echter (nog) niet gebeurd. Een andere instelling verwachtte dat Pit Cultuurwijzer meer zou bemiddelen.

Eén instelling is door de ondersteuning van Pit Cultuurwijzer veel bewuster aan de slag gegaan en heeft daarbij veel inspiratie gekregen. Zij vinden de samenwerking met Pit Cultuurwijzer erg fijn en zijn blij met de korte lijntjes.

Een andere instelling geeft aan dat ruimschoots is voldaan aan de behoefte aan een culturele kaart.

De instellingen zijn tevreden met de ondersteuning die ze hebben ontvangen van Pit Cultuurwijzer. Een aantal van hen geeft nog de volgende tips:

- Vanaf het begin af aan had er meer duidelijkheid kunnen zijn over wat Pit Cultuurwijzer kan betekenen (niet alleen voor het onderwijs, maar ook voor het culturele veld);
- Bij het schrijven van een aanvraag voor een co-creatie is de coachende houding van de intermediairs wenselijk;
- De intervisiebijeenkomsten met het culturele veld zijn deels nog niet opgestart. Dat ligt natuurlijk voor een deel aan COVID-19, maar het zou wenselijk zijn als hier in het nieuwe schooljaar meer aandacht aan besteed kon worden;
- Kennisdeling tussen de verschillende instellingen moet nog worden opgepakt;
- Meer samenwerking met andere instellingen is voor de toekomst wenselijk. Het is moeilijk om zelf goede consultants en experts te vinden. Als culturele partners zou je elkaar hierin kunnen ondersteunen en versterken. Parkstad-brede samenwerking is van groot belang. Door de gemeentegrenzen te overschrijden en hierdoor minder geremd te worden, ontstaan veel nieuwe mogelijkheden en kansen.

De instellingen zijn van mening dat Pit Cultuurwijzer hun vragen/wensen serieus neemt. Zij geven daarvoor de volgende voorbeelden:

- De zoektocht naar de inzet van cultuurexperts voor het ontwikkelen van maatwerkprojecten met het onderwijs;
- De aanvraag voor het groeipakket;
- Er vindt regelmatig kennisoverdracht plaats en waar nodig kunnen we met elkaar om tafel zitten en sparren;
- We worden betrokken bij netwerkbijeenkomsten. Het samen oppakken van vraagstukken is erg fijn;
- Wanneer er vragen zijn kunnen we hiermee terecht bij Pit Cultuurwijzer;
- De voortgang van de ondersteuning die wij krijgen binnen gezamenlijke trajecten.

Met behulp van ondersteuning van Pit Cultuurwijzer zijn de volgende producten / diensten daadwerkelijk uitgevoerd / gerealiseerd:

- Groeipakket (6x). Onder meer: Abel-lessen omzetten naar de nieuwe visie op cultuur educatie; mediawijsheid; museum educatie; leskisten;

- Co-creatie met scholen (2x);
- Cursus voor medewerkers;
- Deskundigheidsbevordering bso / muzikdocenten (21^e -eeuwse vaardigheden en competentiegericht werken);
- Op basisscholen: een kunstproject; een lesplan; een project omtrent Guiseppe Arcimboldo (voor de afsluiting van de cursus Grondstof); een lescyclus n.a.v. thema Architectuur en Poëzie;
- Inspiratiesessies (3x);
- Cursus Grondstof (3x).

Door twee instellingen is de volgende aanvullende informatie gegeven:

- Bij de deskundigheidsbevordering die er nu ligt zou Pit Cultuurwijzer nog iets kunnen betekenen. Deze is vooral gericht op het onder de knie krijgen en toepassen van de 21^e -eeuwse vaardigheden bij de muziekconsulenten. Het is moeilijk om dit inhoudelijk alleen te trekken;
- CmK1 is niet goed uit de verf gekomen. Pit Cultuurwijzer moest met CmK2 een enorme inhaalslag van 4 jaar bewerkstelligen. Er is heel wat teweeg gebracht, zeker op het gebied van deskundigheidsbevordering. Het kritische kijken zie je terug en het maatwerk is stukken verbeterd. Wij scherpen ook ons eigen aanbod aan. We merken ook welke scholen meedoen aan Pit Cultuurwijzer. Alleen zal er blijvend op kwaliteit gelet moeten worden. We willen niet meer dat de scholen de makkelijke weg kiezen.

Onafhankelijkheid van Pit Cultuurwijzer

Tien van de elf geïnterviewde culturele partners (h)erkennen de onafhankelijkheid van Pit Cultuurwijzer. Maar een groot aantal van hen geeft aan dat deze onafhankelijkheid niet altijd even gemakkelijk te herkennen en te accepteren is. Als belangrijke reden wordt genoemd dat Pit Cultuurwijzer in hetzelfde gebouw is gevestigd als SCHUNCK, en dat dit de schijn van afhankelijkheid oproept. Dat zijzelf weten dat Pit Cultuurwijzer onafhankelijk is, komt vooral omdat zowel de projectleider als het team van Pit Cultuurwijzer veel moeite doen om de onafhankelijke positie te waarborgen.

Eén culturele partner geeft aan dat SCHUNCK en Pit Cultuurwijzer in hun ogen hetzelfde zijn. Pit Cultuurwijzer komt niet geheel onafhankelijk over.

Pit Cultuurwijzer heeft voor mij een duidelijke scheidinglijn met SCHUNCK. Dit komt doordat ik al een hele tijd intern meeloop bij SCHUNCK. Ik heb het gevoel dat dat niet voor iedereen duidelijk is. Ik vang signalen van externen op die dat onderscheid niet maken. Ik denk dat het wel te maken kan hebben met het feit dat Pit Cultuurwijzer in hetzelfde gebouw zit als SCHUNCK. Tijdens de dag van cultuureducatie (voorheen de week van cultuureducatie) merkte ik wel dat de projectleider van Pit Cultuurwijzer heel stellig onderscheid maakt tussen Pit Cultuurwijzer en SCHUNCK.

Vanaf het begin af aan was het meteen al duidelijk dat Pit Cultuurwijzer het belang van heel Parkstad voor ogen heeft. Dit wordt ook duidelijk genoeg aangeven en naar buiten gedragen door het hele projectteam. Ook is er voldoende vertrouwen dat Pit Cultuurwijzer onafhankelijk opereert en functioneert.

In het begin was de onafhankelijkheid van Pit Cultuurwijzer niet

heel duidelijk, vooral ten opzichte van penvoerder SCHUNCK. Inmiddels is dit opgehelderd en is de rolverdeling duidelijk

In mijn ogen zijn SCHUNCK en Pit Cultuurwijzer hetzelfde en komt Pit Cultuurwijzer niet geheel onafhankelijk over. Pit Cultuurwijzer oogt als een dochteronderneming van SCHUNCK. Dit komt vooral doordat ze allebei gehuisvest zijn in hetzelfde gebouw (dus SCHUNCK) en doordat enkele medewerkers zowel voor SCHUNCK als voor Pit Cultuurwijzer werkzaam zijn. Dit maakt het moeilijk om Pit Cultuurwijzer los van SCHUNCK te zien.

Deze vraag is lastig te antwoorden. Wij weten dat Pit Cultuurwijzer los staat van penvoerder SCHUNCK. De thuisbasis in SCHUNCK blijft echter wel de schijn opwekken dat de intermediairs van Pit Cultuurwijzer voor SCHUNCK werken. Daarnaast is Pit Cultuurwijzer lastig uit te leggen aan anderen. Veel mensen hebben nog niet van Pit Cultuurwijzer gehoord of weten niet precies wat Pit Cultuurwijzer doet. Zodra de link met SCHUNCK wordt genoemd, is het voor anderen sneller herkenbaar.

Vinden wij wel omdat er een platform voor iedereen ontwikkeld is. Pit Cultuurwijzer is openminded. Pit Cultuurwijzer fungeert als een doorgeefluik voor onder andere stad-brede projecten, culturele instelling en scholen.

Ja. We zien dat dit heel hard geprobeerd wordt. Het helpt dat de intermediairs zelf nagenoeg geen rol binnen SCHUNCK hebben. De crossovers (projectleiders en -medewerkers) zouden wellicht wel voor verwarring kunnen zorgen.

Ja, Pit Cultuurwijzer is onafhankelijk kunnen blijven. Pit Cultuurwijzer beweegt zich ook op allerlei terreinen. Onderwijs, culturele partners, gemeenten, bso. Verbetering in de samenwerking tussen culturele partners.

Pit Cultuurwijzer doet heel erg zijn best onafhankelijk te zijn. Dat is lastig, omdat de scheidslijn met bemiddeling soms dun is, en er gebruik gemaakt wordt van bijv. het gebouw van SCHUNCK. Pit Cultuurwijzer doet veel moeite om deze onafhankelijke positie goed te waarborgen. Het wordt duidelijk naar buiten gebracht, zowel op de scholen als tegenover het culturele veld. Deze inspanningen zijn goed te zien.

Duurzame relaties met scholen

Twee van de drie ZP-ers geven aan dat hun contacten met scholen via een (of meerdere) culturele instelling(en) verlopen. De derde ZP-er meldt dat het contact met de scholen momenteel heel moeizaam loopt en dat het erg moeilijk is om (nieuwe) scholen binnen te komen.

Ik heb zelf geen direct contact met scholen. Ik heb een project op scholen samen met Buitenhof gedaan, dat contact met de scholen daarvoor ging via een medewerker educatie van SCHUNCK. Via IMC-basis doe ik jaarlijks één of twee lessen op de bij IMC-basis aangesloten scholen. Deze scholen weten mij te vinden en nemen wel eens contact met mij op. Ik vind het belangrijk dat ZP-ers betaald krijgen voor wat ze doen dus ik doe er maar ongeveer één of twee in het jaar omdat deze

onbetaald zijn. Van de wildgroei aan de losse/leuke activiteiten wil ik graag af. Er is een tekort aan goede betrouwbare workshop docenten in het culturele veld van Parkstad. Ik vind het heel fijn wanneer ik een workshop verzorg vanuit instellingen zoals SCHUNCK of Historisch Goud. Dan is namelijk alles voor je geregeld en dat vind ik erg fijn. Het materiaal is aanwezig en deze hoef je als workshopgever alleen klaar te zetten. Dat is een enorme meerwaarde voor mij om daarom via en bij een culturele instelling te werken.

In de afgelopen jaren zijn er vooral duurzame relaties met de culturele instellingen ontstaan. Niet zozeer met het onderwijs, omdat de culturele instellingen de ZP-ers inhuren voor opdrachten en het contact met de scholen daarbij meestal indirect van aard is. Er is wel behoefte aan een duurzame relatie met het onderwijs.

Het contact met de scholen loopt momenteel heel moeizaam. Het is erg moeilijk om (nieuwe) scholen binnen te komen. Scholen kiezen namelijk meestal voor iets dat ze al kennen (een kunstenaar of ouder die al bekend is bij de leerkrachten). Parkstad CultuurWeb zou een goede oplossing kunnen bieden om makkelijker op nieuwe scholen binnen te komen, maar dit project staat momenteel nog in de opstartfase.

Voor drie instellingen is er weinig veranderd wat betreft het aangaan van duurzame relaties met scholen. Dat gebeurde al vóór het CmK traject en gebeurt nu nog steeds. Bij één van deze instellingen is de duurzame relatie in de afgelopen jaren wel verder uitgebouwd: scholen waar al een relatie mee was, worden nu nog optimaler bediend. Voor één instelling is het opbouwen van duurzame relaties een aandachtspunt. Voornaamste knelpunten daarbij zijn de grote verschuivingen bij de scholen in personeel en directie, en het gebrek aan capaciteit / uren bij de instelling zelf. Twee instellingen hebben vooral (duurzame) relaties met scholen voor voortgezet onderwijs. De contacten met het primair onderwijs blijven beperkt.

Met enkele scholen zijn er wel duurzame relaties ontstaan. Deze scholen komen jaarlijks met (bijna) alle klassen naar het kasteel. Verder zijn er nog niet veel vaste contacten met de andere scholen. Er is ook behoefte aan samenwerking met het speciaal onderwijs en met de praktijkscholen. Het visietraject, het leveren van maatwerk en de deskundigheidsbevordering hebben bijgedragen aan de duurzame relaties.

In de afgelopen jaren zijn er met name met het voortgezet onderwijs nieuwe duurzame relaties ontstaan. Zo worden er terugkerend op bepaalde momenten in het schooljaar (gedurende projectweken) telkens samenwerkingen opgepakt. Het voordeel van werken met het voortgezet onderwijs is dat wanneer een samenwerking eenmaal goed loopt, de docenten ook de komende vijf tot tien jaar terug zullen blijven komen. Ze zijn tevreden en weten wat ze kunnen verwachten. Bij het basisonderwijs ligt de kans op samenwerking heel erg aan de leerkracht. Als ze een gastles krijgen of een voor een rondleiding komen en tevreden zijn, komen ze graag weer terug. Vooral de authentieke bronnen (de voormalige mijnwerkers, die

het verhaal aan de leerlingen vertellen) hebben bijgedragen aan de duurzame relaties. Docenten weten wat ze kunnen verwachten en welke kwaliteit het verhaal heeft. Daarover zijn ze tevreden.

Er zijn zaken die op het vo hebben plaatsgevonden, bijvoorbeeld bij het Grotius college en het Bernadinus College. Daar doen we workshops bij de opstart van het schooljaar, rondje cultuur door het jaar heen en praktijkcollege (Heerlerheide) beeldend dans en muziek. De contacten met het po blijven beperkt, dat is niet veranderd. De verbinding met het po is lastig en daar hebben we geen duurzame relaties, wel naschools aanbod. We laten wel zien binnen het po dat de verbinding er kan zijn. We wagen aan het begin van het schooljaar wel pogingen maar reacties blijven nihil. Via de ouders of directeuren komen er wel kinderen bij ons om les te volgen. In onze doelstelling is daarbij niets veranderd, het aanbieden op scholen is belangrijk. We hebben leerlingen vanuit het jeugd cultuurfonds. Binnen nieuwe lichten vanuit de pabo zou het ook prettig zijn wanneer cultuuronderwijs meegenomen wordt.

Hier is niet echt een grote verandering te zien. Incidenteel gaan scholen anders aan de slag. Over het algemeen zaten we al op aardig wat scholen en werken met het gros van die scholen ook al lang samen. Deze duurzame relaties lopen nog steeds, af en toe stopt er een school of komt er een nieuwe school bij. Soms worden lessen anders vormgegeven of verandert het onderwijs. Als instelling moet je proberen hierop in te spelen, zoals bij het competentiegericht denken binnen scholen.

Die duurzame relatie was er al, maar is in de afgelopen jaren wel verder uitgebouwd. Scholen waar al een relatie mee was, worden nu nog optimaler bediend. Daarnaast zijn er ook nieuwe scholen aangehaakt. Het effect van muziek op de ontwikkeling van de leerlingen is van groot belang, evenals het participeren in de maatschappij. Het project 'meer harmonie in de samenleving' haakt hierop in, maar is momenteel nog in ontwikkeling. Het plan is dit lokaal op te starten en zodra het hier loopt (en aantoont wat het effect op de leerlingen is) het verder uit te rollen en andere disciplines erbij te betrekken. Door in beginstadium te veel erbij te halen, wordt het onhandelbaar.

Doordat we al vanaf 2009 op allerlei terreinen met het onderwijs samenwerken zijn er veel duurzame relaties. Abel heeft hiertoe bijgedragen. Dit heeft geleid tot een vertrouwen dat het onderwijs heeft in ons. Kwaliteit is een kenmerk dat door de scholen zeer gewaardeerd wordt. Door wisseling in directies bij de scholen is het van belang om kennismaking te maken met de nieuwe directies. Zeker bij directeuren die uit een andere regio komen

Er zijn veel scholen die ons jaarlijks weten te vinden. Contact verloopt echter voornamelijk via mail, en ook wel telefoon. Maar het opbouwen van duurzame relaties is aandachtspunt. Voornaamste knelpunt daarbij zijn de grote verschuivingen bij de scholen in personeel en directie, en gebrek aan capaciteit/ uren bij ons. Als je ergens een ingang hebt en die persoon vertrekt, kun je vaak weer helemaal opnieuw beginnen met contacten leggen.

Bij de meeste culturele partners is er de afgelopen jaren een verandering merkbaar geweest met betrekking tot de positionering van cultuureducatie. Voor één ZP-er is dit niet het geval, omdat deze altijd al programma's op maat maakte voor het onderwijs. Bij één instelling blijft cultuureducatie toch vooral een sluitpost. Een andere instelling merkt dat er sprake is van een toenemende aandacht voor cultuureducatie, dat zich echter nog niet heeft vertaald in meer uren. Een andere instelling meldt dat intern de positie van cultuureducatie nog niet voor iedereen even duidelijk is. Bij anderen is duidelijk merkbaar dat cultuureducatie steeds meer en beter wordt afgestemd op de huidige vragen van de scholen en op De Cultuur Loper. Er wordt meer en meer maatwerk geleverd. Ook de toegenomen samenwerking met andere cultuuraanbieders wordt door meerdere instellingen genoemd.

Nee helemaal niet, omdat ik als ZP-er altijd programma's op maat maak voor het onderwijs. Ik heb geen vast aanbod, omdat programma's altijd moeten worden aangepast aan de nieuwe en specifieke situatie van een school.

Ik heb bij mij zeker een merkbare verandering weten te constateren met betrekking tot de positionering van Cultuureducatie. Een voorbeeld is dat ik een mediawijsheid programma mag ontwikkelen bij SCHUNCK. Dat programma is helemaal afgestemd op de competenties en ziet er nu

dus anders uit dan wanneer wij deze twee jaar terug zouden hebben ontwikkeld. We gaan uit van de eigen kracht van de docent en nemen de docent niet meer aan het handje. Het programma is niet gericht op een begin- en eindpunt maar gericht op vaardigheden en doelstellingen. De neveneffecten van CmK zijn merkbaar doordat je elkaar beter kent of dat je als zpp-er niet meer het gevoel hebt alles te moeten kunnen. CmK heeft veel veranderd.

De komst van een nieuwe Medewerker Educatie heeft ervoor gezorgd dat veel programma's een update hebben gekregen en zijn doorontwikkeld naar de huidige vraag van het onderwijs. Ook zijn er meer museumdocenten aangetrokken en is er meer gebruik gemaakt van de inzet van externen voor het ontwikkelen van nieuwe programma's op het gebied van cultuureducatie. Door samen te werken met meerdere culturele partners leun je op elkaars aanbod en wissel je museumdocenten en experts aan elkaar uit. Ook weer gunstig voor deze (vaak) ZP-ers. Intern is de positie van cultuureducatie nog niet voor iedereen even duidelijk. Er is wel meer vrijheid gekomen, collega's staan meer open voor nieuwe ideeën en deskundigheid, nemen de Medewerker Educatie serieus en tonen draagkaart voor de aangekaarte ideeën.

De afgelopen twee jaar wordt er steeds meer gekeken naar de vraag van het onderwijs en speelt het museum meer in op de behoefte aan maatwerk. Wanneer de studenten meer willen

weten over een specifiek onderwerp, onderzoeken wij hoe hier invulling aan kan worden gegeven. Voorheen was hier geen ruimte voor. Ook het aanbod over de omgeving (begeleide wandeling in de omgeving) worden positief ontvangen door onderwijs.

Door het gesprek aan te gaan met het onderwijs zijn er nieuwe projecten opgezet. Een voorbeeld daarvan is de wandeling in de omgeving die is ontstaan door gesprekken met Fontys en met de Vrijschool Parkstad. Een ander voorbeeld is de cursus Grondstof. Na afloop van deze cursus heeft het museum een groeipakket aangevraagd.

Onderling tussen de culturele ondernemers is het gelijkwaardiger geworden en kunnen ze een stuk makkelijker contact met elkaar opnemen.

Er is een verandering geweest omtrent de positionering van cultuureducatie binnen onze instelling. Deze verandering was het gevolg van een personele wijziging. Enkele jaren geleden werd iemand uit het onderwijs aangesteld om met de scholen aan de slag te gaan. De gedachte was dat het dan makkelijker zou zijn om (je in de scholen te verplaatsen en) te kijken waar de wensen van de scholen liggen. Dit bleek echter ook een valkuil te zijn. De projecten die liepen waren nog allemaal voorzichtig. Sinds kort is er een nieuwe medewerker, die naar de scholen gaat. Deze persoon heeft als experts al diverse malen voor de klas gestaan en weet haar weg goed te vinden binnen de scholen. Meer flexibiliteit en meer innovatie voor de aansluiting bij het onderwijs. Momenteel zijn we bezig met de certificering van Cultuurconnectie (een keurmerk), zodat voor zowel de vrijetijdsmarkt als voor het onderwijs duidelijk wordt dat deze instelling een gecertificeerde instelling is met experts die de juiste professionele achtergrond hebben.

Cultuureducatie heeft de afgelopen jaren een stevige en zwaardere positie binnen onze organisatie kunnen krijgen. Er is besloten om educatie los te koppelen van Muziek en Dans. Daarnaast heeft de leidinggevende plaatsgenomen in het MT van onze instelling. De positie is daarmee ook versterkt en educatie is de verbinder tussen de diverse disciplines. Cultuureducatie staat hoog in het vaandel. Het nieuwe hoofd van de afdeling communicatie & marketing gaat vanuit doelgroepen de strategieën bepalen, educatie gaat daar een grote rol in spelen.

In verbindingen maken zijn stappen gezet. Zo is het muziek onderwijs goed binnen het onderwijs geïntegreerd. Interne vervanging van afdelingshoofden zorgde voor een andere kijk op cultuureducatie.

Voor de integratie van museumeducatie worden nog stappen gezet. We zien intern dat men eerst vanuit de inhoud de tentoonstelling vormgeeft, educatie komt veel later aan bod. Graag willen we dat educatie in een vroeg stadium aansluit. Dat zal beter zijn om de kaders goed te stellen, daar liggen nog kansen.

Met betrekking tot cultuureducatie staan de petten intern niet altijd dezelfde kant op. Cultuureducatie blijkt toch vaak een sluitpost. Wij halen onze input en gelden uit onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven. Dit is substantieel anders dan andere musea. Het heeft niet altijd de prioriteit iets te ontwikkelen voor erfgoed en cultuureducatie.

Er is bij ons steeds meer aandacht voor cultuureducatie. Dat heeft zich (nog) niet vertaald aan toename in uren, maar het staat steeds nadrukkelijker op de agenda en in beleidsstukken.

3.3.2 Het doorgroeien van Pit Cultuurwijzer tot een onafhankelijk expertisecentrum voor cultuureducatie in Parkstad

De meerwaarde van een onafhankelijk expertisecentrum voor cultuureducatie in Parkstad

Zeven instellingen / ZP-ers zien de meerwaarde van een onafhankelijk expertisecentrum voor cultuureducatie in Parkstad. Eén instelling weet het niet en vraagt zich af of een onafhankelijk expertisecentrum in Parkstad meerwaarde zal hebben voor hen. Twee instellingen zien geen meerwaarde van een onafhankelijk expertisecentrum voor cultuureducatie in Parkstad. Zij menen over voldoende expertise en professionaliteit te beschikken om deze functie zelf te kunnen vervullen.

Als meerwaarde van een onafhankelijk expertisecentrum voor cultuureducatie in Parkstad voor de **culturele aanbieders**, worden de volgende argumenten gegeven:

- De verbinding met scholen maken en hoe daar financiering voor te kunnen krijgen;
- Bij projecten met meerdere partners is het fijn onpartijdige ondersteuning te krijgen;
- Bemiddeling bij de inzet van experts (externen) bij het ontwikkelen van nieuwe programma's;
- Dichter bij andere culturele partijen en bij het onderwijs komen, onderling nieuwe connecties leggen en de mogelijkheid tot samenwerking met andere culturele partners;
- Het onderwijs en de culturele partners weten elkaar beter te vinden;
- Het kan zorgen voor meer afwisseling wanneer je als ZP-er voor meer verschillende scholen programma's ontwikkelt, omdat niet elke school op dezelfde manier werkt en naar hetzelfde op zoek is. Kennis vergaren;
- Als instelling en culturele veld heb je dan meer zicht op welke experts en samenwerkingspartners er allemaal zijn, en vind je sneller nieuwe culturele experts waarmee nieuwe samenwerkingen kunnen worden aangegaan.

Eén van de ZP-ers meent dat het daarnaast belangrijk is om hier ook een 'fysieke kant' aan te hangen, bijvoorbeeld in de vorm van netwerk- of themabijeenkomsten. Hier kunnen culturele partners en het onderwijs elkaar treffen en elkaar op de hoogte houden van nieuwe ontwikkelingen. Daarbij zullen ook weer sneller en gemakkelijker nieuwe samenwerkingen ontstaan, omdat het altijd fijner is een persoonlijk gesprek te kunnen voeren dan af te gaan op tekst op een website. Als meerwaarde van een onafhankelijk expertisecentrum voor cultuureducatie in Parkstad **voor Parkstad**, worden de volgende argumenten gegeven:

- Meer samenwerking buiten de gemeentegrenzen om;
- Meer zicht op alle mogelijkheden op het gebied van cultuureducatie;
- Het netwerk binnen het culturele veld wordt groter;
- Kennisdeling tussen de verschillende instellingen en

culturele partners / ondernemers;

- Een soort rondje cultuur dat we nu missen in Parkstad;
- Makkelijker om Parkstad-breed te werken en de gemeentegrenzen niet als drempel te hebben;
- Een centrale plek.

Als meerwaarde van een onafhankelijk expertisecentrum voor cultuureducatie in Parkstad voor *de scholen*, worden de volgende argumenten gegeven:

- Docenten hebben vaak weinig kennis van wat er in de eigen regio aanwezig en mogelijk is. Daarnaast is de kennis over de regio niet altijd even volledig. Hier liggen dus nog kansen om het onderwijs en het culturele veld dichter bij elkaar te brengen;
- Scholen krijgen op deze manier meer zicht op alle mogelijkheden en zullen dan wellicht verder kijken dan de programma's waarmee ze al bekend zijn, en sneller geneigd zijn om ook eens iets nieuws te proberen;
- Het wordt voor scholen makkelijker om te rouleren binnen het werken met meerdere disciplines en met meerdere culturele instellingen. Scholen zullen minder snel blijven hangen in hetzelfde en hopelijk meer openstaan voor nieuwe samenwerkingen. Disciplines kunnen makkelijker met elkaar worden verbonden. Leerkrachten zijn zich meer bewust van de potentiële aanbieders;
- De scholen zullen meer op de hoogte zijn van de mogelijkheden tot maatwerk en de kwaliteit van deze programma's. Er is veel meer mogelijk dan de meeste scholen in het vizier hebben. De ervaring is dat de meeste scholen deze vraag niet aan de instelling zelf stellen. Een expertisecentrum zou hier dus absoluut meerwaarde hebben en nieuwe kansen tot samenwerking kunnen bieden;
- Een soort rondje cultuur missen we in Parkstad, dat leerlingen weten waar ze naartoe kunnen. Weten 'voor die vraag moet ik bij die zijn' of 'voor die vraag moet ik die benaderen';
- Het onderwijs weet dan welke culturele professionals er in Parkstad zijn en wat het beste bij hun eigen specifieke wensen past;
- Een centrale plek.

Eén ZCP-er meent, dat als er een database van ZCP-ers / kunstinstellingen voor scholen zou zijn, het dan ook belangrijk is dat de scholen weten dat de ZCP-ers in deze database kwalitatief goed zijn, dat de school kan verwachten dat het een professional is.

Ik zie meerwaarde in een onafhankelijk expertisecentrum voor cultuureducatie. Dat heeft te maken met het feit dat ik uit ervaring vind dat er een neutrale centrale plek moet zijn voor alle losse initiatieven en initiatiefnemers. Bijvoorbeeld een ZCP-er die beeldende workshops geeft durft niet naar een partij toe te stappen omdat zij bang zijn dat die partij met het plan ervandoor gaan of niet juist oppakken. Op het gebied van matching zie ik dus een meerwaarde. Een meerwaarde kan ook zijn om de verbinding met scholen te maken en hoe daar financiering voor te kunnen krijgen. Bij projecten met meerdere partners is het fijn onpartijdige ondersteuning te krijgen. Ik denk dat er zeker oor is voor een expertisecentrum. Ik zie het expertisecentrum als een soort regionale variant op het Huis voor de Kunsten op het gebied van cultuureducatie.

Het is meer dan een loket. Een loket is te gemeentelijk en klinkt alsof je 'in behandeling' genomen word. Een expertisecentrum klinkt als een plek waar je moet zijn (zoals het LKCA). Het expertisecentrum kan regionaal een meerwaarde hebben en zou ik persoonlijk een goede ontwikkeling vinden. De verschillende culturele spelers zouden dan beter in beeld zijn.

Hier is zeker veel behoefte aan. Als culturele instelling weet je dan namelijk dat je er niet alleen voor staat. Niet iedere instelling heeft namelijk alle expertise zelf in huis. Sommige instellingen rusten op de expertise van andere instellingen en ZCP-ers voor het ontwikkelen van inhoudelijk sterke programma's.

Hier is zeker behoefte aan, omdat het dan makkelijker wordt om met nieuwe samenwerkingspartners in contact te komen.

Als ZCP-er heb ik wel behoefte aan een onafhankelijk expertisecentrum. Momenteel is de situatie zo dat wanneer er gezocht moet worden naar experts het moeilijk blijft om iedereen te vinden. Het is vooral 'ons kent ons', omdat veel leerkrachten niet weten wie er allemaal beschikbaar is. Belangrijk is dat dit goed de wereld in wordt gebracht, zodat het voor zowel culturele instellingen als voor het onderwijs duidelijk is dat je bij dit expertisecentrum kan aanmelden.

Deze behoefte is er wel degelijk. Bij het nieuwe museum zal er namelijk geen uitbreiding van de afdeling educatie komen. Op het gebied van uitvoer vindt er wel uitbreiding plaats. Vanuit ons museum zal er vraag blijven naar expertise en ondersteuning bij het ontwikkelen van (cultuur)educatieve programma's en over de richtlijnen waar scholen mee bezig zijn (en hoe je hier als museum op kunt inspelen).

Een navigatiesysteem zou fijn zijn, 'waar ben ik naar opzoek' en 'waar kan ik dat vinden'. Een soort rondje cultuur missen we in Parkstad, dat leerlingen weten waar ze naartoe kunnen. Weten 'voor die vraag moet ik bij die zijn' of 'voor die vraag moet ik die benaderen'.

Wij vragen ons af of een onafhankelijk expertisecentrum een meerwaarde zal hebben in Parkstad voor onze instelling. De behoefte vanuit het (culturele) veld zal daarvoor onderzocht/gepolst moeten worden en daarbij duidelijke taken geformuleerd worden voor zo'n expertise centrum. Het moet duidelijk zijn voor iedereen wat zij bij zo'n expertisecentrum kunnen halen. Het kan dus een toegevoegde waarde hebben, maar scholen willen al snel naar het concrete toe. Tevens hebben wij vraagtekens of het verzorgingsgebied van Parkstad niet te klein is voor een expertisecentrum.

Wij zijn erg professioneel en intern hebben we genoeg expertise. Het proces vanuit de inhoud vormgeven en leerprocessen goed afstemmen doen we al professioneel. Dus we zitten niet persé te wachten op een expertisecentrum waar we ook nog voor moeten betalen, maar zien wel toekomst in een faciliterende rol.

Het heeft onze voorkeur om dit bij de instellingen te laten. Hun vertegenwoordigers kunnen dit prima zelf. Een expertisecentrum heeft voor ons geen meerwaarde. De expertise ligt bij de instellingen zelf en moet hier ook blijven. Zij zitten namelijk het

dichtste bij de bron en hebben de meeste kennis van hetgeen zij aan het onderwijs aanbieden. Daarnaast is het prettig om hier zelf zicht en grip op te houden (in plaats van het uit handen te geven).

Pit Cultuurwijzer als onafhankelijk expertisecentrum voor cultuureducatie in Parkstad

Vrijwel alle culturele aanbieders menen dat Pit Cultuurwijzer de rol van onafhankelijk expertisecentrum voor cultuureducatie in Parkstad goed zou kunnen vervullen. De meeste van hen zien het zelfs als logische stap in het proces: Pit Cultuurwijzer heeft al veel contacten met zowel het culturele veld als het onderwijs, en kent beide partijen goed. Bovendien voert Pit Cultuurwijzer al veel activiteiten uit die goed passen bij een onafhankelijk expertisecentrum voor cultuureducatie in Parkstad. De twee instellingen die geen meerwaarde zien van een onafhankelijk expertisecentrum voor cultuureducatie in Parkstad, hebben ook hun twijfels over de rol van Pit Cultuurwijzer in een dergelijk expertisecentrum. Als zo'n expertisecentrum er zou komen, zou volgens één van hen deze rol beter kunnen worden vervuld door Het Huis voor de Kunsten, waarbij Pit Cultuurwijzer vanuit Parkstad een aandeel kan leveren omdat Pit Cultuurwijzer toegankelijker is op lokaal niveau. De tweede instelling meent dat Pit Cultuurwijzer die rol niet kan vervullen, omdat de rol van expertisecentrum onafhankelijk moet blijven (en niet strookt met de rol als bemiddelaar).

Ik denk dat een expertisecentrum voor cultuureducatie bij Pit Cultuurwijzer moet zijn. Dit omdat Pit Cultuurwijzer al een hele tijd aan die identiteit aan het werken is. Het zal moeilijk zijn dit bij een andere partij te realiseren. Ik zou niet weten welke partij dit buiten Pit Cultuurwijzer op zou moeten en kunnen pakken. Ik zou vertrouwen hebben in een expertisecentrum voor cultuureducatie bij Pit Cultuurwijzer, vooral kijkende naar de lijn die er al bij Pit Cultuurwijzer ligt.

Het is zelfs noodzakelijk dat Pit Cultuurwijzer dit doet en dat niet elke instelling of ZCP-er als eenling naar het onderwijs gaat (dan wordt het onderwijs overspoeld door aanbod en dat werkt vaak averechts. Het is voor alle partijen beter wanneer een onafhankelijk partij als Pit Cultuurwijzer namens het hele culturele veld van Parkstad er voor het onderwijs is.

Pit Cultuurwijzer is momenteel al bekend bij het onderwijs en het culturele veld. Men weet Pit Cultuurwijzer te vinden en men weet wat men kan verwachten en welke kwaliteit wordt geleverd.

Absoluut. Pit Cultuurwijzer staat al veel in contact met het onderwijs en heeft samen met het onderwijs gewerkt aan een intensief visietraject. Pit Cultuurwijzer weet inmiddels goed wat het onderwijs wil (en wat het onderwijs nog niet weet wat het eigenlijk wil).

Pit Cultuurwijzer zou deze rol absoluut kunnen vervullen, vooral vanwege de vele contacten die er al zijn gelegd. Mensen weten Pit Cultuurwijzer te vinden en weten wat ze van Pit Cultuurwijzer kunnen verwachten.

Pit Cultuurwijzer als een loket (niet fysiek) dat naar de

mensen toegaat. Zoals een digitaal VVV loket. Alles draait om zichtbaarheid. Het digitale platform dat Pit Cultuurwijzer nu heeft uitbreiden om aanbieders bij elkaar te brengen zoals Heerlen Mijn Stad, de Positieve Stad. Misschien de krachten bundelen. Pitchmomenten organiseren dat mensen weten wat er in de stad speelt. Meer afstemming onder culturele instellingen die naschools aanbod aanbieden. Onze mogelijkheden meer zichtbaar maken zou daarin onze waarde zijn.

Dit is al een beetje waar Pit Cultuurwijzer mee bezig is. Het samenvoegen van Pit Cultuurwijzer en deze taak is dan ook alleen maar een toegevoegde meerwaarde.

Dat zou geen aparte stichting moeten zijn. Als een culturele instelling de kar trekt zit je nooit gelijkwaardig aan tafel. Pit Cultuurwijzer zien we al als een soort expertisecentrum. Misschien kan het Huis voor de Kunsten (HvdK) een rol vervullen. Dat kan dan fungeren als centrum en de expertise wordt gefaciliteerd vanuit en in de regio zelf. Het HvdK is namelijk een coördinatie- en beleidscentrum, daar past dat goed bij. Pit Cultuurwijzer kan dan vanuit Parkstad een aandeel leveren. Pit Cultuurwijzer is toegankelijker op lokaal niveau. Het HvdK richt zich ook vooral op de instellingen niet op ZCP-ers. Pit Cultuurwijzer kan de verbinder zijn tussen het HvdK en de ZCP-ers.

Een onafhankelijk expertisecentrum kan volgens ons een onderdeel zijn van Pit Cultuurwijzer. 25% van de tijd van Pit Cultuurwijzer zou besteed kunnen worden aan expertise. Zoals overkoepelde zaken organiseren tussen verschillende partijen. Het zou onverstandig en verwarrend werken als er weer een nieuwe partij in Parkstad bij komt. Dan liever onderbrengen bij Pit Cultuurwijzer.

Pit Cultuurwijzer kan die rol volgens ons niet vervullen. Ten eerste omdat de rol van expertisecentrum onafhankelijk moet blijven (versus rol bemiddelaar). De ervaring vanuit andere delen van het land is, dat deze rol van een overkoepelend orgaan niet altijd positief effect heeft.

Definitie van expertisecentrum voor cultuureducatie

Vrijwel alle geïnterviewden noemen het realiseren van verbindingen tussen het onderwijs en het culturele veld als kernopdracht van een expertisecentrum voor cultuureducatie. Het expertisecentrum als verbinder die de juiste match weet te maken tussen onderwijs en culturele veld. Het expertisecentrum is een punt waarbij onderwijs en het culturele veld bij elkaar komen, elkaar beter leren kennen en waar een verbinding tussen deze beide partijen wordt gelegd. Eén instelling benoemt alleen de verbinding tussen betrokkenen in het culturele veld onderling. Daarnaast worden de volgende taken van een expertisecentrum voor cultuureducatie genoemd:

- Bundeling van alle vragen over cultuureducatie op één centrale plek;
- De juiste match maken tussen culturele instellingen en de inhoudelijke experts / leveren van experts wanneer een culturele instelling een nieuw programma wilt ontwikkelen / het hebben van zicht op welke experts beschikbaar zijn en

- uitwisselen van experts en kennis met alle instellingen en scholen (er is vaak te weinig tijd om hier zelf veel zoekwerk en tijd aan te besteden als culturele instelling);
- Het organiseren van netwerk- en themabijeenkomsten zodat culturele partners en onderwijs elkaar kunnen treffen / netwerken faciliteren;
- Faciliteren bij de uitwisseling van informatie;
- Het bestaande digitale platform van Pit Cultuurwijzer uitbreiden om aanbieders bij elkaar te brengen zoals Heerlen Mijn Stad en de Positieve Stad. Misschien de krachten bundelen;
- Pitchmomenten organiseren zodat mensen weten wat er in de stad speelt;
- Meer afstemming onder culturele instellingen die naschools aanbod aanbieden. De mogelijkheden van cultuuraanbieders meer zichtbaar maken;
- Het adviseren op het gebied van cultuureducatie en subsidiemogelijkheden;
- Het delen van good practices met het culturele veld;
- Een centraal punt voor deskundigheidsbevordering;
- Een expertisecentrum in Parkstad zou kunnen helpen in de vertaling van landelijke vraagstukken (zoals inclusie) naar onze regio;
- Een regionale variant van het (landelijke) LKCA;
- 'Planned culture' is een voorbeeld dat overstijgend kan worden opgepakt.

De genoemde taken van het expertisecentrum zouden volgens de geïnterviewden primair moeten worden uitgevoerd ten behoeve van het onderwijs en het culturele veld. Twee van de geïnterviewden geven aan dat onder het culturele veld ook ZP-ers vallen, en de kleine instellingen die geen educatief medewerker in dienst hebben. Een andere geïnterviewde noemt specifiek het speciaal onderwijs als doelgroep binnen het onderwijs. Twee geïnterviewden noemen ook de ouders als doelgroep en één van hen ook de leerlingen zelf.

Expertises die volgens de geïnterviewden aanwezig moeten zijn in het expertisecentrum zijn:

- Verbinder van culturele partners onderling en verbinder van het culturele veld met het onderwijs. Een school, ZP-er of culturele instelling moet met een vraag naar het expertisecentrum kunnen gaan, die dan als taak heeft de vragensteller met de juiste partijen in contact te brengen;
- Organisator van netwerkbijeenkomsten en expert meetings;
- Kennis omtrent subsidieregelingen, zodat het culturele veld hier sneller op kan inhaken;
- De optie om samen met andere culturele partners een dagvullend programma voor het onderwijs te ontwikkelen;
- Talentontwikkeling;
- Een adviserende rol voor het onderwijs en culturele veld.
- Brede expertise.

Als meest belangrijke **voorwaarde** om met een expertisecentrum voor cultuureducatie in zee te gaan, noemen de meeste geïnterviewden de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van een dergelijk centrum. Dit houdt tevens in dat het expertisecentrum dient te zorgen voor één compleet overzicht van alle aanbieders (ook ZP-ers). Door een van de geïnterviewden wordt genoemd dat het expertisecentrum voor zowel het culturele veld als het onderwijs laagdrempelig dient te zijn, en ook moet zorgen voor 'fysiek' contact.

Het expertisecentrum moet een duidelijk beeld geven van de cultuuraanbieders zonder dat het ze beperkt omschrijft. Bijvoorbeeld: dat 'expert a' en 'expert b' op de website staan genoemd wil niet zeggen dat een school 'expert c' niet kunnen inhuren. Daarbij is het ook van belang dat er iemand aanschuijft die niet naar de scholen gaat. Dit geeft namelijk een zo eerlijk mogelijk beeld. Het mag geen klikje worden. Indien er al een expertisecentrum is waar voor gekozen gaat worden om niet in elkaars vaarwater terecht te komen (denk aan huis voor de kunsten) kan Pit Cultuurwijzer wel als doorverwijzer naar deze instelling fungeren.

Het expertisecentrum moet voor beide partijen zo laagdrempelig mogelijk zijn. Onderwijs en culturele veld en ook het culturele veld onderling moeten elkaar regelmatig kunnen treffen (een fysieke variant). Wanneer het expertisecentrum een mailende cocon wordt, zal het geen optimale werking hebben. Het moet ergens uit voortvloeien. Dus geen nieuwe mensen in een nieuw gebouw zetten, want dat weet niemand te vinden. Het is belangrijk om te kijken hoe dit expertisecentrum duurzaam kan worden gemaakt. Mocht Pit Cultuurwijzer ooit ophouden te bestaan/geen penvoerder meer zijn, dan moet dit centrum wel overeind blijven. Dit betekent dat er bij de politiek moeten worden aangeklopt. Niet alleen bij de culturele partners en het onderwijs.

3.3.3 Verbinding tussen binnen- en buitenschools leren als gezamenlijke taak / verantwoordelijkheid van het onderwijs en het culturele veld

Eén van de ZP-ers heeft geen ervaringen met de verbinding tussen binnen- en buitenschoolse cultuureducatie, en er nooit eerder over nagedacht om daar een rol in te willen spelen. Deze ZP-er is er wel in geïnteresseerd. Een andere ZP-er heeft geen ervaring in het naschoolse aanbod, maar wel in het tussenschoolse aanbod. De derde ZP-er heeft wel ervaring met het buitenschoolse aanbod, in samenwerking met Kaleidoscoop Maastricht.

Van de acht instellingen spelen er zes geen structurele rol in naschoolse cultuureducatie op / met scholen. Twee van deze instellingen zien hier ook geen rol voor zichzelf weggelegd; de andere vier staan er wel voor open en / of voeren af en toe enkele losstaande projecten uit. De twee overige instellingen spelen wel een structurele rol in naschoolse cultuureducatie op / met scholen, met name op het gebied van muziek.

Ik heb geen ervaringen met de verbinding tussen binnen- en buitenschoolse cultuureducatie. Ik heb er nooit eerder over nagedacht om daar een rol in te willen spelen. Dat lijkt mij wel interessant maar ik zie daar wel een verschil in. Bijvoorbeeld, wanneer je binnenschools les geeft moeten de leerlingen het met je doen. Buitenschools kiezen de leerlingen er zelf voor deel te nemen en kun je je veel meer focussen op de mogelijkheden binnen zo'n les.

In samenwerking met Kaleidoscoop Maastricht. Leerlingen kunnen als aanvulling op de reguliere lessen kiezen om na school nog extra lessen te volgen middels een stempelkaart (die wordt gesubsidieerd). Dit project loopt op de ene school beter dan op de andere. Geld loopt helemaal via Kaleidoscoop.

Nog niet in het naschoolse, wel in het tussen schoolse. In Sittard is een aantal scholen gefuseerd tot kind centrum. Leerlingen kunnen zich inschrijven. Al snel bleek dat er na deze tussen schoolse activiteit nog maar weinig concentratie overbleef voor de rest van de lessen die daarna plaatsvonden. Daarbij hadden de leerlingen in plaats van een pauze (die ze nodig hebben om even op adem te komen en af te schakelen) toch nog een soort les. Het plan is er nu dat dit toch verschoven wordt naar het naschoolse. Dit gaat echter pas komend schooljaar van start (geschiedenis club). Er bestond de optie om als leerling na schooltijd vrijwillig iets te gaan doen (workshop of les). Dit werkte echter niet, vandaar dat de overstap is gemaakt naar het tussen schoolse.

Wij spelen geen rol in het buitenschools leren, anders dat het aanbod voor de vrijetijdsmarkt. De capaciteit en mogelijkheden binnen ons museum bieden daartoe ook geen mogelijkheden en het behoort ook niet tot de beleidspunten voor de komende tijd.

Er is hier nog geen structurele doorgang, hier en daar zijn er wel al een aantal losstaande projecten op scholen. Belangrijk is dat deze naschoolse activiteiten in het verlengde liggen van wat er onder schooltijd plaatsvindt, maar dat de leerlingen er ook tegelijkertijd ontspanning uit kunnen halen.

Binnen het project 'Meer harmonie in de samenleving' wordt nadrukkelijk de verbinding gezocht met het buitenschoolse in relatie tot muziekverenigingen. De lessen onder school door de muziekconsulenten leiden tot enthousiasme waardoor leerlingen in het naschoolse kortlopende cursussen kunnen volgen. Door de inzet van de muziekconsulenten is er een directe verbinding mogelijk.

Ja, vooral binnen de muzieklessen. Wij zitten, met impuls muziekonderwijs, bij zo'n tien scholen die extra verdieping willen en daarbij doorstromen naar onze muziek- en dansschool. Het is zeker een speerpunt dat te blijven verbinden en te waarborgen. Dat is namelijk belangrijk voor onze eigen dans- en muziekschool. Bij Driver's seat, het museum, de vrijetijdsmarkt/familie- en gezinsprogramma en de bibliotheek/de biebbende gebeurt het ook. Muzieklessen na schooltijd is het meest structurele.

Onze locatie is iedere dag tot ongeveer 17:00u open. Dat maakt het lastig om een naschools programma aan te bieden. Wij vinden het wel interessante geachte om de verbinding te maken tussen binnen- en buitenschools leren maar wij weten niet of wij daar iets in kunnen betekenen. Wij kunnen activiteiten ontwikkelen waarbij wij anderhalf uur met leerlingen aan de slag gaan of eventueel een 'science-club' opzetten. Dit is er al min of meer in de vorm van 'Madscience'. Dit initiatief laat leerlingen na school de wereld van Wetenschap en Techniek ontdekken.

Deze verbinding is er niet automatisch. Voor de vrijetijdsmarkt is er een enorm aanbod in het theater. De leerlingen die onder schooltijd het theater bezoeken, komen niet per se ook na schooltijd naar het theater. Het is moeilijk te bedenken of hier nog meer uit te halen valt. Buitenschools leren valt moeilijk te realiseren, o.a. vanwege de praktische kant (vervoer, BHV etc.).

De rol van het onderwijs en het culturele veld bij de verbinding tussen onder- en na schooltijd

Idealiter liggen de activiteiten van onder- en na schoolse cultuureducatie in elkaars verlengde. Vrijwel alle geïnterviewden menen dat de school een belangrijke rol speelt in het aangeven van hun wensen / behoeften en het nemen van het voortouw / de coördinerende rol. Eén geïnterviewde waarschuwt voor de valkuil dat het naschoolse aanbod het curriculum van de lestijd van de school gaat vullen. Twee andere geïnterviewden zien vooral het betrekken van ouders bij de naschoolse activiteiten als uitdaging.

Deze verbinding tussen onder en na schoolse cultuureducatie zou een aanvulling op elkaar moeten zijn. Een aanvulling op wat een school kan bieden of al aanbiedt met betrekking tot cultuureducatie. Je moet daarbij oppassen dat het naschoolse aanbod niet het curriculum van de lestijd van de school gaat vullen. Bijvoorbeeld dat het naschoolse programma niet een bonusles op de geschiedenisles gaat worden. Dat zou erg jammer zijn. Het naschools aanbod moet in het verlengde liggen als aanvulling, iets wat de leerkracht van de school zelf niet kan door een gebrek aan deskundigheid. De naschoolse lessen kunnen dan meer inhouden dan bijvoorbeeld alleen liedjes zingen.

Momenteel wordt onderzocht hoe er goed in het onderwijs en in de klas kan worden gebracht (eventueel ook als naschoolse activiteit). De erfgoedervaring is uiteraard pas optimaal wanneer de locatie zelf wordt bezocht, maar wij staan zeker open voor een vakoverstijgende variant op de schoollocatie. De school moet hier wel een duidelijke stem in hebben, hun wensen over uitspreken en input geven waarop de instelling vervolgens zou kunnen inspelen.

Het onderwijs moet aangeven waar de behoefte ligt en of er ruimten op de school beschikbaar zijn (is niet vanzelfsprekend op elke basisschool). De leerlingen krijg je wel enthousiast, maar de uitdaging ligt vooral om de ouders erbij te betrekken. Dit blijkt in de praktijk toch een moeilijke stap te zijn, omdat de leerlingen vaak al meerdere hobby's hebben. Cultuur en kunst worden dan al snel ondergesneeuwd. De scholen kunnen wellicht nog een rol spelen bij het enthousiasmeren van de ouders.

De school neemt hierbij het voortouw. Deze heeft de coördinerende rol. Omdat de school dit aanbiedt, is het ook prima dat de school hiervoor de kaders zet. Het culturele veld kan hiermee wel in gesprek gaan.

Als voorbeeld: Maastricht werkt met een portfolio talent op het po die de leerling mee kan nemen naar het vo. Zo ziet de nieuwe school waar een leerling al aan gewerkt heeft. In Parkstad merken we daar niet genoeg van. Er zijn wel scholen die daarin iets verkennen maar dat staat nog erg in de kinderschoenen. Daar liggen wel kansen. Wij zijn voorstander van het vakoverstijgend werken. Scholen hebben daar een belangrijke rol in omdat ze direct op de talentontwikkeling mogelijkheden van de kinderen op in kunnen spelen. Scholen moeten goed weten wat ze zoeken en daar hulp in krijgen. De icc-er is belangrijk om een directeur mee te krijgen. Onderwijs

"Door Parkstad-breed te werken, kun je als instelling een veel breder publiek bedienen."

richt zich meer op de kwaliteit van de leerling. We zien zeker een verbinding tussen binnen- en buiten scholen.

Aanhaken op thema's die in het onderwijs spelen, waarbij onderwijs moet aangeven wat hun wensen zijn.

De bedoeling is dat de naschoolse activiteiten het verlengde vormen van de muzieklessen die onder schooltijd plaatsvinden. Het moet dus sterk aan elkaar gekoppeld zijn. Daarbij is de wens van de school leidend en wordt dit afgestemd met de mogelijkheden die er zijn. Vanuit het culturele veld worden experts ingevlogen voor de inhoudelijke invulling van dit aanbod.

De regie ligt hierbij bij de scholen, zij bepalen en geven aan waar ze behoefte aan hebben. Met het verenigingsleven in de omgeving wordt ook samengewerkt vanuit de scholen. De vereniging zijn wel te erg gericht op het werven van leden, daar loopt het soms niet goed. Binnen CmK3 is samenwerken met verenigingen zeker een aandachtspunt. Driver's seat en de Biëbbende lopen meer via ons/de instelling dan via de scholen. De regie bij ons laten maar de betrokkenheid vanuit de school is meer wenselijk, dat zij daar meer op aansturen bijvoorbeeld binnen kunstvaklessen, ook al gebeurt dat ook al goed. We zijn afhankelijk van de betrokkenheid van leerkrachten,

In de ideale situatie sluit de activiteit aan bij het curriculum van de school. De inspanning die geleverd kan worden door culturele instellingen is om ouders meer te betrekken bij de activiteiten om cultuurparticipatie te stimuleren

3.3.4 Parkstad-breed samenwerken als noodzaak voor de toekomst van cultuureducatie in de regio

De mogelijkheden die cultuuraanbieders zien om Parkstad-breed samen te werken, verschillen van geïnterviewde tot geïnterviewde. ZP-ers en regionaal / provinciaal gesubsidieerde instellingen zien minder belemmeringen dan bijvoorbeeld gemeentelijk gesubsidieerde instellingen, omdat deze vrijwel altijd aan gemeentegrenzen gebonden zijn in hun dienstverlening. Deze instellingen zouden dat graag anders zien. Maar ook als er geen subsidiegrenzen zijn waaraan cultuuraanbieders zich moeten houden, worden belemmeringen gezien. Zo wordt bijvoorbeeld genoemd dat scholen vaak niet Parkstad-breed denken en niet verder naar buiten (buiten de eigen school en omgeving) stappen, en dat het gebrek aan vervoer vaker een blokkade is om niet naar een verder weg gelegen instelling te komen. Eén instelling meldt juist het tegenovergestelde: ze worden vaker bezocht door verder weg gelegen scholen dan door scholen uit hun eigen buurt.

Persoonlijk heb ik er geen moeite mee om Parkstad-breed samen te werken; ik kan binnen iedere gemeente in de regio te werk gaan. Ik merk dat dat voor anderen niet zo makkelijk blijkt. Zo heb ik gehoord van een project waarbij een aantal kinderkoren op zou treden in Heerlen. Een aantal koren uit Kerkrade kwam niet opdagen omdat ze niet in Heerlen mochten optreden. Voor de verschillende gemeenten voelt het als een aanval op hun identiteit. Ik zou niet goed weten hoe een Parkstad-brede samenwerking opgepakt zou moeten worden.

Heel veel kansen, vooral omdat er gemeentelijk vaak grenzen worden gesteld aan subsidies. Deze grenzen mogen niet zomaar overschreden worden. Door Parkstad-breed te werken, kun je als instelling een veel breder publiek bedienen. Enerzijds vergroot je zo jouw bereik (scholen uit andere gemeenten komen dan immers ook en in grote getalen) en anderzijds vergroot je ook de expertise van de andere instellingen (hier valt ook nog veel van te leren).

Ik zie hier geen belemmeringen. Wat ik merk is dat de scholen vooral een bezoek brengen aan instellingen in de directe omgeving. Scholen die verder moeten reizen, komen minder. De hangt vooral samen met de organisatie van het vervoer. Dit blijkt in de praktijk voor veel scholen moeilijk te regelen. Parkstad-breed werken is mooi, maar er liggen nog wel veel drempels om als school ook Parkstad-breed te denken en nog verder naar buiten (buiten de eigen school en omgeving) te stappen.

Op het gebied van onderwijs zijn er veel kansen. Momenteel vertelt ons museum vooral het Heerlense verhaal over de mijnen. Uiteindelijk wilt het museum graag het verhaal van de hele Westelijke Mijnstreek vertellen. Als culturele instelling wil het museum werken naar een samenwerking met scholen uit alle gemeenten in Parkstad en hen doen inzien waarom het van belang is om bij het museum langs te komen.

Kansengelijkheid is belangrijk om aan te bieden. Bijvoorbeeld, we hebben nu in COVID-19 tijd met een mevrouw van het consuminderhuis samengezeten, dat initiatief is opgestart vanuit de gemeente. Zij ondersteunen mensen uit minderbedeelde gezinnen door hen te leren om te gaan met budgetten, om zelf voedsel te produceren en zelf kleding te naaien. Wanneer er ouders zijn met kinderen die iets willen met cultuur(participatie), dan weten ze ons te vinden. Parkstad aan Zee is een mooi voorbeeld. Mensen in Heerlen en de omgeving hebben het geld niet om naar dure voorstellingen te komen, wij willen voor hen iets aanbieden.

Wanneer gemeentegrenzen worden doorbroken zijn er veel meer mogelijkheden en minder drempels. Als instelling kun je dan meer op ontwikkeling gaan zitten en meer diepgaand de samenwerking aangaan met leerlingen uit het speciaal onderwijs.

Parkstad-brede samenwerking zou kunnen leiden tot een betere bezetting (wat betreft consultants) en meer capaciteit. Het vinden van goede consultants is iets waar we vaak tegenaanlopen. Ons team wordt steeds groter, maar de vraag die daarbij opkomt is: hoe houd je dit samen? Er is geprobeerd om met het conservatorium om tafel te gaan zitten om vers afgestudeerde musici binnen te halen voor het geven van muzieklessen. Dit heeft tot bijna niets geleid. Je moet er echt bovenop zitten, korte lijntjes houden met het conservatorium en erachteraan blijven zitten. Ze komen niet vanzelf. Daarnaast moet je iemand ook iets kunnen bieden qua uren. Hoe meer je kan aanbieden des te vlugger werpt het ook voor de consultant vruchten. Bovendien maakt dit het monitoren van functioneren ook makkelijker. Er is kortom behoefte aan een pool van muziekdocenten of -consultanten, die makkelijker uitwisselbaar zijn tussen de diverse instellingen.

Hier willen we slagen in maken om verder te groeien. We zijn het enige museum voor hedendaagse moderne kunst in de regio, scholen mogen meer hun weg hiernaar toe vinden. Wij moeten meer op Parkstad niveau fungeren. Dat is niet gemakkelijk omdat wij nog erg gezien wordt als Heerlens instelling. We lopen tegen die politieke hobbel aan, het wordt gezien als een overval strategie. We worden gesubsidieerd door gemeente Heerlen, niet Parkstad. De gemeenten in Parkstad zijn niet in staat samen achter één beleid te staan, samenwerking is dus ver te zoeken. Zo hebben wij het moeilijk ons anders te positioneren in Parkstad, het is lastig.

Als provinciaal museum hebben wij geen aparte tarieven die gemeente- of regio gebonden zijn. Daar is dus voor ons geen beperking. Het gebrek aan vervoer is echter wel vaker een blokkade om niet naar onze instelling te komen. Wij hebben een touringcarregeling met korting om naar ons te komen en een regeling via Arriva (lijnbus). De basisprijzen blijven aan de hoge kant maar zijn goedkoper dan de reguliere prijzen. Wij vragen ons af of dit bekend is bij de scholen. Er wordt namelijk heel weinig gebruik gemaakt van de regeling. Een elektrische bus (uit het potje milieu of duurzaamheid vanuit de gemeente) zou een welkome optie kunnen zijn voor scholen om toch meer naar cultuurinstellingen toe te kunnen gaan.

Ons theater heeft sowieso al een regiofunctie en opereert al Parkstad-breed. Het is wel jammer dat er bijv. weinig scholen uit onze eigen gemeente naar het theater komen, terwijl er daar een prachtig theater om de hoek ligt. Hier valt nog winst te behalen, mogelijk ook door crossovers met bijv. muziekonderwijs (waar vermoedelijk meer aandacht/geld naar toe gaat).

De volgende kansen en voorbeelden om samen te werken worden genoemd:

- Naar de school / leerlingen toegaan met objecten / materialen en op deze wijze de interesse van de jongeren wekken;
- Inspelen op de specifieke situaties van scholen in bepaalde wijken. Dit zichtbaar en bespreekbaar maken en vormgeven;
- Het geven van inzicht in de subsidiemogelijkheden voor het onderwijs en het culturele veld. Op deze manier kunnen de kansarmere gebieden toch kansen creëren;
- Het wegnemen van drempels (bijvoorbeeld het organiseren van vervoer; laagdrempeligheid; naamsbekendheid; wegnemen van gemeentegrenzen). Eén van de geïnterviewde instellingen biedt busvervoer aan en dat blijkt te werken;
- Vooral met andere 'mijninstellingen' en dan breder dan alleen Parkstad. Maar ook met andere (culturele) instellingen om vakoverstijgend aanbod te ontwikkelen en bieden. Voor scholen in armere culturele wijken blijft de inhoud van de programma's van het museum belangrijk;
- Kansengelijkheid is belangrijk om aan te bieden. Iets bieden aan mensen die het geld niet hebben om naar dure voorstellingen te komen.

Er zijn voorbeelden vanuit de praktijk die de kansen voor cultuureducatie aantonen. Bijvoorbeeld 'Witte de With Center for Contemporary Art' is een kunstinstelling in Rotterdam die hedendaags werk van beeldend kunstenaars en cultuurmakers presenteert en bevraagt. Zij gaan met een object vanuit hun

collectie de scholen in. Dat is een mooi voorbeeld van de mogelijkheden die er zijn voor cultuureducatie in deze tijd. Een ander voorbeeld in een onderzoek naar de sport hockey. De sport trekt een bepaald soort jongeren aan en er is een test gedaan om te kijken naar hoe dat komt. Dit door hockey materiaal mee te nemen naar sportvelden in de buitenwijken van Den Haag. Het bleek toen dat er verschillende jongeren op afkwamen en de sport prima oppakten. Het is dus bewezen dat het daadwerkelijk effect heeft om naar de jongeren zelf toe te gaan en goed materiaal aan hen beschikbaar te stellen.

Door in te spelen op de specifieke situaties van scholen in bepaalde wijken. Door het mijnverleden zijn in veel wijken veel culturen in korte tijd samengekomen. Die culturen bestaan vandaag de dag nog allemaal in deze wijken. Dit zichtbaar en bespreekbaar maken en vormgeven. Gevolg is dat er op veel scholen in de regio ook veel diversiteit in cultuur (en culturele afkomst) is. Dit zou zichtbaar en bespreekbaar moeten worden gemaakt en er zou over moeten worden nagedacht hoe dit vormgegeven kan worden binnen cultuureducatie (bijvoorbeeld door op scholen ook aandacht te besteed aan niet-westers erfgoed.

Op het gebied van het geven van inzicht in de subsidiemogelijkheden voor het onderwijs en het culturele veld. Op deze manier kunnen de kansarmere gebieden toch kansen creëren. Als ZZP-er kun je al snel wat meer inspelen hierop dan de grote instellingen die aan gemeentelijke subsidies, regels en grenzen zitten gebonden.

Die kansen liggen er zeker. Het wegnemen van drempels is wel heel belangrijk. Het organiseren van vervoer is nog steeds één van de grootste drempels.

Vooraf met andere 'mijninstellingen' en dan breder dan alleen Parkstad. Maar ook met andere (culturele) instellingen om vakoverstijgend aanbod te ontwikkelen en bieden. Voor scholen in armere, culturele wijken blijft de inhoud van de programma's van het museum belangrijk. Maar ook gelijke kansen creëren op het gebied van busvervoer, laagdrempeligheid en naamsbekendheid kunnen veel positiefs teweegbrengen. Voor hen moet bekend worden wat de culturele instelling te bieden heeft.

Kansengelijkheid is belangrijk om aan te bieden. Bijvoorbeeld, we hebben nu in COVID-19 tijd met een mevrouw van het consuminderhuis samengezeten, dat initiatief is opgestart vanuit de gemeente. Zij ondersteunen mensen uit minderbedeelde gezinnen door hen te leren om te gaan met budgetten, om zelf voedsel te produceren en zelf kleding te naaien. Wanneer er ouders zijn met kinderen die iets willen met cultuur(participatie), dan weten ze ons te vinden. Parkstad aan Zee is een mooi voorbeeld. Mensen in Heerlen en de omgeving hebben het geld niet om naar dure voorstellingen te komen, wij willen voor hen iets aanbieden.

Door Parkstad-breed te denken en de drempels van gemeenten te vervagen, creëer je gelijke kansen voor alle scholen (ook voor de scholen in de kleinere dorpen waar geen grote culturele instellingen op loopafstand liggen). Dus ook meer kansengelijkheid qua disciplines.

Kansen die zich voordoen pakken we op om te groeien in Parkstad, maar we moeten het op eigen kracht doen zonder andere steun. Busvervoer op Parkstad niveau is zeker een kans en een wens, zodat ook verder weg gelegen scholen de rans hebben ons te bezoeken. Hiermee kunnen we het bereik vergroten. Een idee is om met een replica van een kunstwerk naar scholen toe te laten gaan en dan de school bij ons uit te nodigen

Doordat we busvervoer aanbieden vanuit het theater komen de scholen vanuit alle Parkstad gemeenten. We bereiken dus ook de uithoeken van Parkstad. Door vervoer te faciliteren neem je drempels weg bij de scholen. De meeste scholen die komen, maken gebruik van dit busvervoer.

De rol van Pit Cultuurwijzer

De volgende mogelijke rollen van Pit Cultuurwijzer worden genoemd op het terrein van Parkstad-brede samenwerking. Pit Cultuurwijzer kan:

- De partijen in Parkstad op weg helpen met wie zij zouden moeten praten / daar waar mogelijkheden en kansen zijn, de experts, instellingen en onderwijs samen brengen;
- De verbinding maken en een database organiseren waarin projecten staan die goed werken / de scholen duidelijk maken wat er allemaal mogelijk is;
- Tips en tops aan partijen geven;
- Een cultuurparticipatie-potje ter beschikking stellen dat heel toegankelijk is;
- Meer inzicht geven in de subsidiemogelijkheden voor het onderwijs en het culturele veld;
- Meer co-creaties initiëren in plaats van te wachten tot de school hiermee komt;
- Meer aandacht voor de dorpen. Er zal ook in de dorpen veel te vinden zijn, waar momenteel nog helemaal niets mee wordt gedaan;
- Bemiddelen in het wegnemen van drempels zodat de scholen ook willen komen (waaronder busvervoer en gratis toegang voor begeleiders);
- De afstand tussen het politieke- en culturele veld verkleinen;
- Het aankaarten van het belang van inclusie van de leerlingen met speciale zorg in de aanvraag voor CmK3;
- Blijven werken aan de beeldvorming met betrekking tot cultuureducatie;
- Meer aandacht voor cultuureducatie binnen het voortgezet onderwijs.

Wij vragen ons af of de betekenis van wat wij doen wel bij de ambtenaren aankomt. Is het voor hen überhaupt wel zichtbaar? Kan Pit Cultuurwijzer hier wellicht een rol in spelen? Door bijvoorbeeld de afstand tussen het politieke en culturele veld te verkleinen? Het zou handig zijn als gemeenten hun beleid op het gebied van cultuur duidelijker kunnen formuleren en wij hier kennis van kunnen nemen. Die kennis is er ook vaak niet. Wat wil een gemeente met cultuur en welke rol hebben wij en andere partners hierin?

Pit Cultuurwijzer heeft laten zien als katalysator te kunnen werken in de verdere samenwerking. Dat geeft hen meer de neiging om de samenwerking met andere partijen ook aan te durven. Door vanuit een faciliterende positie op te treden maakt Pit Cultuurwijzer de meeste kans. Pit Cultuurwijzer moet verder

bouwen op wat vorig jaar is ingezet. Als Pit Cultuurwijzer aan de beeldvorming kan werken met betrekking tot cultuureducatie, heeft dat ook profijt op bestuurlijk niveau. Samenwerking blijven stimuleren!

De invloed van gemeentelijk beleid

De invloed van het gemeentelijk beleid op de (on)mogelijkheden om Parkstad-breed samen te werken aan cultuureducatie verschilt van gemeente tot gemeente. Een aantal cultuuraanbieders is van mening dat 'hun' gemeente het belang van cultuureducatie onderkent en naar behoren faciliteert; anderen menen dat hier nog ruimte voor verbetering is. Wensen die worden geuit in wat gemeenten kunnen bijdragen liggen op het terrein van het regelen van busvervoer en beleid gericht op kansengelijkheid. Pit Cultuurwijzer kan hieraan een bijdrage leveren door met de gemeenten om tafel te gaan zitten en te onderzoeken of busvervoer Parkstad-breed kan worden geregeld, gezamenlijk na te gaan welke nieuwe kansen en mogelijkheden zich voordoen voordoen en hoe deze benut kunnen worden, en gemeenten te doordringen van het belang van cultuur(educatie).

Er is een ambitie om busvervoer Parkstad-breed op te pakken. Dit is toch nog een grote drempel voor scholen, omdat ze het zelf niet geregeld krijgen en daardoor vaak kiezen om toch maar iets in de klas te doen of alleen instelling op loopafstand te bezoeken.

Politiek belemmert veel. Het zou handig zijn de goede mensen te pakken te krijgen voor projecten. Met de huidige wethouders zijn we beter op weg dan voorheen. De culturele omgeving voelt zich wat serieuzer genomen. In deze (COVID-19) tijd is het vooral overleven voor de ondernemers, omdat Nederland het cultuuronderwijs meer ziet als een hobby. Het moet serieus genomen worden dat er waarde zit in hun vakdiscipline. Over de grens in België is dat anders en zijn er ook andere gelden voor. De politiek mag een beter beeld krijgen van wat de waarde is van goed cultuuronderwijs en de hele kunstsector. We merken welke invloed cultuur heeft op ons welbevinden vooral in deze (COVID-19) tijd. Het moet op politiek niveau waarde blijven houden ook na COVID-19 tijd. Pit Cultuurwijzer kan daar gehoor aan geven tegenover de gemeenten. Bijvoorbeeld de wensen van de scholen duidelijk maken aan de gemeenten. De input van de instellingen en de scholen duidelijk maken aan de politiek. Binnen de jeugd zijn er enorme kansen te behalen. De politiek mag meer in de maatschappij staan, het zelf voelen en ervaren.

Pit Cultuurwijzer zit dicht bij de gemeente dan de meeste culturele partners. Hopelijk kan Pit Cultuurwijzer iets betekenen voor ons, zodat gemeentegrenzen geen grote drempel meer vormen voor zowel onderwijs als het culturele veld.

In opdracht van de gemeente hebben wij een duurzaamheidsproject opgezet. Wij gaan daarmee naar de scholen toe en dat kost de scholen (financieel) niks. Het is een langdurig project dat zij makkelijk in hun schoolprogramma kunnen plannen. Binnen dat project komen de leerlingen ook naar ons toe en dat vinden wij erg belangrijk. Het geeft namelijk een verdieplingslaag die wij op school niet kunnen brengen. De leerlingen krijgen huiswerk mee om thuis dingen te meten. Dit is een mooi voorbeeld van het verbinden van

onze instelling aan scholen en aan de thuissituatie van de leerlingen. In navolging van ons project loopt het nu ook in andere gemeenten. Dat zou nog breder mogen. Wellicht dat Pit Cultuurwijzer daarin iets kan betekenen.

Bijdrage van het culturele veld aan Parkstad-brede samenwerking

Als belangrijke voorwaarde om als cultureel veld een bijdrage te kunnen leveren aan Parkstad-brede samenwerking, wordt genoemd dat cultuuraanbieders dit samen zouden moeten aanpakken. Allereerst zouden ze elkaar beter moeten leren kennen om dit op effectieve wijze te kunnen doen. Volgens één van de ZZP-ers is dit nu nog niet vanzelfsprekend, en zou daarin nog moet worden geïnvesteerd.

Binnen het culturele veld is het nog niet zo vanzelfsprekend dat wij bij elkaar aankloppen. Instellingen willen graag zelf de werkzaamheden oppakken of projecten doen. Zij vragen niet snel hulp bij anderen. Het netwerk is er en het culturele veld weet een klein beetje van elkaar. Maar zij kennen elkaar niet goed genoeg, dat blijft steken bij een naam of een adres. Men weet dus niet goed van elkaar wat iedere instelling nu daadwerkelijk doet. Een interactieve manier om elkaar binnen het culturele veld van Parkstad beter te leren kennen zou welkom zijn. Het is nu voor de culturele partijen heel vrijblijvend om samen te werken. Het zou mooi zijn wanneer ieder elkaars krachten zou leren kennen. Zo ben ik bijvoorbeeld betrokken (buiten Parkstad) bij een initiatief om alle amateur (beeldende) organisaties bij elkaar te brengen. Dit doet het initiatief door een groot aantal werkbezoeken te organiseren bij de verschillende organisaties. Op deze manier leren zij elkaar kennen en krijgen de organisaties de mogelijkheid hun krachten te laten zien. Dat vinden de organisaties die aan dat initiatief meedoen zeer interessant en iedereen is benieuwd naar wat dat hun organisatie op zou kunnen leveren.

Het culturele veld kan dit samen oppakken. Samen sta je namelijk sterker en krijg je wellicht meer voor elkaar. Daarnaast zorgt het samenwerken ook weer voor meer draagvlak ten opzichte van de politiek en het onderwijs.

Elkaar leren kennen, zodat we elkaar weten te vinden en de lijntjes korter worden. Een voorbeeld daarvan is de samenwerking tussen het Nederlands Mijnmuseum en het Continium.

We hebben een sessie in de gemeente gehad met de thema's uit het onderwijs zoals duurzaamheid, talentontwikkeling, buiten spelen e.d. We zijn zeker bereid mee te denken.

3.4 Resultaten interviews gemeenten

In de interviewleidraad voor de gemeenten worden de volgende vier hoofdvragen gesteld:

- Wat is de visie / het beleid van de gemeente ten aanzien van cultuureducatie?
- Hoe vindt de uitvoering van beleid van gemeenten plaats ten aanzien van cultuureducatie?
- Hoe is de relatie tussen het gemeentelijk beleid en CmK?
- Hoe is de relatie tussen de gemeente en Pit Cultuurwijzer?

3.4.1 Gemeentelijk(e) visie / beleid cultuureducatie

Het belang van cultuureducatie

Alle geïnterviewden onderkennen het belang van cultuureducatie. Vooral de persoonlijke, bredere ontwikkeling van de leerlingen, meer dan alleen op het terrein van bijvoorbeeld taal en rekenen, wordt daarbij belangrijk gevonden. In één gemeente is cultuureducatie ‘één van de parapadaardjes’ van de wethouder.

Wij vinden het belangrijk dat de scholen aandacht besteden aan cultuureducatie. Daarbij zijn een brede kennismaking met de kunsten en de inzet op talentontwikkeling bij de leerlingen belangrijke aspecten.

Cultuureducatie is een wezenlijk deel van het leven, omdat het de leerlingen in aanraking brengt met diverse maatschappelijke aspecten, die bijvoorbeeld bij taal en rekenen niet aan bod komen. Om als mens goed te kunnen functioneren in de maatschappij, moet je meer ontwikkelen dan alleen taal en rekenen.

Wij vinden cultuureducatie belangrijk, vooral als het gaat om de vorming van de kinderen als persoon. Cultuureducatie maakt deel uit van je ontwikkeling. Kinderen moeten kennis maken met de brede samenleving en moeten de kans krijgen te kunnen proeven van cultuur. Cultuur is meer dan alleen lezen en schrijven. Het gaat om hoe je je in de maatschappelijk verhoudt en je ontwikkelt. Wij als gemeente zijn er om de sociaal zwakkeren een positie te geven.

Wij vinden het heel belangrijk dat scholen leerlingen leren actief met kunst en cultuur aan de slag te gaan. We merken dat er van zeer veel kanten erg veel aanbod is op het gebied van cultuureducatie en dat aanbod is niet afgestemd op de vraag / behoefte. Scholen weten op deze manier niet wat ze moeten kiezen. Wij vinden dat dit meer afgestemd moet worden zoals de projecten die wij nu doen; dat ieder kind iedere week muziekles krijgt. Wanneer we dat zo gestructureerd aanpakken denken wij dat het voor scholen makkelijker zal zijn om mee te doen aan cultuuronderwijs. Nu worden scholen bedolven onder het aanbod en overzien ze het niet meer. Zeker als dit aanbod gedurende het schooljaar wordt gedaan, zijn vaak de keuzes al gemaakt met betrekking tot extra projecten / activiteiten.

Gemeentelijke visie / ambities cultuureducatie

Aan de geïnterviewden is gevraagd of hun opvatting over het belang van cultuureducatie overeen komt met de visie van hun gemeente.

Door de geïnterviewden van twee gemeenten wordt aangegeven dat er nog geen sprake is van een duidelijke visie op cultuureducatie. Bij één gemeente is dit het gevolg van gemeentelijke fusies. In de andere gemeente is cultuureducatie weliswaar onderdeel van de Lokaal Educatieve Agenda (LEA), maar van een duidelijke visie op cultuur en cultuureducatie is nog geen sprake. Daarmee zijn er ook nog geen gemeentelijke ambities op cultuureducatie geformuleerd. In één van de twee gemeenten bestaat bij de beleidsambtenaar de wens om muziekonderwijs een vast onderdeel te laten worden van het reguliere onderwijs.

Drie gemeenten zijn pas recent met elkaar gefuseerd. Een nieuwe overkoepelende visie moet nog worden geformuleerd. Momenteel zijn we nog vooral bezig met het onderling afstemmen. Waar is iedereen tot heden mee bezig geweest? Hoe kan dit tot één centrale visie worden samengebracht? De visie op onderwijs is momenteel wel al in de maak en komt onder andere tot uiting in de vorm van de LEA.

Eén gemeente geeft aan dat er wel een cultuureducatie-nota is, maar dat deze niet perse is gericht op het onderwijs. Deze gemeente ziet graag dat kinderen de kans krijgen om kennis te maken met kunst en cultuur. Vooral kinderen die in sociaal kansarmere situaties zitten, willen ze de kans bieden tot een brede kennismaking met alle disciplines, zodat ze alle kunstvormen leren kennen. Deze gemeente wilt graag de verbinding creëren en iedereen laten zien dat ze daaraan werkt, maar vindt dit niet altijd eenvoudig. Nog een andere gemeente heeft haar visie vastgelegd in het coalitieconvenant. Daarnaast is er specifiek op het gebied van het onderwijs een Lokaal Educatieve Agenda (LEA), waarin het thema ‘talentontwikkeling’ is opgenomen.

Onze coalitie streeft ernaar cultuur en kunst in hun vele vormen en variaties bereikbaar te houden of te maken voor al onze inwoners. In het bijzonder jongeren zullen op eenvoudige wijze toegang moeten kunnen krijgen tot de vele vormen van creativiteit die in onze gemeente voorhanden zijn bij zowel het rijke verenigingsleven als bij instellingen.

De overige drie gemeenten hebben een visie op cultuureducatie die overeenkomt met de visie van de geïnterviewden. De hoofdambitie van één van deze gemeenten is dat iedere leerling binnen de gemeente via school gratis kennis moet kunnen maken met de diverse disciplines en de verschillende culturele instellingen. De hoofdambitie van een andere gemeente is de uitbreiding van het muziekonderwijs op alle basisscholen. In de derde gemeente is het beleid niet alleen gericht op het in aanraking laten komen van kinderen met kunst en cultuur in het algemeen, maar ook op gemeenschapskunst (community art) en het verenigingsleven, bottom up georganiseerd in plaats van top down.

De ambities van onze gemeente op het gebied van cultuureducatie voor leerlingen, komen er op neer dat iedere leerling binnen de gemeente en via school gratis kennis moet kunnen maken met de diverse disciplines en de verschillende culturele instellingen. Dit komt overeen met de gemeentelijke visie op cultuureducatie. Ook in de Lokaal Educatieve Agenda wordt dit nadrukkelijk genoemd. Binnen de gemeente zijn er namelijk veel leerlingen, die vanuit de thuissituatie niet of nauwelijks in aanraking komen met cultuur. Meestal, omdat de ouders ook niet in aanraking met cultuur komen of simpelweg vanwege financiële redenen. In de meeste gevallen willen de ouders wel, maar zijn er niet altijd de capaciteiten. Via school kan deze aanraking met cultuur wel worden verwezenlijkt, en wel in de vorm van cultuureducatie.

Onze gemeente heeft een overkoepelende visie op cultuureducatie. Eén van de mooiste ambities daarin is de uitbreiding van het muziekonderwijs op alle basisscholen in de gemeente. Dit nieuwe project staat momenteel nog in de kinderschoenen en moet nog verder groeien. Dat heeft even

tijd nodig. Hierbij wordt onderzocht of er een verbinding kan worden gemaakt tussen het binnen- en buitenschoolse.

Gemeentelijk beleid cultuureducatie

In ruim de helft van de gemeenten (vier) is geen gemeentelijk beleid voor cultuureducatie geformuleerd. Eén van de gemeenten is daar nog niet aan toe vanwege de recente fusies, en de twee andere gemeenten hebben er bewust voor gekozen om dat niet te doen. Ze menen daarmee flexibeler en sneller in te kunnen spelen op nieuwe situaties en behoeften. De vierde gemeente beschikt wel over een cultuurnota, maar die is inmiddels gedateerd (uit 2009).

We hebben nog geen beleidsplan op het gebied van cultuur, en ook geen wensen om dit op de korte termijn op te pakken. We gaan vooral pragmatisch te werk. Het voordeel daarvan is dat het op deze manier mogelijk is om sneller op veranderingen, wensen en behoeften in het onderwijs in te spelen. Je blijft flexibeler.

We hebben geen vastgesteld en afgebakend beleid. Dit is een bewuste keuze van de portefeuillehouders. De voorkeur ligt bij vraaggericht werken en inspelen op de actualiteiten. Zonder dit beleid is de gemeente flexibeler en kan er makkelijker en sneller worden ingespeeld op (nieuwe) lokale situaties en behoeftes.

Over het lange termijn beleid is niet veel te zeggen. De laatste cultuurnota die wij bij de gemeente hebben is van 2009. Wij hopen dat na de zomervakantie (eind september) een nieuw algemeen cultuurbeleid gemaakt zal worden. Onze wethouder vindt vooral evenementen, lokale verenigingen en podiumkunsten belangrijk. Movare is de belangrijkste leverancier met betrekking tot cultuureducatie voor de nieuwe beleidsnota. Wij werken dus met de ontwikkeling van een nieuw beleid samen met de schoolbesturen voor het onderdeel cultuureducatie.

Bij de andere drie gemeenten is er wel sprake van gemeentelijk beleid voor cultuureducatie. Eén gemeente heeft cultuurbeleid waaruit vier tot vijf actiepunten worden belicht. Bij een andere gemeente ligt de nadruk op onderlinge samenwerking tussen de culturele instellingen. Hierbij wordt het onderwijs meer en meer betrokken, en is een belangrijke voorwaarde dat het aanbod van de culturele instellingen past binnen het curriculum van de scholen. Bij de derde gemeente is het creëren van kansengelijkheid een belangrijk beleidsdoel, evenals het verbinden van trajecten voor talentontwikkeling van de leerlingen en het verbinden van losstaande en lopende culturele projecten.

Wij krijgen geen rijksmiddelen. We hebben een cultuurbeleid waar we vier/vijf actiepunten uit belichten. Dat gaat, soms wel met vallen en opstaan en bij sommigen moet simpelweg de stekker eruit. Er gebeurt wel van alles op cultureel vlak vanuit het verenigingsleven. We zijn minder stedelijk dan andere gemeenten. Binnen ons gemeentelijke beleid op cultuureducatie staat aangegeven dat het van groot belang is dat de culturele instellingen onderling met elkaar samenwerken. Dit is nu ook al goed georganiseerd. Momenteel wordt onderzocht op welke andere manieren onderling kan worden samengewerkt,

en dan vooral op het gebied van het ontwikkelen van nieuwe educatieve producten. Een belangrijke kanttekening daarbij is, dat het onderwijs wordt betrokken bij dit proces, dat er in deze nieuwe producten structuur wordt aangebracht en dat deze producten worden ingebed in het onderwijs. Het aanbod van de culturele instellingen moet dus passen binnen het curriculum van de scholen, zonder dat er daarbij veel moet worden aangepast in dit curriculum. Door cultuureducatie goed in te bedden, gaat het deel uitmaken van het lesprogramma van het curriculum.

Op het gebied van cultuureducatie is er een gemeentelijk beleid geformuleerd. Daarin is onder andere opgenomen dat het van belang is om alle leerlingen de gelegenheid te bieden om aan cultuur te doen, juist ook in de wijken waar de leerlingen dit in de thuissituatie niet tot nauwelijks doen. Gelijkheid creëren is dus één van de doelen van dit beleid. Verder wordt getracht om meer verbinding te leggen naar talentontwikkeling van de leerlingen en tussen de losstaande projecten (waaronder de losse workshops en lessen in technieken op de scholen) en de lopende culturele projecten. Het zou mooi zijn als alle leerlingen (van peuters tot aan het MBO) met cultuur bezig zijn.

3.4.2 Uitvoering gemeentelijk beleid cultuureducatie

Acties / activiteiten om de gemeentelijke ambities te realiseren / het beleid uit te voeren

Binnen de fusiegemeente is er vooral veel behoefte om praktisch aan de slag te gaan, zodat het ‘nieuwe’ beleid niet te lang op de plank blijft liggen en er pas over een aantal jaar een start komt. Een andere gemeente gaat een uitvoeringsprogramma maken zodra het nieuwe beleid is gemaakt.

We gaan een uitvoeringsprogramma maken zodra het nieuwe beleid is gemaakt. Hier zit misschien, afhankelijk van raadsbesluit/collegestandpunt!!! een meerjarige taakverdeling in met een cultuurcoach (een persoon vanuit het ministerie van volksgezondheid), en een cultuurloper (een persoon vanuit het ministerie van onderwijs en cultuur, deze krijg de rol een verbinden te leggen op de scholen en externen).

Bij de vijf andere gemeenten is er weliswaar sprake van diversiteit in de uitvoering van het beleid, maar zij hebben met elkaar gemeen dat zij in principe geen rechtstreekse contacten hebben met de scholen en vooral een faciliterende rol spelen. Onder andere door subsidiëring van, en overleg met, culturele instellingen, het zorgdragen voor goede randvoorwaarden, het werken met cultuurcoaches en het aangaan van samenwerkingen met muziekverenigingen. Muziek speelt in vrijwel alle gemeenten een hoofdrol in de vormgeving van cultuureducatie.

Wij zetten vooral veel in op muziekonderwijs door samenwerking met verenigingen, die een grote rol spelen binnen onze gemeente. Het betrekken van de verenigingen bij de scholen komt in het culturele aanbod dan ook sterk naar voren. Gebeurt er iets, dan melden de verenigingen zich vaak zelf bij de scholen. De verenigingen gaan daarbij af op

de behoefte van de leerlingen. Daarbij is de stap om naar een harmonie te stappen veel kleiner, dan wanneer iemand bijvoorbeeld naar een muziekschool zou gaan (mede doordat wij geen eigen muziekschool hebben). Dit loopt allemaal naar wens (voor beiden partijen: onderwijs en verenigingen). Verder kijken heeft daarom nog geen grote prioriteit voor onze gemeente.

Onze gemeente werkt met cultuurcoaches. Deze cultuurcoaches leggen de verbinding tussen het onderwijs (de scholen) en het culturele veld. Jaarlijks wordt een cultuur- en sportdag georganiseerd, waaraan alle groepen 7 en 8 van de basisscholen uit de gemeente meedoen. Op deze dag kunnen leerlingen deelnemen aan muziek, dans, kunst en sport gerelateerde activiteiten. Daarnaast is SMK (de muziekschool) samen met Movare en de nieuwste PABO bezig met het project 'meer harmonie in de samenleving'. Dit project staat in het kader van talentontwikkeling. Het is van belang dat leerlingen ontdekken wat ze kunnen en willen. Met dit project willen we ook in kaart brengen wat de (wetenschappelijke) gevolgen zijn voor de ontwikkeling van de leerlingen. Muziekprojecten werden vanuit oorsprong vormgegeven vanuit een klassiek model, waarbij uitsluitend werd samengewerkt met harmonieën en fanfares. Nu komt er ook meer aandacht voor hedendaagse trends als popmuziek en rap en worden deze disciplines ook meegenomen in het project. Op dit moment bevindt het project zich nog in de pilotfase. Na de zomer is het plan om het project verder uit te rollen in fase één en uiteindelijk naar fase twee. In deze laatste fase nemen alle basisscholen in de gemeente deel aan het project en krijgt iedere leerling binnen de gemeente structureel muziekonderwijs.

Wij gaan zelf niet naar de scholen, maar zorgen wel voor goede randvoorwaarden. De diverse culturele instellingen in de gemeente en de Vazom krijgen subsidies om hun programma's te kunnen uitvoeren. De gemeente bemoeit zich niet met wat er op de basisscholen wordt gedaan aan cultuureducatie. Het is de taak van de school om zelf vorm en inhoud aan cultuureducatie te geven eventueel samen met culturele instellingen. De scholen maken daarbij zelf de keuze waaraan ze wel en niet willen deelnemen en zijn daarmee zelf aan zet. Wij werken wel actief samen in diverse muziekprojecten. Op de verschillende scholen wordt een pilot van het project Meer Harmonie in de Samenleving (een samenwerkingsverband tussen het schoolbestuur, muziekschool en gemeente) uitgerold, met als doel dat elke leerling op elke school over een paar jaar wekelijks muziekonderwijs krijgt. Hierbij is het van belang om tussentijds ook goed te kijken wat wel en wat niet werkt en waar nodig dit uitgebreid en bijgestuurd kan worden.

We hebben geen contact met de scholen over hoe zij de cultuureducatie invullen. Wij hebben vakleerkrachten en combinatiegelden, samenwerking en contacten met stichting SMK en projecten zoals 'klinkend perspectief'. Zo is er ook een 'blazersklas' ontstaan door een samenwerking van harmonie en fanfares met basisscholen, bso's en stichting SMK middels het programma 'samen bas' door Uitvoeringsorganisatie BAS; <https://www.samenbas.nl/>. Daar is een goede organisatie opgezet dus uitvoeringsorganisatie BAS mag goed betrokken blijven worden bij de scholen volgens ons. Alleen die organisatie en activiteiten gebeuren buiten ons om zonder terugkoppeling.

Belemmeringen bij het realiseren van de gemeentelijke ambities / de uitvoering van het beleid

Gemeenten zijn afhankelijk van aanwezige voorzieningen in de gemeenten en daarmee doen zich grote verschillen voor tussen de grote en kleinere gemeenten in Parkstad. Scholen worden geconfronteerd met financiële belemmeringen, bijvoorbeeld vervoer, waardoor zij hun culturele ambities niet altijd kunnen realiseren. Ook hebben lang niet alle leerkrachten affiniteit met, of deskundigheid op, het gebied van cultuureducatie, waardoor zij afhankelijk zijn van de inzet van professionals. Een structurele inzet van cultuureducatie is voor vele scholen nog een brug te ver. Het schrikt vaak ook af, omdat het wordt gezien als een taak die bovenop de reguliere werkzaamheden komt. Er zijn scholen die voorloper zijn en alles direct willen uitproberen en meegaan met nieuwe veranderingen, maar er zijn ook altijd scholen die volgen en bij wie het wat meer moeite kost om hen mee te krijgen. Instellingen opereren vaak relatief solistisch en de gemeente weet niet altijd / heeft geen grip op wat er gebeurt. Terugkoppeling aan / afstemming met de gemeente vindt lang niet altijd plaats. Hetzelfde geldt voor onderlinge samenwerking tussen de instellingen.

Als gemeente zijn we afhankelijk van de aanwezige voorzieningen in de gemeente zelf. In onze gemeente liggen helaas geen grote culturele instellingen en ook geen eigen muziekschool. Muziekonderwijs maakt nog geen vast onderdeel uit van het reguliere onderwijs. Een tijd lang is muziekonderwijs er zelfs (bijna) volledig uit geweest. Sinds de regeling van DOOR | Impuls Muziekonderwijs (waarbij ook weer de samenwerking met de verenigingen wordt aangegaan) maken de scholen wel weer veel meer gebruik van muziekonderwijs als onderdeel van hun culturele agenda. Scholen zijn daarnaast gebonden aan financiële belemmeringen. De wil, om iets aan cultuureducatie te doen, is er wel. Vaak gebeurt er nog veel hap snap (losse workshops of lessen, die niet geheel in het onderwijs zitten verweven). Ontwikkelingen duren vaak lang en met de hoge werkdruk in het onderwijs sneeuwt een langdurige ontwikkeling vaak onder en schrikt in veel gevallen zelfs af voor veel leerkrachten.

Sommige scholen zien, door de veelheid aan werkzaamheden die zij al moeten oppakken, cultuureducatie als weer een extra taak die bovenop hun reguliere werkzaamheden komt. Daarbij heeft niet elke leerkracht affiniteit met cultuureducatie. Denk bijvoorbeeld aan een leerkracht die geen affiniteit heeft met muziek en zich er niet zeker bij voelt om muziekles aan de leerlingen te geven. Met als gevolg dat een muziekles op deze manier niet zo sterk staat, dan wanneer deze wordt gegeven door een professional op het gebied van muziekonderwijs. Dit kan uiteraard ook weer invloed hebben op de manier waarop leerlingen muziekonderwijs ervaren en hun talenten op het gebied van muziek wel of juist niet verder willen verkennen en ontwikkelen. De leerkrachten willen graag dat het zorgvuldig wordt opgepakt en dat het hen werk uit handen neemt. Daarnaast vormt vervoer nog steeds een grote drempel voor veel scholen om verder te kijken dan de directe omgeving. Vervoer naar een culturele instelling blijkt in de praktijk moeilijk te regelen en naast veel tijd en moeite ook veel geld te kosten. Het is zonde als een groot deel van het budget voor cultuureducatie

op zou gaan aan vervoer. Vandaar dat er momenteel wordt gekeken door Pit Cultuurwijzer en de beleidsmedewerkers of dit vervoer kan worden gesubsidieerd, met als doel het verlagen (of zelfs wegnemen) van deze drempel.

In welke mate er aan cultuureducatie wordt gedaan verschilt sterk per school. Je hebt (en zult dat ook altijd blijven houden) scholen die voorlopers zijn en alles direct willen uitproberen en meegaan met nieuwe veranderingen. Er zijn ook altijd scholen die volgen en bij wie het wat meer moeite kost om hen mee te krijgen. Voor de meeste scholen geldt wel dat drempels zo laag mogelijk moeten blijven en momenteel is het vervoer (om de leerlingen kennis te laten maken met bijvoorbeeld culturele instellingen) nog steeds een grote belemmering voor veel scholen.

Momenteel gebeurt er op de scholen en in de cultuursector binnen de gemeente Kerkrade nog veel ad hoc (soms zelfs zonder weet van de gemeente). De gemeente wil hier meer grip op en lijn in krijgen. Niet alles hoeft gecommuniceerd te worden, maar het is wenselijk zicht te hebben op wat er wordt gedaan, zodat elke doelgroep ook beter bereikt en bediend kan worden.

Cultuureducatie is een lastig iets, we lopen bijvoorbeeld tegen het feit aan dat een bibliotheek een eigen visie vormt die dat niet terugkoppelt aan ons. Het zou fijn zijn wanneer dat meer zou worden gekoppeld aan ons. Instellingen zijn erg naar binnen gericht. Hierdoor zijn we allemaal te veel op ons eigen eiland aan het werk. Bij vrijwilligersverenigingen, professionele instellingen maar ook scholen zien we dat er in de afgelopen

16 jaar niet samengewerkt wordt. We hebben een overeenkomst met het cultuurcentrum en we hebben twee grote basisscholen. De instellingen die in die scholen zitten hebben een eigen programma en we denken niet dat die samenwerken met derden. Evenals de bso's, die hebben een eigen programma en werken vermoedelijk niet samen met andere partijen. De gemeente zou graag willen dat er meer samenwerking op gang zou komen.

Wij kunnen een boek vullen met alle belemmeringen. Een daarvan zijn de financiën, die blijken vaak het grootste probleem. De kosten voor cultuuronderwijs zijn ook de kosten die binnen de bezuinigingslijn liggen. Ten tweede is tijd, en vooral het gebrek aan tijd een belemmering. Het is moeilijk tijd vrij te maken om aan cultuuronderwijs te besteden. De bereidheid van scholen om er leestijd voor vrij te maken ook. Daarnaast zijn de wensen van ouders van leerlingen, de tijd die cultuurinstellingen ter beschikking hebben, het beschikbaar stellen van bussen en de reistijd van A naar B en de professionele begeleiding na schooltijd ook belemmeringen.

Successen die zijn geboekt op het terrein van cultuureducatie

Door de gemeenten worden de volgende successen genoemd:

- De ontwikkeling van het IAP (Integraal Huisvestingsplan), dat zich richt op het gebruik van gebouwen en het samenbrengen van instellingen in deze gebouwen;
- De lopende muziekprogramma's, met een sterk lokaal karakter;

- Het zomerfestival, waarbij wordt samengewerkt met het onderwijs;
- Parade Brunssum en het kerstevanement;
- De intensieve samenwerking tussen de verschillende culturele instellingen binnen de gemeente;
- Alle scholen doen aan cultuureducatie in samenwerking met een culturele professional;
- Het project 'Meer harmonie in de samenleving';
- Pilots op de scholen met als doel elke leerling gedurende een aantal jaren muziekonderwijs te geven, in de vorm van buitenschools onderwijs.

De ontwikkeling van het IAP (Integraal Huisvestingsplan) kan worden beschouwd als een succes. Dit plan richt zich op het gebruik van gebouwen en het samenbrengen van instellingen in deze gebouwen. Het onderwijs wordt hierbij betrokken en er wordt rekening gehouden met de ontwikkeling van leerlingenpopulaties. De visie voor dit plan is dan ook tot stand gekomen in samenwerking met directeurs van de basisscholen. In hoofdlijnen wordt er een plan uitgerold, maar dit zit momenteel nog allemaal in de conceptfase. Er moet nu worden bekeken hoe dit plan verder zal worden uitgewerkt en hoe de taken zullen worden verdeeld. Het idee is er om met partners om tafel te gaan zitten om te kijken wie momenteel wat doet op welke scholen. Een volgende stap is dan het onderzoeken van hoe men elkaar zou kunnen aanvullen en welke samenwerkingen er kunnen worden opgezet.

De lopende programma's (muziekonderwijs middels DOOR | Impuls Muziekonderwijs en de samenwerkingen met de verenigingen) doen het erg goed. Het mooie is dat deze programma's een lokaal karakter hebben en daarmee goed aansluiten op de directe leefomgeving en de identiteit van onze gemeente. Daarnaast is het Zomerfestival ook echt een groot succes. Ieder jaar is dit festival weer even vernieuwend en creatief. Scholen worden betrokken door middel van onderwijsprojecten. Het festival reikt verder dan alleen muziek, soms krijgen de leerlingen bijvoorbeeld een theateervoorstelling aangeboden. Onze gemeente besteedt de organisatie van dit festival uit. De enige eis die wordt gesteld is dat het karakter van het festival zoveel mogelijk op de schaal van onze gemeente plaatsvindt, het lokale karakter van de gemeente sterk naar voren komt en de samenwerking met het onderwijs wordt opgezocht.

De intensieve samenwerkingen tussen de verschillende culturele instellingen binnen onze gemeente kan worden beschouwd als één van de grote successen. Een andere succes is de hoge mate van betrokkenheid van de scholen bij cultuureducatie. Binnen onze gemeente doen alle scholen wel iets aan cultuureducatie en daarbij wordt in alle gevallen de samenwerking opgezocht met een culturele professional. Het project 'meer harmonie in de samenleving' (van SMK, Movare en de nieuwste PABO) kan worden beschouwd als een groot succes. Dit project staat in het kader van talentontwikkeling, met als uiteindelijke doel dat alle leerlingen in de gemeente structureel muziekonderwijs krijgen.

Een goed voorbeeld van de successen die de gemeente tot dusver heeft geboekt, zijn de pilots die op de verschillende scholen worden uitgerold en die als uiteindelijk doel hebben om elke leerling op elke school over een paar jaar

muziekonderwijs te geven. CantaYoung is daarvan een voorbeeld. Dit naschoolse project, dat wordt gesubsidieerd door de gemeente, richt zich op zanglessen voor de leerlingen van de groepen 5 en 6. Vanuit dit project kunnen ze doorstromen naar een vervolg jongerenkoor. De leerlingen zijn gebaat bij goed muziekonderwijs. Door middel van dit onderwijs wordt getracht om de leerlingen bepaalde vaardigheden (waaronder luisteren en samenwerken) te laten ontdekken en verder te laten ontwikkelen.

Er wordt veel gedaan op het gebied van muziekeducatie. Eigenlijk meer dan we in eerste instantie dachten. Ook de jaarlijkse festivals en evenementen zijn een succes.

Goede projecten zoals de Parade Brunssum, het kerstevanement en 'meer harmonie in de samenleving'. Dit zijn goede voorbeelden van projecten die erg succesvol zijn geweest, waarbij verenigingen en andere betrokken een bijdrage hebben geleverd. Het buitenpodium in het Vijverpark (een openlucht theater) wordt nu overkapt en geeft meer mogelijkheden daar wat te organiseren en van het podium gebruik te kunnen maken. De scholen werken samen met lokale verenigingen en daar vindt onderlinge afstemming plaats. Zoals bij de Parade Brunssum en het kerstevanement. Wij als gemeente werken samen met drie grote partijen, dat zijn SMK, VaZom Vrije Akademie Parkstad en de bibliotheek.

Wat gemeenten nodig hebben om (nog) meer succesvol te zijn in hun werk op het terrein van cultuureducatie

Door de gemeenten worden verschillende zaken genoemd die voor hen belangrijk zijn om (nog) meer succesvol te zijn in hun werk op het terrein van cultuureducatie:

- Samen met de basisschooldirecteuren nagaan wat er (op het gebied van cultuureducatie) met de eigenheid en het karakter van de lokale en eigen regio kan worden gedaan;
- Structurele subsidies, gelden en regelingen die ervoor zorgen dat muziekonderwijs een vaste plek in het onderwijs krijgt;
- Gemeentegrensoverstijgend denken (daarbij vooral denkend aan gesubsidieerde instellingen in andere Parkstad gemeenten);
- Meer lijn / structuur in, en afstemming van, het cultuuraanbod;
- Meer grip op, en lijn in, krijgen in wat er op de scholen wordt gedaan aan cultuureducatie. Dit met als doel dat elke doelgroep ook beter bereikt en bediend kan worden;
- Cultuureducatie beter inbedden in het curriculum van de basisscholen;
- Drempels wegnemen die verhinderen dat leerlingen hun omgeving gaan ontdekken, bijvoorbeeld door het (bus) vervoer naar culturele instellingen te regelen;
- Meer aandacht voor naschoolse cultuureducatie;
- Meer betrokken worden en behoeften delen.

3.4.3 Relatie gemeentelijk beleid met CmK

Bekendheid met de CmK regeling

Alle gemeenten zijn in meer of mindere mate op de hoogte van de CmK regeling. Vier gemeenten geven aan dat niet iedereen

binnen de gemeente op de hoogte is. Zo is in een aantal gevallen wel de beleidsmedewerker cultuur op de hoogte, maar niet de beleidsmedewerker onderwijs. Twee gemeenten geven aan benieuwd te zijn naar (meer) informatie over de regeling. Eén gemeente meldt dat er in het begin vooral veel verwarring heerste omtrent de intermediairs die, vanuit penvoerder SCHUNCK, op de scholen rondliepen. Het was hen niet duidelijk waarom SCHUNCK penvoerder voor heel Parkstad is. Nog een andere gemeente heeft moeite in het onderscheiden van de bestaande regelingen. Op enig moment weten zij niet meer wie bij welke regeling hoort.

Vier gemeenten formuleren wat volgens hen de kern van de CmK regeling is:

- De CmK regeling richt zich op het creëren van kwalitatief aanbod in samenwerking met het onderwijs en het culturele veld. De leerlingen krijgen daarbij een brede scope op cultuur aangeboden. Het doel is om cultuureducatie te verduurzamen in het onderwijs;
- De CmK regeling gaat dieper in op het verduurzamen van cultuureducatie in het curriculum van de scholen. Dit door een duidelijke visie op cultuureducatie op papier te zetten;
- De CmK regeling houdt in dat scholen worden ondersteund bij visie- en beleidsvorming op het gebied van cultuureducatie;
- De kern van de CmK regeling is het verduurzamen van cultuureducatie op de scholen, door middel van een visietraject.

Bekendheid met de wijze waarop Pit Cultuurwijzer CmK uitvoert

Vijf gemeenten geven aan weliswaar de naam Pit Cultuurwijzer te kennen, maar niet volledig op de hoogte te zijn van de wijze waarop Pit Cultuurwijzer de CmK regeling uitvoert. De beleidsmedewerker van één van deze gemeenten heeft deelgenomen aan een door Pit Cultuurwijzer georganiseerde bijeenkomst, en een andere gemeente geeft aan enigszins bekend te zijn met Pit Cultuurwijzer door ontvangen mails. Al deze vijf gemeenten zijn geïnteresseerd in meer informatie. De overige twee gemeenten zijn bekend met de wijze waarop Pit Cultuurwijzer de CmK regeling uitvoert. Gevraagd naar de kern van het CmK traject zoals uitgevoerd door Pit Cultuurwijzer, geven vier gemeenten aan dat het met name gaat om het samen met scholen formuleren van hun visie op cultuureducatie. Twee gemeenten menen dat de kern van het traject het 'verduurzamen van cultuureducatie in het onderwijs en op de scholen' is. Van deze gemeenten is er één die beide kernen heeft genoemd.

Aan de gemeenten is vervolgens gevraagd of zij de website www.cultuurloperlimburg.nl wel eens hebben bezocht. Twee gemeenten hebben dit nog niet gedaan en drie gemeenten hebben de website weliswaar (vluchtig) bekeken, maar niet grondig bestudeerd.

De vraag of de gemeente wel eens contact over CmK heeft gehad, is door vier gemeenten beantwoord. Alle vier de gemeenten hebben wel eens contact gehad met Pit Cultuurwijzer. Daarnaast heeft één gemeente hierover ook contact gehad met de provincie.

Twee jaar geleden is er nauw contact geweest met een intermediair van Pit Cultuurwijzer over de inhoud van deze regeling. De scholen binnen de gemeente zijn toen niet direct aangehaakt en daarmee is het traject op de achtergrond

verdwenen. Buiten het contact met Pit Cultuurwijzer is er verder nog geen contact geweest met bijvoorbeeld het Rijk of de Provincie over eventuele regelingen en subsidies.

Er is in het verleden al vaker contact geweest met zowel de provincie als met Pit Cultuurwijzer (penvoerder van de CmK-regeling in Parkstad). De beleidsmedewerker(s) zijn al eerder aanwezig geweest op bijeenkomsten van Pit Cultuurwijzer. Het doel daarvan was voornamelijk kennisdeling.

Er is in het verleden al eens contact geweest over CmK tijdens één van de bijeenkomsten van Pit Cultuurwijzer.

We hebben kort gekeken op de website en contact gehad met de intermediair (via mail) maar we weten niet precies wat Pit Cultuurwijzer uitvoert. 'De gezonde basisschool voor de toekomst' is al een groot project dus we begrijpen wanneer het CmK traject te veel is voor de school. We hebben in Simpelveld / Bochtoltz één vakleerkracht muziek en één voor sport. We merken dat niet iedere leerkracht affiniteit daarmee heeft.

Mogelijkheden om het werk van de gemeente te verbinden met CmK

Aan de gemeenten is gevraagd welke kansen zij zien om in het kader van CmK cultuureducatie op scholen te versterken. Eén gemeente is geïnteresseerd, maar meent dat er eerst meer duidelijkheid moet zijn over wat de gemeente als overkoepelend doel (visie en beleid) voor ogen heeft en welke kansen er vervolgens uit voort zouden kunnen vloeien. Hetzelfde geldt voor een tweede gemeente, die eerst de cultuurnota wilt afwachten alvorens verder te gaan met de uitvoering daarvan. Een andere gemeente ziet kansen in het bij elkaar brengen van de vraag (van de school) en het aanbod (van de culturele partners). Nog een andere gemeente ziet vooral kansen in het regelen van extra financiering voor cultuureducatie. Kansen om meer scholen te laten aanhaken bij het traject van Pit Cultuurwijzer worden genoemd door twee gemeenten, en een andere gemeente ziet kansen in het krijgen van meer informatie over de stand van zaken van DCL op de scholen om daar vervolgens op in te kunnen haken. Kansen op een uitbreiding van muziekonderwijs op alle scholen worden door twee gemeenten signaleerd.

De meeste culturele partners melden zich direct bij de scholen zelf. Er is vanuit de gemeente geprobeerd om hier wat meer structuur in aan te brengen, maar dit is niet echt van de grond gekomen. Voor een school zou meer structuur wel een meerwaarde kunnen hebben. Ze kunnen dan een stapje terug doen en bij zichzelf navragen welke aanbod er allemaal is en wat het beste zou passen bij wat zij graag zouden willen voor hun leerlingen. Op dit moment worden ze al snel overmand door het aanbod en als gevolg daarvan kijken ze vervolgens niet meer verder dan dit aanbod. Momenteel doen er geen scholen uit onze gemeente mee aan Pit Cultuurwijzer. De verwachting is dat er bij een wissel in directie op de scholen wellicht weer nieuwe kansen bestaan voor Pit Cultuurwijzer om aan te haken met een visietraject. Eén van de scholen heeft onlangs een nieuwe directeur gekregen, die erg naar buitengericht is en graag nieuwe kansen aangrijpt.

Momenteel is de provincie bezig om wellicht een deel van de extra financiering van cultuureducatie over te nemen. Het

doel is om de bijdrage per kind te verhogen. De extra kosten hiervoor zouden dan door de provincie worden gedragen. De provincie moet dit eerst nog verder onderzoeken, gezien er budget voor moet worden vrijgemaakt. Het budget vanuit de Impuls Muziekonderwijs zou hiervoor wellicht geschikt zijn en kunnen worden doorgeschoven. Dit zou echter betekenen dat muziekonderwijs een grotere rol gaat spelen binnen deze regeling. Dit allemaal is echter nog niet in kannen en kruiken. Het uiteindelijke doel is om leerlingen met zoveel mogelijk aspecten van muziek in aanmerking te laten komen. De provincie is zich in ieder geval bewust van de vraag, die vanuit onze gemeente is gesteld. Bij een verdere uitwerking hiervan zal de uitdaging vooral komen te liggen in het betrekken en plaatsen van de verenigingen, harmonieën en fanfares. Zij zullen zich in een bredere context moeten laten zien. Het spannende is hoe deze partijen met elkaar kunnen worden verenigd.

Onze gemeente ziet kansen om CmK beter op de scholen te krijgen. Nog niet alle basisscholen zijn voldoende aangehaakt. Dit zijn veelal de scholen, waar ook de cultuurcoaches moeite hebben om binnen te komen. Beleidsmedewerkers willen niet en mogen ook niet voorschrijven welke keuzes de schooldirecteuren maken op het gebied van cultuureducatie. De beleidsmedewerkers kunnen hier echter wel een stimulerende rol in vervullen en met de scholen om tafel gaan zitten en hen bekend maken met nieuwe regelingen.

Eén van deze kansen is de uitbreiding van het muziekonderwijs op alle basisscholen in de gemeente. Dit nieuwe project staat nog in de kinderschoenen en moet nog verder groeien. Dat heeft even tijd nodig. Het is daarbij in ieder geval van groot belang dat er een verbinding wordt gemaakt tussen het binnen- en buitenschoolse.

We willen in elk geval een stand van zaken krijgen over het DCL traject op de scholen. Zo kunnen we beter inzicht krijgen in wat de scholen doen en zouden we daarnaast behoeften willen peilen om te kijken of wij als gemeente daarin kunnen ondersteunen.

3.4.4 Relatie met Pit Cultuurwijzer

Bekendheid met Pit Cultuurwijzer

Drie gemeenten weten niet precies wat Pit Cultuurwijzer doet. De overige vier gemeenten geven aan:

- Pit Cultuurwijzer is de intermediair in het culturele veld, waar enerzijds het culturele veld zich kan melden, en waar anderzijds het onderwijs wensen en behoeften kan inleggen. Pit Cultuurwijzer kan tussen beide partijen de juiste match maken;
- De intermediairs van Pit Cultuurwijzer gaan naar de scholen om een duidelijke visie op cultuureducatie met de school op papier te zetten;
- De intermediairs van Pit Cultuurwijzer gaan naar de basisscholen om samen met het team te werken aan een duidelijke visie op het gebied van cultuureducatie;
- Pit Cultuurwijzer gaat als intermediair naar de scholen om met de scholen samen een duidelijk visie omtrent cultuureducatie op papier te zetten, met als uiteindelijke doel het verduurzamen van cultuureducatie op deze scholen.

Op de vraag of de gemeenten weten wat zij van Pit Cultuurwijzer kunnen / mogen verwachten geven drie gemeenten antwoord. Hun antwoorden zijn gelijklopend: scholen helpen bij het formuleren van een visie op cultuureducatie. Geen enkele gemeente geeft aan wat zij menen te kunnen / mogen verwachten op het terrein van hun eigen werk ten aanzien van cultuureducatie.

Samenwerking gemeenten met Pit Cultuurwijzer

De gemeenten zijn gevraagd wat Pit Cultuurwijzer voor hen kan betekenen om hun werk beter uit te voeren.

Voor één gemeente heeft cultuureducatie geen (hoogste) prioriteit. Zij geven voorrang aan economie en sport. Twee gemeenten menen dat Pit Cultuurwijzer vooral door moet gaan met de visietrajecten op scholen. Eén van hen geeft bovendien aan dat het van belang is scholen die nog niet meedoen met het traject, regelmatig te polsen of ze er inmiddels wel in zijn geïnteresseerd. Een andere gemeente wilt graag door Pit Cultuurwijzer worden ondersteund in het realiseren van een brede kennismaking met de kunsten en de inzet op talentontwikkeling bij de leerlingen. Nog een andere gemeente is vooral geïnteresseerd in het samen kijken naar hoe een goede samenwerking kan worden opgezet tussen het onderwijs en het culturele veld, waarbij de lokale verenigingen, harmonieën en fanfares ook een plek krijgen. De zesde gemeente is vooral geïnteresseerd in het opmaken van een balans omtrent de werkzaamheden van Pit Cultuurwijzer. De zevende gemeente tenslotte wilt meer weten over Pit Cultuurwijzer om uitspraken over samenwerking te kunnen doen. Wel geven ze alvast een aantal voorwaarden aan.

Tijdens de vorige bijeenkomst met de verschillende gemeenten (georganiseerd door Pit Cultuurwijzer) is er gesproken over de ambities van de gemeenten. Deze liggen ook voor onze gemeente veelal op het gebied van een brede kennismaking met de kunsten en de inzet op talentontwikkeling bij de leerlingen. Kinderen moeten ontdekken wat hun talenten zijn en de ruimte krijgen om zich te ontplooien, te ontdekken wat wel en niet hun past en welke plek zij in de samenleving willen vervullen. Daarbij ligt de voorkeur om dit vooral binnen de regio te houden.

De gemeente ziet een samenwerking met Pit Cultuurwijzer wel zitten. Wanneer we elkaar nodig hebben, weten we Pit Cultuurwijzer te vinden. Pit Cultuurwijzer zal dan vooral de volgende rollen kunnen vervullen: het doorlopen van het visietraject met de verschillende scholen in onze gemeente, waarbij de intermediairs hun intermediaire rol vervullen.

Belangrijk is om een balans op te maken omtrent Pit Cultuurwijzer. Wat heeft de regeling CmK gebracht? Van daaruit kan vervolgens worden nagedacht over hoe een vervolgt traject van CmK eruit zou moeten zien. Pit Cultuurwijzer is hier zelf al mee bezig. Ze vragen het onderwijs en het culturele veld om input te geven. Wat zien het onderwijs en het culturele veld graag anders in een volgende periode?

Economie en sport krijgen voorrang, vooral in deze crisistijd. Wij hebben helaas geen tijd om deel te nemen aan bijeenkomsten. We hebben geen uitvoeringsambtenaar cultuur. We hebben

wel behoefte aan informatie wat wij voor de scholen zouden kunnen betekenen.

Wij zien nog geen mogelijkheden samen te werken met Pit Cultuurwijzer tot wij meer weten over Pit Cultuurwijzer. Wij moeten eerst versterkingsmogelijkheden zien. Wat wij belangrijk vinden is dat het vooral op samenwerken moet worden afgestemd zodat wij elkaar niet voor de voeten gaan lopen. Wij zouden het ook goed vinden ouders hierbij te betrekken en om het initiatief van onderop te laten komen. Zo hebben scholen ook vrijwilligers nodig om iets tot stand te kunnen brengen op een school.

Wij zien een rol voor Pit Cultuurwijzer om bestaande lessen die er zijn op school (zoals tekenen) onder loep nemen en te kijken hoe professioneel zij deze lessen aanpakken. Wij vinden het belangrijk dat Pit Cultuurwijzer de schoolbesturen

meekrijgt, anders kunnen de scholen niet meedoen. Wij als gemeente kunnen niet aangeven wat Pit Cultuurwijzer nog meer zou kunnen betekenen.

Drie gemeenten geven aan welke rol zij samen met Pit Cultuurwijzer zouden kunnen spelen:

- Het samenbrengen van ideeën en wensen, bijvoorbeeld in de LEA;
- Het samen nagaan hoe gemeentelijke grenzen kunnen worden geslecht;
- In het samen zoeken naar manieren om drempels als het vervoer van de scholen naar culturele instellingen te kunnen verlagen.

Eén gemeente geeft aan dat zij samenwerken met de combifunctionaris / cultuurcoach, die bij projecten de verbinding legt met scholen. De overige twee gemeenten geven geen concrete antwoorden op deze vraag.

De rol van de gemeente ligt vooral in het samenbrengen van deze ideeën en wensen, bijvoorbeeld in de LEA. In de LEA wordt het thema talentontwikkeling ook besproken en hier gaat de gemeente verder in op dat thema.

Het draagvlak van de gemeente is nodig om kwalitatief onderwijs aan de scholen te kunnen aanbieden en dit ook binnen het onderwijs te verduurzamen. De gemeentegrenzen zouden daarbij geen belemmering mogen vormen. De gemeentelijke grenzen zijn, onder andere wegens subsidieregelingen, soms nogal moeilijk te overstappen. Een voorbeeld hiervan is de vooropleiding voor het conservatorium. Schunck biedt deze aan. Voor inwoners van Heerlen wordt deze deels gesubsidieerd, maar voor de kinderen uit andere gemeenten niet. Onze gemeente heeft zelf geen muziekschool die dit kan aanbieden. Hier liggen wellicht nog kansen en een rol voor de gemeente weggelegd.

Onze gemeente zit samen met de combifunctionaris / cultuurcoach. Deze persoon legt de verbinding met scholen bij projecten. Voor de scholen fijn dat één persoon het grote aanbod bundelt en daarmee naar de scholen gaat. Over het algemeen staan scholen steeds meer open voor samenwerkingen met het culturele veld.

De meeste gemeenten (vijf) zijn slechts beperkt op de hoogte van wat andere gemeenten doen op het terrein van cultuureducatie. Twee van hen geven aan alleen van incidentele activiteiten (zoals bijvoorbeeld het zomerfestival en / of harmonie in de samenleving) op de hoogte te zijn. Twee gemeenten melden aanwezig te zijn geweest bij de bijeenkomst voor gemeenten die is georganiseerd door Pit Cultuurwijzer, en daar informatie te hebben gekregen. Eén gemeente geeft aan dat er regionaal LEA-overleggen plaatsvinden waarin onder andere wordt gesproken over cultuureducatie.

Hiervan zijn wij slechts beperkt op de hoogte. Bekend zijn bijvoorbeeld de ambities die in de vorige bijeenkomst van Pit Cultuurwijzer zijn besproken, maar van de verdere invulling en uitvoer is van cultuureducatie, binnen de andere Parkstad gemeenten, zijn wij niet op de hoogte. Momenteel vinden er lokaal en regionaal LEA-overleggen

plaats. Hieraan nemen de culturele instellingen nog niet deel. Tijdens deze overleggen houden de gemeenten elkaar op de hoogte, onder andere op het gebied van cultuureducatie. Binnen de gemeenten wordt er gekeken naar de prioriteiten en waar deze liggen op het gebied van cultuur. De gemeenten mogen zelf hun voorkeur aangeven. Cultuureducatie wordt dus binnen elke gemeente op een andere manier vormgegeven.

In januari zijn de beleidsmedewerkers van onze gemeenten bij een bijeenkomst van Pit Cultuurwijzer geweest. Bij deze bijeenkomst werd gekeken naar het beleid op cultuureducatie en welke visie en ambities er binnen de Parkstad gemeentes liggen. Aan de hand van een ambitiegesprek, zoals dat ook op de basisscholen wordt gehouden, is deze bijeenkomst vormgegeven. Uiteindelijk kwamen er drie gemeenschappelijk ambities naar voren: alle leerlingen moeten een brede kennismaking met alle kunst disciplines krijgen, er moet een goede verbinding tot stand worden gebracht met het binnen- en buitenschoolse aanbod (daarbij moet van breed naar smal worden gewerkt) en er moet aandacht komen voor de talentontwikkeling voor iedere leerling.

Alle gemeenten zien kansen om samen te werken met andere gemeenten. Twee van hen geven aan hiervoor slechts beperkte tijd beschikbaar te hebben. Een andere gemeente is vooral benieuwd naar hoe cultuureducatie in de andere gemeenten wordt opgepakt. Een andere gemeente ziet een grote kans tot samenwerking binnen het EXPO-jaar van IBA. In totaal vier gemeenten menen dat samenwerking vooral daar een kans heeft waar een vraag ligt en / of gezamenlijke ambities zijn uitgesproken.

Er ligt nog een grote kans wat betreft de samenwerking met andere gemeenten, binnen het EXPO-jaar van IBA. Dit verbindt de gemeenten onderling sterk met elkaar. Op basis van een culturele insteek houden de gemeenten elkaar hierover op de hoogte. Wellicht dat dit ook een ingang zou kunnen bieden voor (cultuur)educatie en een eventuele samenwerking met het onderwijs. Er liggen kansen tussen samenwerking met andere gemeenten wanneer er een vraag ligt. Men weet elkaar te vinden. Dit gebeurt nog niet op structurele basis.

Het is van belang om te kijken waar je als gemeente heen wilt, welke ambities je met andere gemeenten gemeen hebt en daar met andere gemeenten over te spreken. Er moet een gezond spanningsveld zijn en dat moet worden gekoppeld aan de projecten die je eventueel gezamenlijk zou kunnen doen. Wanneer je ergens gezamenlijk achter staat, krijg je samen ook meer voor elkaar.

De beleidsmedewerkers onderwijs (in Parkstad) zitten zo nu en dan samen. Op het gebied van cultuur gebeurt dit helaas nog niet. Momenteel is de noodzaak er ook niet om bij elkaar te komen. Wanneer de noodzaak er is om bij elkaar te komen, weet men elkaar wel te vinden. Wel is duidelijk dat niet elke gemeente evenveel budget beschikbaar heeft, maar op bepaalde gebieden (bijvoorbeeld betreffende talentontwikkeling en het onderwijsachterstandenbeleid) proberen de gemeenten raakvlakken met elkaar te vinden. Door hier de handen in elkaar te slaan en samen te werken, kunnen mooie projecten

worden opgezet. Er wordt getracht meer zicht te krijgen in wat er al speelt, om meer kansen te zien en hier samen op in te kunnen spelen. Wat in meerdere gemeenten gebeurt, tracht men samen op te pakken.

We staan open voor eventuele samenwerking, maar dan wel naar verhouding per gemeente. Zoals al eerder gezegd hebben wij niet de capaciteit om naar extra bijeenkomsten te komen en willen wij ook graag lokale initiatieven behouden. Wat versterkt kan worden is fijn, zolang het maar niet het andere wegdrukt.

Binnen Parkstad werken de gemeenten Landgraaf, Kerkrade en Brunssum samen op het terrein van cultuureducatie. Vier gemeenten geven aan dat er niet of nauwelijks sprake is van samenwerking. Wel zijn er voorbeelden te noemen van incidentele samenwerking of samenwerking op andere terreinen dan cultuureducatie (al dan niet raakvlakken hebbend met cultuureducatie). Hierbij gaat het bijvoorbeeld om talentontwikkeling en Parkstad POP (via Muziekaanbieders). Ook wordt gemeld dat scholen soms samenwerken met culturele instellingen uit een andere gemeente.

Momenteel zijn er scholen binnen de gemeente die al samenwerken met culturele instellingen in andere gemeenten. Diverse scholen nemen bijvoorbeeld lessen en workshops af bij de Vazom. De Vazom ontlast scholen op het gebied van cultuureducatie en dit vinden scholen erg fijn, omdat ze zelf weinig tijd hebben om dingen zelf op te pakken of uit te werken wegens tijdsdruk. Er is nog niet veel samenwerking tussen onze gemeente en de andere Parkstad gemeenten (op overheidsvlak).

Onze gemeente is betrokken bij het bevorderen van talentontwikkeling binnen Parkstad. De thema's talentontwikkeling, het culturele aspect en het bevorderen van sporten en bewegen (in het kader van de gezonde school van de toekomst) zijn enkele highlights, die momenteel op elke school een rol spelen en aandacht krijgen. Het stipje aan de horizon is de invulling van cultuur. Pit Cultuurwijzer kan hierin een grote rol spelen door met de scholen te kijken naar de specifieke wensen van iedere school. Momenteel wordt er door culturele aanbieders nog veel ontwikkeld, zonder de scholen hierbij te betrekken. De ambities van de scholen variëren immers per leefgebied. Scholen in de ene wijk hebben in andere behoeften dan de scholen in een andere wijk. De voorkeur gaat dus uit naar vraag gestuurd werken, zonder daarbij teveel belasting op de leerkrachten te leggen.

Omtrent cultuureducatie is er wel al contact met de andere gemeenten in Parkstad. Een voorbeeld daarvan is SMK, de muziekschool voor de gemeenten Brunssum, Kerkrade en Landgraaf en de VAZOM, de vrije academie. Soms is het lastig om bij elkaar aansluiting te vinden. Belangrijk is om de juiste mensen aan tafel te krijgen.

Nee niet op het gebied van cultuureducatie. Wel bijvoorbeeld de Parkstad brede aanpak talentontwikkeling of de gezonde basisschool van de toekomst.

"Wij zien nog geen mogelijkheden samen te werken met Pit Cultuurwijzer tot wij meer weten over Pit Cultuurwijzer."

4.

CONSEQUENTIES MONITORING RESULTATEN VOOR (BIJ)STURING TRAJECT

Nadat alle interviews zijn gehouden en de resultaten zijn beschreven in dit rapport, is in een gezamenlijke bijeenkomst van de Pit Cultuurwijzer projectgroep en O+A Onderzoek-Advies op 1 september 2020 verkend wat de consequenties zijn van de uitkomsten van de monitor voor de (bij)sturing van het traject. De bevindingen van deze bijeenkomst worden beschreven in dit hoofdstuk.

Per groep respondenten (po scholen; vo scholen; culturele veld en gemeenten) worden in dit hoofdstuk de meest opvallende conclusies besproken en, zo mogelijk, voorzien van aanbevelingen voor het vervolg van het CmK traject van Pit Cultuurwijzer.

4.1 Po scholen

De aanpak van Pit Cultuurwijzer staat niet ter discussie. De tevredenheid hierover is groot en de respondenten onderbouwen hun tevredenheid met goede en inhoudelijk relevante argumenten.

Eenzijds zijn er scholen die steeds meer onafhankelijk zijn (en worden) in het vormgeven van cultuureducatie op school (ook scholen waarmee geen interview heeft plaatsgevonden), maar er zijn ook scholen die hierbij (nog) relatief afhankelijk zijn van de begeleiding door de intermediairs van Pit Cultuurwijzer. Een

aantal scholen geeft aan dat de aandacht voor cultuureducatie, als gevolg van COVID-19, aan het wegebben is of meer naar de achtergrond verdwijnt ten faveure van de 'hoofdvakken'. De vraag is in welke mate cultuureducatie op de scholen een vaste plek in het curriculum zal behouden als de huidige begeleiding minder wordt of ophoudt.

Het verdient aanbeveling om na te gaan hoe de intermediairs in de komende planperiode expliciet en structureel kunnen werken aan de borging van cultuureducatie op de scholen. Hoe kunnen zij in hun werkwijze inbouwen dat deze structurele aandacht wordt gegeven en kan worden voorkomen dat de aandacht voor cultuureducatie vervalst als hun begeleiding stopt?

De websites en informatie van andere scholen lijken geen of weinig prioriteit te krijgen van de scholen. Enerzijds geven scholen wel aan de waarde hiervan te zien, maar anderzijds lijkt tijdsdruk hen te verhinderen om er op adequate wijze kennis van te nemen. Het kan zijn dat dit te maken heeft met de fase waarin de scholen zich bevinden op het terrein van cultuureducatie, het kan ook andere oorzaken hebben.

Het verdient aanbeveling om na te gaan welke rol de website van Pit Cultuurwijzer idealiter dient te vervullen. Het gaat

daarbij om vragen als: Wat is het doel van de site; wat willen we ermee bereiken? Hoe kunnen we scholen – en andere relevante betrokkenen – het beste bereiken? Kan de site mogelijk in combinatie met andere manieren van communicatie worden gebruikt (bijvoorbeeld in combinatie met netwerkbijeenkomsten)? Hoe kan de site (nog meer) inspelen op de behoeften van scholen?

Alhoewel meerdere scholen aangeven dat ze niet meer tijd zijn gaan besteden aan cultuureducatie, geven ze tegelijkertijd aan hun aanpak wel te veranderen. Sommige scholen zijn al zo ver, andere scholen geven aan zich in die transitie te bevinden. Het 'anders werken' in de keuze van culturele activiteiten is niet altijd even gemakkelijk voor de scholen.

Het verdient aanbeveling na te gaan hoe geleerd kan worden van scholen die er (in toenemende mate) in slagen hun keuze voor culturele activiteiten te koppelen aan hun visie op, en ambities voor, cultuureducatie op hun school.

De invloed van de icc-cursus op het CmK traject is duidelijk merkbaar.

Het verdient aanbeveling te blijven stimuleren dat minimaal één

icc-er van alle scholen deelneemt aan de icc-cursus.

Voor de aandacht voor, en vormgeving van, cultuureducatie is elke school sterk afhankelijk van de personen (icc-er en directie) binnen de school. In deze fase is cultuureducatie al belangrijk gemaakt bij de icc-ers. Er zijn scholen waar (het belang van) cultuureducatie tot groepen personen is doorgedrongen, dat is een goede ontwikkeling.

Het verdient aanbeveling na te gaan hoe nog meer kan worden doorgedrongen tot het team van de school, en ook hoe kan worden voorkomen dat de aandacht voor cultuureducatie verdwijnt als de sleutelfiguren op school de school verlaten. Hoe kan de aandacht worden geïnstitutionaliseerd / in de genen van de school terecht komen?

Scholen kijken nog niet of nauwelijks over hun eigen muren heen als het gaat om cultuureducatie. Dat is verklaarbaar in deze fase van het traject.

Het verdient aanbeveling om in de komende jaren na te gaan hoe scholen kunnen worden uitgedaagd / gestimuleerd om meer over de muren van hun eigen school heen te kijken.

"Het verdient
aanbeveling
dat Pit
Cultuurwijzer
haar
verbindende
rol verder
uitbouwt en
aanscherpt."

Overall verdient het aanbeveling na te gaan hoe de intermediairs het traject op de scholen nog sterker / kritischer kunnen begeleiden, zodat de kans op borging wordt vergroot.

4.2 Vo scholen

Bij de geïnterviewde vo scholen was het moment om deel te gaan nemen aan het Pit Cultuurwijzer traject goed. Zij hadden behoefte aan een dergelijk traject. Op een aantal punten is er sprake van eenzelfde ontwikkeling als bij po scholen. Vo scholen staan nog aan het begin van het traject.

Het 'team' bij po scholen is van een geheel andere orde dan het 'team' bij vo scholen. Binnen het po zijn alle leerkrachten betrokken en verantwoordelijk. Bij het vo is het team vooral beperkt tot de vaksectie. Maar zelfs binnen een vaksectie functioneren vo teams vaak niet zoals de po teams. Binnen het vo is er vooral sprake van een vakinhoudelijke insteek; de vaksectie is het aangrijpingspunt en het is niet mogelijk om (nu al) de hele school mee te nemen in het Pit Cultuurwijzer traject. Een extra drempel daarbij is dat de meeste vo scholen vele malen groter zijn dan po scholen. Het doorlopen van een visietraject binnen een vo school verschilt aanzienlijk van het doorlopen van een visietraject binnen een po school. Daarmee is de positionering van cultuureducatie binnen een vo school van een andere orde dan binnen een po school.

Het verdient aanbeveling om binnen het Pit Cultuurwijzer traject scherp(er) te formuleren wat het doel is van het werken binnen vo scholen. Zeker voor de langere termijn. Hoe kan de stap worden gemaakt van het werken met de vaksectie naar het breder doortrekken van die lijn in de gehele school? Hoe kan worden voorkomen dat een 'knip' ontstaat tussen wat de leerlingen al in het po hebben meegekregen en wat ze meekrijgen in het vo?

4.3 Het culturele veld

Afgelopen jaren zijn vele stappen gezet. Uit de interviews komt duidelijk naar voren dat binnen het culturele veld veel meer wordt samengewerkt dan voorheen. Culturele aanbieders zijn elkaar in mindere mate als concurrenten gaan zien en steeds meer als collega's waarmee vruchtbaar kan worden samengewerkt.

Een belangrijk thema, dat als rode draad uit de interviews naar voren komt, is (de behoefte aan) verbinding.

Het verdient aanbeveling dat Pit Cultuurwijzer haar verbindende rol verder uitbouwt en aanscherpt.

De antwoorden die culturele partners geven op de vragen die zijn gesteld over een expertisecentrum cultuureducatie, hangen sterk samen met de ideeën over hoe een dergelijk centrum zal worden ingericht. Er zijn behoeften geformuleerd, maar er moet ook voor worden gewaakt dat Pit Cultuurwijzer op de stoel van andere organisaties gaat zitten.

Het verdient aanbeveling om scherp en duidelijk neer te zetten wat de functie van het expertisecentrum zal zijn; hoe het wordt genoemd; met wie zal worden samengewerkt; hoe zal worden aangehaakt bij instellingen die ook een dergelijke rol hebben en welke rollen wel en niet zullen worden vervuld door dit expertisecentrum. Hierbij dient rekening te worden gehouden met de functies, belangen en (on)mogelijkheden van de instellingen en ZP-ers in Parkstad.

Een belangrijk vraagstuk betreft het leveren van maatwerk van de culturele partners aan de scholen. De vraag is of, en zo ja in hoeverre, maatwerk mag en kan worden verwacht en gevraagd van alle instellingen. Instellingen die werkzaam zijn in domein 3 kunnen in feite geen maatwerk leveren. Het maatwerk dat door deze instellingen kan worden geleverd zit hem niet in het aanbod van de activiteiten zelf (dit is standaard), maar kan wel worden gevonden in de aansluiting van het aanbod bij de scholen in de verdere verwerking van het aanbod. Uiteindelijk is het doel om de mensen die op de werkvloer (van de scholen) staan, nog beter te equiperen om maatwerk te leveren in het leggen van de verbinding tussen cultureel aanbod en de verwerking van dit aanbod, consistent met de visie en ambities van elke school.

Het verdient aanbeveling de mogelijkheden van maatwerk, gegeven de situatie per culturele aanbieder, in beeld te brengen en na te gaan hoe elke aanbieder kan worden ondersteund door Pit Cultuurwijzer om zo veel als mogelijk maatwerk te leveren en aan te sluiten bij de visie en ambities van elke school.

In de interviews is nagegaan in hoeverre het culturele veld 'last heeft' van gemeentegrenzen die verhinderen dat ze Parkstad-breed kunnen werken. Bijvoorbeeld doordat het hen vanwege gemeentelijke subsidie niet is toegestaan diensten te verlenen voor inwoners van andere gemeenten en/of andere tarieven voor andere gemeenten moeten hanteren. Deze beperkingen worden slechts door twee culturele partners (twee muziekscholen) ervaren. Voor andere instellingen en ZP-ers gelden deze beperkingen niet. Aanvankelijk hebben meerdere culturele partners hun twijfels laten blijken over de onafhankelijkheid van Pit Cultuurwijzer van SCHUNCK (die penvoerder is voor CmK). In de afgelopen

jaren heeft het Pit Cultuurwijzer projectteam systematisch haar onafhankelijkheid van SCHUNCK duidelijk gemaakt en bewezen. Dit heeft zijn vruchten afgeworpen.

Het verdient aanbeveling de onafhankelijke positie van Pit Cultuurwijzer blijvend duidelijk te maken en te onderbouwen.

4.4 Gemeenten

In het Pit Cultuurwijzer traject spelen zowel de scholen als het culturele veld en de gemeenten een belangrijke rol. De rol van gemeenten verschilt van die van de scholen en het culturele veld in die zin, dat zij geen partner zijn in de feitelijke uitvoering van cultuureducatie op de onderwijsvloer. Hun rol is in meerdere opzichten vooral faciliterend van aard. Bijvoorbeeld in financieel opzicht en op het terrein van inbedding van cultuur(educatie) in de gemeenschap (breder dan onderwijs). Een ander punt waarop gemeenten zich onderscheiden van het onderwijs en het culturele veld is, dat het politieke klimaat (dat kan wisselen na elke verkiezing) van invloed is op de wijze waarop zij aankijken tegen, en vormgeven aan, beleid op het gebied van cultuureducatie. Pit Cultuurwijzer is halverwege 2019 begonnen met het betrekken van de gemeenten bij het traject cultuureducatie. Voor een aantal gemeenten geldt dat het urgentiebesef met betrekking tot cultuureducatie nog moet ontstaan of verder moet worden ontwikkeld.

Het verdient aanbeveling om:

- In de contacten met de gemeenten twee sporen te bewandelen: het bestuurlijk- en het beleidsniveau;
- Scherp te formuleren waar Pit Cultuurwijzer over vier jaar wilt staan met de gemeenten. Welke doelen worden gesteld en welke stappen worden gezet om deze te realiseren;
- Expliciet aandacht te besteden aan het (verder) ontwikkelen van het urgentiebesef bij gemeenten met betrekking tot cultuureducatie in het vervolgtraject;
- Na te gaan hoe gemeenten het beste in contact kunnen worden gebracht met wat scholen doen op het terrein van cultuureducatie. Daarbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan gesprekken met schooldirecteuren en het concreet laten zien wat er gebeurt.

Tot slot

Overall geldt voor alle betrokkenen, dat hoe groter / beter het bewustzijn is van het belang van cultuureducatie, hoe groter de kans is op succes. Het onderling in verbinding brengen van de verschillende betrokkenen, met oog voor ieders rollen en verantwoordelijkheden, kan hierbij helpen.

PIT CULTUURWIJZER

p/a SCHUNCK
Bongerd 18
6411 JM Heerlen
045 577 2200

COLOFON

Heerlen, september 2020
Pit Cultuurwijzer

Tekst: drs. Ria Timmermans van O+A
Onderzoek en Advies

Vormgeving: Mockus

Fotografie: Anne Jannes en Pascal Moors

Contact: info@pitcultuurwijzer.nl

provincie limburg

powered by:
SCHUNCK